

ΑΤΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΟΥ

2ο Γυμνάσιο Ν. Μουδανιών

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
Σχ. Έτος 2005-06**

«Αγιορείτικα μετόχια του τόπου μου»

Μάιος 2006

**ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΤΟΥ 2^{ου} ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ Ν. ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ**

Η περιβαλλοντική ομάδα

* ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
* ΓΚΑΤΙΑΗ ΔΩΡΑ
* ΠΟΥΚΑΤΣΙΟΒΑ ΞΕΝΙΑ
* ΗΡΑΚΛΟΥ ΜΑΡΙΑ
* ΚΑΣΣΑΜΑΝΩΛΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ
* ΓΚΙΛΗ ΖΩΗ
* ΠΟΝΤΙΚΕΡΗ ΜΑΡΙΑ
* ΔΗΜΤΣΑΣ ΒΙΚΤΩΡ
* ΜΗΝΑΟΓΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ
* ΛΟΚΜΑ ΚΑΙΤΗ
* ΖΩΗ ΜΑΥΡΙΔΟΥ
* ΚΑΛΤΣΙΔΟΥ ΑΡΕΑΝΝΑ
* ΚΑΛΤΣΙΔΟΥ ΛΑΡΙΑΝΝΑ
* ΤΣΕΤΣΕΛΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑ
* ΜΠΑΧΤΣΕΒΑΝΙΔΟΥ ΚΑΛΛΙΟΠΗ
* ΜΠΙΤΙΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

* ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ
* ΝΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΣ
* ΧΑΤΖΗ/ΝΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΑ
* ΠΑΠΑΒΡΑΜΙΔΗΣ ΚΩΝ/ΙΝΟΣ
* ΠΑΣΠΑΛΗΣ ΑΝΤΩΝΗΣ
* ΜΠΟΥΡΟΥΝΗΣ ΗΡΑΚΛΗΣ
* ΟΥΖΟΥΝΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ
* ΜΗΝΑΟΓΛΟΥ ΚΥΡΙΑΚΗ
* ΧΑΛΚΙΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ.
* ΣΑΚΑΤΖΙΑΔΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ
* ΜΠΟΥΛΑΜΠΟΥ ΑΡΙΣΤΗ
* ΠΑΝΙΣΚΑΚΗ ΚΡΥΣΤΑΛΛΙΑ
* ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΙΔΟΥ ΑΝΝΑ
* ΜΟΥΤΟΥΡΙΔΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΗ
* ΤΑΚΑΒΙΤΗ ΑΝΝΑ
* ΠΕΤΡΙΔΟΥ ΦΑΦΑΕΛΛΑ

Υπεύθυνες καθηγήτριες

Ζάχου Ελένη Καλαντζή Αγορίτσα Φανή Ευμορφία

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδες
Εισαγωγικά	5 – 6
Χαλκιδική στους αιώνες	7 – 11
Άγιον όρος	12 – 16
Μετόχια	17 – 21
Άγιορείτικα μετόχια στη Χαλκιδική	22 – 27
Άγιορείτικα μετόχια στον τόπο μου	28
Ζωγράφου	29 – 41
Φλογητα	42 – 50
Όλυθος	51 – 59
Διονυσίου	60 - 65
Άγιος Μάμας	66 – 69
Πορταριά	70 – 72
Λίγα λόγια για τις μονές	73 – 80
Παράρτημα	81 – 87
Πως εργαστήκαμε	88
Κρίσεις και ρήσεις παιδιών	89 – 90
Πηγές - βιβλιογραφία	91 - 92

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αγιορείτικα μετόχια του τόπου μας: γιατί επιλέξαμε αυτό το θέμα

Ο χώρος της εργασίας μας

Τα παιδιά που φοιτούν στο 2ο Γυμνάσιο Ν. Μουδανιών προέρχονται από χωριά καθαρά προσφυγικά , από πρόσφυγες μετά τη Μικρασιατική καταστροφή του 1922 (Νέα Μουδανιά, Ζωγράφου, Διονυσίου, Νέα Φλογητά) ή από χωριά που άλλαξαν μετά από την έλευση των προσφύγων του '22 (πχ Νέα Όλυνθος) ή από χωριά που προήλθαν από παροίκους(Πορταριά, Άγιος Μάμας). Το κοινό τους είναι ότι σε όλα υπάρχουν περιοχές γης που ανήκαν κάποτε σε μοναστήρια του Αγίου Όρους, τα ονομαζόμενα μετόχια. Τα καθαρά μάλιστα προσφυγικά χωριά προήλθαν από μετόχια. Μεγάλο μέρος της αποκατάστασης και των ακτημόνων αυτοχθόνων και των προσφύγων στη Χαλκιδική οφείλεται στα μετόχια του Αγίου Όρους που απαλλοτριώθηκαν.

Επιπλέον, στα μετόχια οι μοναχοί είχαν οικοδομήσει μια μικρή πολιτεία που παρουσιάζει μεγάλο αρχαιολογικό και αρχιτεκτονικό - καλλιτεχνικό ενδιαφέρον. Στα χωριά που υπήρχαν μετόχια, τα κτίσματά τους είτε τα άφησαν οι νέοι κάτοικοι να ερειπωθούν και να χαθούν είτε τα χρησιμοποίησαν για να φτιάξουν τα δικά τους οικοδομήματα είτε σώζονται σήμερα, σε κακή ή σε καλή κατάσταση, πραγματικό στολίδι για τον τόπο, πέρα από το ιστορικό ενδιαφέρον που έχουν, μας δίνουν θαυμάσιες ευκαιρίες επαναχρησίας, με οικονομικές-τουριστικές δυνατότητες. Και πολύ πιο πέρα από αυτά, τα κτίσματα των μετοχίων είναι ένα αντιστύλι στο χρόνο, ένας τρόπος να υπάρχουμε διαχρονικά.

Αλλά τι ξέρουν τα παιδιά γι' αυτά τα τόσο κοντινά τους μνημεία; Τι επαφή έχουν μαζί τους; Τα έχουν συνδέσει με το περιβάλλον τους ιστορικά; Πώς τα εκτιμούν; Τι ξέρουν για την ιστορία της γης τους; Και κυρίως: Τι θέση κατέχουν μέσα στο σύγχρονο κατασκευασμένο περιβάλλον τους;

Ο σκοπός της εργασίας μας

Κάπως έτσι προέκυψε η πεποίθησή μας ότι η εργασία αυτή θα πρόσφερε στα παιδιά μια ευκαιρία να γνωρίσουν τα μνημεία του τόπου τους και να μάθουν την ιστορία του: ότι στα μέρη που είναι τα σπίτια τους ή που καλλιεργούν οι οικογένειές τους, στα μέρη που συναντιούνται, κάνουν βόλτα, παίζουν ή στο μέρος που σήμερα είναι εγκαταλελειμμένος σκουπιδότοπος, ζούσαν κάποτε και καλλιεργούσαν τη γη και οικοδομούσαν μέσα σε μικρές ανθηρές κοινότητες μοναχοί και κολίγοι(πρόγονοι κάποιων από τα παιδιά).

Με αυτή την εργασία θέλαμε, ως απώτερο γενικό στόχο, χωρίς να κάνουν μια σχολαστική ιστορική έρευνα, να κοιτάξουν ωστόσο οι μαθητές μας το περιβάλλον τους με μια ιστορική ματιά, φιλοδοξώντας να μπορέσουν να το αντικρίσουν διαχρονικότερα, σε μια ενότητα χώρου και χρόνου και, μέσα από τη βαθιά εκτίμηση που γεννά αυτή η προοπτική, να το αξιοποιούν πολιτισμικά και να το χαίρονται από καρδιάς στο παρόν και στο μέλλον.

Επιμέρους στόχοι της εργασίας μας

- * Να αποκτήσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες μας άμεσες και έμμεσες, μέσω της ομαδικής εργασίας και της ανταλλαγής, εμπειρίες από την περιδιάβαση και τη βαθύτερη ενασχόληση με το φυσικό και οικιστικό περιβάλλον στο οποίο ζουν.
- * Να έρθουν σε επαφή με τα βυζαντινά μνημεία του τόπου τους, να ευαισθητοποιηθούν ως προς την ομορφιά, την τέχνη τους και την ιστορική τους αξία .
- * Να ευαισθητοποιηθούν ως προς την ανάγκη να διαφυλάσσονται και να προστατεύονται αυτά τα μνημεία – να αισθανθούν ότι και οι ίδιοι είναι υπεύθυνοι γι' αυτό το ζήτημα ως πολίτες του τόπου τους.
- * Να συνδέσουν κρίσιμα κοινωνικά και πολιτιστικά-αρχιτεκτονικά στοιχεία στο περιβάλλον τους, που προκαλούν αλλαγές στο φυσικό και οικιστικό περιβάλλον τους, επίσης να μελετήσουν πώς γίνονται οι αλλαγές αυτές από τους ανθρώπους και γιατί.
- * Να ενθαρρυνθούν στο να αντλούν στοιχεία από το περιβάλλον τους, από πράγματα και ανθρώπους, και να τα επεξεργάζονται λογικά και συναισθηματικά.
- * Να ασκηθούν στο να συσχετίζουν τα κτίρια σε έναν τόπο με τη ζωή στο χθες και στο τώρα.
- * Να δημιουργηθούν οι συναισθηματικές, κυρίως, προϋποθέσεις, που θα ωθήσουν τους μαθητές, ξεκινώντας από το άμεσο περιβάλλον τους, να ασχοληθούν και με το ευρύτερο περιβάλλον.
- * Να ασκηθούν σε ποικίλες δραστηριότητες αλληλοσυμπληρούμενες, πέρα από τη στεγνή μελέτη, καθώς και στη συνεργασία μεταξύ τους, κατά την οποία γίνεται καταμερισμός δραστηριοτήτων αλλά και όλοι είναι συνυπεύθυνοι για το έργο.

Παράλληλα, σκέψεις και ιδέες που μας εκφράζουν...

«Όσα συγκροτήματα διασώθηκαν, γοητεύουν με τις κατασκευαστικές αρετές τους και τη βαθιά γνώση των υλικών δομής...

Η φυσιογνωμία της Χαλκιδικής άλλαξε σημαντικά μετά το 1923, με την εγκατάσταση των προσφύγων. Χρησιμοποιήθηκαν για τη διανομή κλήρου οι μεγάλες μετοχικές εκτάσεις και τα τσιφλίκια, και οι νέες κατοικίες δημιουργήθηκαν κοντά σε αυτές. Οι οικισμοί και τα σπίτια του εποικισμού σχεδιάστηκαν με τυποποίηση. Οι σταδιακές τους επεκτάσεις και οι ημιυπαίθριες διαμορφώσεις διαφοροποίησαν την εικόνα της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του 19ου αιώνα. Οι εγκαταστάσεις αυτής της περιόδου καταστράφηκαν, και οι καλλιέργειες σε μεγάλο ποσοστό εγκαταλείφθηκαν μετά τη δεκαετία του 1960, όταν η κατασκευή του οδικού δικτύου άρχισε να φέρνει στην περιοχή μεγάλες ομάδες παραθεριστών και να τη μετατρέπει σε ζώνη εξοχικής κατοικίας των Θεσσαλονικέων.

Η σύγχρονη Χαλκιδική μετέφερε, χωρίς τη γνώση της ιστορίας της, παλαιά μορφολογικά στοιχεία σε νέες εγκαταστάσεις ή αγνόησε τελείως την οικοδομική τέχνη και την παραδοσιακή αρχιτεκτονική, αντιπαραθέτοντας όγκους από μπετόν στη μικροκλίμακα και την ευαισθησία του φυσικού τοπίου.

Η διατήρηση των κτισμάτων που διασώθηκαν από μίαν άλλη Χαλκιδική και η λειτουργική επανένταξή τους στη σύγχρονη ζωή, με βάση το σεβασμό στην ιστορία της, πιστεύουμε ότι θα εξασφαλίσουν τις ισορροπίες που χάνονται στους χώρους που ασφυκτικά μας περιβάλλουν». **Από κείμενο της Ευαγγελίας Καμπούρη**

Οι καθηγήτριες

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

- ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΧΩΡΙΣΤΗΚΑΝ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ ΑΝΑ ΧΩΡΙΟ
- (ερευνούν , συλλέγουν πληροφορίες , καταγράφουν)

Ζωγράφου

ΜΗΝΑΟΤΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ
ΜΗΝΑΟΤΛΟΥ ΚΥΡΙΑΚΗ
ΤΣΕΤΣΕΛΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑ
ΧΑΛΚΙΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ
ΠΑΠΑΦΡΑΜΙΔΗΣ ΚΩΣΤΑΣ
ΜΠΟΥΡΟΥΝΗΣ ΗΡΑΚΛΗΣ

Φλογητά

ΧΑΝΤΖΗΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΣΟΦΡΩΝΙΑ
ΜΑΥΡΙΔΟΥ ΖΩΗ
ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΙΔΟΥ ΑΝΝΑ

Πορταριά

ΚΑΣΣΑΜΑΝΩΛΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ
ΗΡΑΚΛΙΟΥ ΜΑΡΙΑ

Λιονυσιού

ΛΟΚΜΑ ΚΑΙΤΗ
ΜΠΑΧΤΣΕΒΑΝΙΔΟΥ ΚΑΛΙΟΠΗ
Πολύτιμη βοήθεια:
ΚΑΜΠΟΥΡΗ ΕΛΣΑ

Άγιος Μάμας

ΟΥΖΟΥΝΗ ΚΩΝ/ΝΑ
Πολύτιμη βοήθεια:
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Όλυθος

ΚΑΛΤΣΙΔΟΥ ΑΡΕΑΝΝΑ
ΚΑΛΤΣΙΔΟΥ ΛΑΡΕΑΝΝΑ
ΠΑΣΠΑΛΗΣ ΑΝΤΩΝΗΣ
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
ΠΑΝΙΣΚΑΚΗ ΚΡΥΣΤΑΛΛΙΑ
ΜΟΥΤΟΥΡΙΔΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΗ
Πολύτιμη βοήθεια:
ΧΑΤΤΖΗΙΩΑΝΝΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ –
ΒΗΘΛΕΕΜ
ΣΙΣΚΟΣ ΜΙΧΑΛΗΣ
ΤΣΑΛΑΤΣΕ ΖΒΙΑΝΤ

Μουδανιά

ΤΑΚΑΒΙΤΗ ΑΝΝΑ
ΣΑΚΑΤΣΙΑΔΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ
ΜΠΟΥΛΜΠΟΥ ΑΡΙΣΤΗ
ΠΕΤΡΙΔΟΥ ΦΑΦΑΕΛΛΑ
ΓΚΑΤΙΔΗ ΔΩΡΑ
ΠΟΥΚΑΤΣΙΟΒΑ ΞΕΝΙΑ
ΓΚΙΛΗ ΖΩΗ
ΠΟΝΤΙΚΕΡΗ ΜΑΡΙΑ
ΔΗΝΤΣΑΣ ΒΙΚΤΩΡ
ΝΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥΣ ΝΙΚΟΣ
ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ
ΜΠΙΤΙΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Η ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ ΣΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Η Χαλκιδική η ιδιόμορφη αυτή χερσόνησος βρίσκεται στη μέση της Μακεδονίας. Καταλήγει σε τρεις μικρότερες χερσονήσους την Κασσάνδρα ,τη Σιθωνία και το Άγιον Όρος. Πάνω από 500 χιλιόμετρα υπολογίζονται οι ακτές της . Τόπος που δεν έχει να επιδείξει ψηλά βουνά με εξαίρεση τον Χολομώντα και τον Ίταμο (Ντραγουντέλι). Μέρος πλούσιο σε μεταλλεύματα (χρώμιο , χαλκό, άργυρο , χρυσό).Τα πυκνά της δάση , το καλό κλίμα , τα άφθονα ελαιόδεντρα και τα πεύκα καθώς και τα καταγάλανα νερά της ,μαγεύουν τον επισκέπτη.

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Στα μέσα του 8^{ου} αι αρχίζει η συστηματική κατοίκηση και η δημιουργία πόλεων κυρίως στη νότια Χαλκιδική για εμπορικούς κυρίως λόγους.

Η άφθονη ξυλεία για την ναυπήγηση πλοίων και τα πλούσια μεταλλεύματα προσέλκυσαν τους αποίκους. Όλυθος, Ποτίδαια, Σερμύλη ήταν από τις

σημαντικές πόλεις.

Το 480 π.Χ οι περισσότερες πόλεις υποτάσσονται στον Ξέρξη και μετά τους περσικούς πολέμους ανήκουν στην Αθηναϊκή Συμμαχία. Ο Φίλιππος την υποτάσσει και το 168 π.Χ την κατακτούν οι Ρωμαίοι. Στα χρόνια της ρωμαιοκρατίας το σπουδαιότερο κέντρο ήταν η Κασσάνδρεια. Το 50 μ.Χ περνάει ο απόστολος Παύλος (Αππολωνία).

Επιτύμβιο άγαλμα
Μουσείο
Πολυγύρου

Η ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ ΣΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ

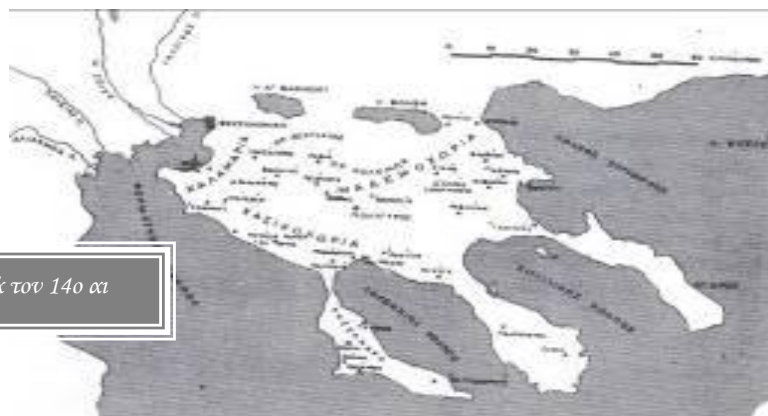
Πήλινη σφραγίδα πρόσφορου
στο Γεράνι Κασσάνδρας 5^{ος} αι

- ✓ Τον 3^ο αι Γότθοι μαζί με άλλα βαρβαρικά φύλα αποβιβάζονται στη Χαλκιδική και την Ληλατούν. Με προσωπική επέμβαση του αυτοκράτορα Κλαύδιου οι επιδρομείς αποσύρθηκαν.
- ✓ Ο χριστιανισμός επικρατεί και πλήθος ναών οικοδομούνται. Είναι εποχή ευρωστίας και άνθησης για τη Χαλκιδική.
- ✓ Τον 6^ο αι οι Ούνοι καταστρέφουν περιοχές της Χαλκιδικής.
- ✓ Για τον 6^ο αι μέχρι και τον 9^ο αι δεν υπάρχουν ούτε ιστορικές μαρτυρίες ούτε και αρχαιολογικά ευρήματα.
- ✓ Από τις αρχές του 9^{ου} αι έχουμε μαρτυρίες για την παρουσία μοναχών στον Άθωνα. Μοναχοί από την περιοχή πήραν μέρος στη σύνοδο του 843 στην Κωνσταντινούπολη για την αποκατάσταση των εικόνων.
- ✓ Από τον 9^ο αι έως τον 15^ο αι το μεγαλύτερο μέρος των εκτάσεων της Χαλκιδικής έγιναν κτήματα των μονών του Αγίου Όρους τα λεγόμενα **μετόχια**.
- ✓ Τον 14^ο αι οι Καταλανοί εγκαταστάθηκαν στη χερσόνησο της Κασσάνδρας και λεηλατούσαν τις μονές και τις γύρω περιοχές (1307- 1309).
- ✓ Το 1430 η Χαλκιδική υποδουλώθηκε στους Τούρκους και αποτέλεσε τμήμα του σαντζακιού της Θεσ/νίκης . Διαιρέθηκε σε τρεις φορολογικές περιφέρειες: της Κασσάνδρας, περιοριζόμενη στα φυσικά όρια της Χερσονήσου, των Χασικοχωρίων, που περιλαμβάνει "όλη την καλλιεργήσιμη γη και τα ήμερα βουνά που εκτείνονται ως τον Τορωναίο και το Θερμαϊκό" και τέλος των Μαντεμοχωρίων.

Διοικητική διαίρεση άμισό του 14 ου αι

Διοικητική διαίρεση μετά τον 14ο αι

Η ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ ΣΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ - ΝΕΟΤΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑ

Στα τέλη του 14^{ου} αι, οι Τούρκοι γίνονται κυρίαρχοι στην περιοχή .
Στις εύφορες περιοχές της Καλαμαριάς κατοικούν πλέον μουσουλμανικοί πληθυσμοί. Στην υπόλοιπη Χαλκιδική μουσουλμάνοι είναι μόνο οι διοικητικοί υπάλληλοι και οι αστυνομικοί.
Το 1821 η επανάσταση στη Χαλκιδική πνίγεται στο αίμα με αρχηγό τον Εμμανουήλ Παπά. Το 1912 η Χαλκιδική είναι ελεύθερη.

Η ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

- Το 1912-1913 στην κατεξοχήν αγροτική Χαλκιδική το 89% ήταν καθαρά Ελληνικός

πληθυσμός και μόλις το 7% Μουσουλμάνοι και 7% Αλβανοί και Ισραηλίτες.

Ο νομός κατανεμόταν σε χωριά, τσιφλίκια και αγιορείτικα μετόχια.

- Αν και τα Μαντεμοχώρια ήταν το πιο πυκνοκατοικημένο τμήμα του νομού, γιατί υπήρχε προσφορά εργασίας στα μεταλλεία της περιοχής και γιατί το υψηλό τους υψόμετρο εξασφάλιζε πιο υγιεινό κλίμα, σε αντίθεση με τις παράλιες περιοχές, που μαστίζονταν από ελονοσία και άλλες αρρώστιες λόγω της διαμόρφωσης του εδάφους πιο πυκνοκατοικημένες για τον τελευταίο λόγο, αλλά και επειδή στα παράλια υπήρχε ιστορικά ο φόβος των επιθέσεων από πειρατές, ήταν γενικά οι ορεινές περιοχές.
- Τα τσιφλίκια επίσης, όπως και τα αγιορείτικα μετόχια, συγκέντρωναν σημαντικό αριθμό πληθυσμού, γιατί πρόσφεραν δουλειά στις μεγάλες καλλιεργήσιμες εκτάσεις τους.
- Η Κασσάνδρα είχε 12 χωριά, σε κάποια από τα οποία κατοικούσαν και μουσουλμάνοι, και 25 μετόχια, ενώ η Σιθωνία είχε 2 χωριά και 12 μετόχια. Συνολικά τα μετόχια ήταν 110.

ΑΠΟ ΤΟ 1912 ΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Αρδουσανί 1925. Πρόσφυγες εξ Ασιαδών της Μικράς

Το 1922 χιλιάδες πρόσφυγες από τη Θράκη τη Μικρά Ασία την Καππαδοκία εγκαταστάθηκαν στη Χαλκιδική. Οι Τούρκοι εγκατέλειψαν τα λίγα χωριά που κατοικούσαν στη Καλαμαριά.

Απαλλοτριωθήκαν τα περισσότερα μετόχια και στις υπάρχουσες κτιριακές εγκαταστάσεις κατοίκησαν προσωρινά πρόσφυγες. Πρόσφυγικοί οικισμοί

οργανώθηκαν σε 3 κατηγορίες: **Α. Στα μετόχια** (Ζωγράφου, Διονυσίου ...). **Β. Στα τουρκοχώρια** (Αγ. Παντελεήμονας, Σήμαντρα...) **Γ. Στα τσιφλίκια** (Νέα Μουδανιά, Ολυμπιάδα).⁵ Η έλευση των προσφύγων προκάλεσε επιβάρυνση στην ήδη άσχημη κατάσταση της χώρας . Αυτό όμως έγινε εφάπαξ και οι ωφέλειες ήταν πολλές.

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Το Άγιο Όρος αποτελεί ένα ιδιαίτερο και μοναδικό τόπο στην Ελλάδα και στον κόσμο.

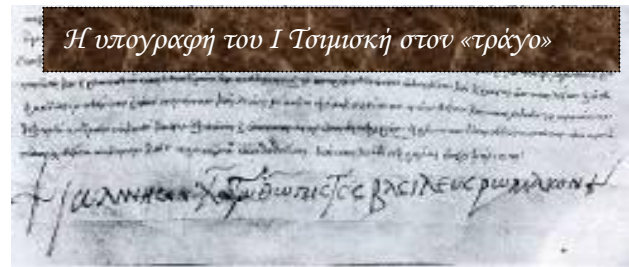
- ✓ Τον 5^ο αι αναφέρονται μεμονωμένοι ασκητές, αναχωρητές η ενωμένοι σε μικρές ομάδες. Ζούσαν σε απρόσιτα σημεία γιατί την ίδια περίοδο και μέχρι τον 8^ο αι υπήρχαν παράλληλα και κοσμικοί, σε μικρούς οικισμούς.
- ✓ Από τον 9^ο αι αρχίζει ο μοναχισμός να αποκτά άλλη μορφή και διοικητική οργάνωση με πρωτοστάτες τον άγιο Ευθύμιο και τον άγιο Πέτρο Αθωνίτη.
- ✓ Το 883 εκδίδεται και το πρώτο αυτοκρατορικό χρυσόβουλο, από τον Βασίλειο Α' Μακεδόνα, με το οποίο και ευνοείται η απρόσκοπτη ανάπτυξη του Αγίου Όρους σε μοναχοπολιτεία, με το αίτημα οι εδώ ασκούμενοι να

εύχονται «υπέρ της γαληνότητος και υπέρ παντός του των χριστιανών συστήματος».

Αφετηρία του οργανωμένου κοινοβιακού βίου του Άθω θεωρείται το έτος 963, όταν ανεγέρθηκε το μοναστήρι της Μεγίστης Λαύρας από τον όσιο Αθανάσιο.

- ✓ Το 972 υπογράφεται από τον Ιωάννη Τσιμισκή και αθωνίτες μοναχούς, πάνω σε δέρμα τράγου, το πρώτο Τυπικό, που επιβάλλει επίσημα τον κοινοβιακό βίο και καθορίζει τις βασικές του γραμμές. Το Άγιο Όρος είναι αυτόνομη ανεξάρτητη πολιτεία. Η χερσόνησος του Άθωνα, από το 1045 επίσημα ονομάζεται **Άγιον Όρος**.
- ✓ Το 1043 υπογράφηκε, από τον Κωνσταντίνο Μονομάχο, το Τυπικό που απαγορεύει στις γυναίκες να εισέρχονται στο Περιβόλι της Παναγίας.
- ✓ Τον 12^ο αι μετά από εισήγηση του πατριάρχη Νικόλαου του Γραμματικού και του αυτοκράτορα εκδιώχτηκαν οι τελευταίοι κάτοικοι –κοσμικοί- και εγκαθιδρύθηκε το άβατον. Ο τελευταίος οικισμός λέγεται « το χωρίον του Μιχαήλ» του οποίου τα ερείπια διακρίνονται ακόμα στο παλιό παραθαλάσσιο δάσος ανάμεσα Εσφιγμένου και Βατοπεδίου. Οι κάτοικοί του ήταν βλάχοι και εγκαταστάθηκαν στα τέλη του 11^ο αι περίπου 500

Η υπογραφή του Ι Τσιμισκή στον «τράγο»

Αλέξιος ο Κομνηνός

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

οικογένειες (Βατοπεδίου..αρ. 328 κώδικας της μονής Ιβήρων) 15^{ος}αι σύμφωνα με την παράδοση μετοικίσθηκαν από τον Αλέξιο τον Κομνηνό στην Τσακωνιά της Πελοποννήσου.

- ✓ Τα μοναστήρια επιχορηγούνται με χρήματα , κτήματα ,τρόφιμα. Οι δωρεές αυξάνονται, και απαλλάσσονται από την φορολογία. Αν και η περιοχή του Αγίου Όρους ανήκει και προστατεύεται από το Ελληνικό Κράτος, είναι αυτοδιοίκητη. Πρωτεύουσα είναι οι Καρυές που βρίσκονται στο κέντρο περίπου της χερσονήσου. Στις Καρυές υπάρχουν 19 κονάκια (κελιά) τα οποία στεγάζουν τους ηγουμένους κάθε μονής, εκτός αυτής του Κουτλουμουσίου η οποία βρίσκεται πάρα πολύ κοντά στην πρωτεύουσα. Στο κέντρο του μικρού αυτού χωριού, βρίσκεται και η περίφημη εκκλησία του Πρωτάτου, ενώ στα βόρεια, το κτίριο των Συνάξεων. Ο επικεφαλής εκλέγεται από τους ηγούμενους και ονομάζεται «Πρώτος», με τον οποίο συναντιούνται στο κτίριο των Συνάξεων, για να συζητήσουν τα όποια ζητήματα αφορούν την όλη ζωή μέσα στην Ιερά Κοινότητα.
- ✓ Το επίνειο του Αγίου Όρους είναι η Δάφνη, περίπου 5 χιλιόμετρα από τις Καρυές, απ' όπου περνούν συνήθως οι προσκυνητές και οι επισκέπτες.
- ✓ Σήμερα στο Άγιον Όρος υπάρχουν 20 μοναστήρια από τα οποία τα 17 είναι ελληνικά, ένα ρωσικό, ένα βουλγάρικο και ένα σέρβικο.

Το 963 ιδρύεται το πρώτο μεγάλο μοναστήρι η μονή της Αγίας Λαύρας από Άγιο Αθανάσιο Αθωνίτη και 1000 χρόνια μετά γιορτάζεται η 1000ετηρίδα του Αγίου Όρους. Για την περίοδο της Τουρκοκρατίας θα γίνει λόγος στην επόμενη ενότητα

Οι προκαθήμενοι των εκκλησιών στο Άγιον Όρος για τον εορτασμό των 1000 χρόνων

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

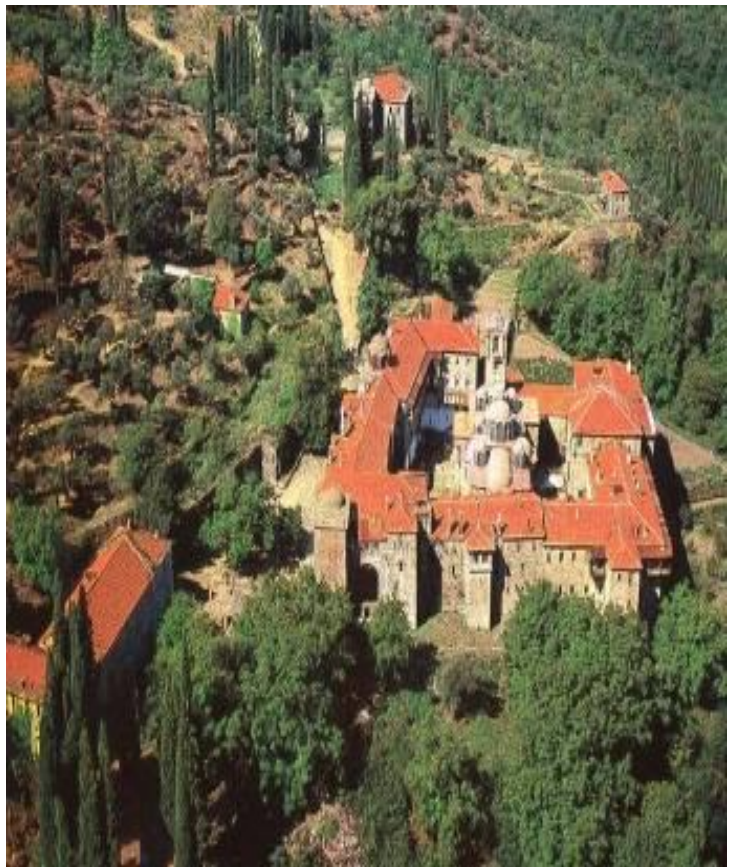
Το 1424 το ΑΟ παραδίδεται στο σουλτάνο Μουράτ Β', αφού απέσπασε την υπόσχεσή του ότι θα γίνουν σεβαστά τα θέσμια του Άθω. Τώρα οι Αγιορείτες καλούνται να χρησιμοποιήσουν όλη την επινόιά τους, αλλά και χρήμα πολύ, για να τηρήσουν τον Άθω ακέραιο, που στέναζε από τα υπέρογκα χαράτσια, τις αυθαιρεσίες των κρατικών οργάνων, τον στρατωνισμό οπλιτών, τις πειρατικές και ληστρικές εφόδους. Τις κρίσιμες εκείνες ώρες αναδέχονται την προστασία του Άθω οι ομόπιστοι ηγεμόνες του Βορρά: της Ουγγροβλαχίας, της Μολδαβίας, της Γεωργίας, της Ρωσίας. Από το Β' μισό του 15ου αι. το σκοτάδι πυκνώνει, αφού η τυραννία συστηματοποιείται.

➤ Το 1568 ο πολυχρονεμένος σουλτάνος Σελίμ Β' προβαίνει στη δήμευση των αγιορείτικων κτημάτων, μαζί και όλης της ακίνητης περιουσίας τους. Οι Μονές, για να τ' αποκτήσουν πάλι, καταφεύγουν σε Εβραίους τοκογλύφους, με συνέπεια να κινδυνεύουν να περιέλθουν στην κατοχή εκείνων. Η απειλή ήταν μεγάλη και ορατή. Ο αριθμός των μοναχών, κατά την περίοδο εκείνη, υπερβαίνει τις 6.000 (βλ. Δωροθέου, τόμ., Β' σ. 117, σημ. 6).. Φαίνεται ότι στην αρχή το Άγιον Όρος αποτέλεσε τμήμα του καζά των Σιδηροκαυσίων (Μαντεμοχώρια).

Αργότερα δόθηκε ως τιμάριο στον Μποσταντζήμπαση, δηλαδή του διοικητή της ανακτορικής φρουράς, ενώ συνέχισε να υπάγεται στην πνευματική εποπτεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

➤ Την εποχή της Τουρκοκρατίας οι αγιορείτικες μονές επιβίωσαν χάρη σε αγροτικά και κτηνοτροφικά προϊόντα παραγόμενα μέσα στο Άγιον Όρος και κυρίως στα μετόχια στη Χαλκιδική, στα νησιά του Αιγαίου και προπαντός στη Βλαχία, τη Μολδαβία, τη Ρωσία, χάρη σε χορηγίες (σε χρήμα ή σε ακίνητα) των ηγεμόνων των

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΟΥ

παραδουνάβιων ηγεμονιών, χάρη σε κληροδοτήματα ευσεβών ιδιωτών κι ακόμη συνδρομές των απλών χριστιανών κατά τις λεγόμενες «ζητείες»(εράνους).

➤ Παρόλα όμως τα παραπάνω εισοδήματα η οικονομική κατάσταση των μοναστηριών δεν ήταν ανθηρή στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, επειδή οι κατακτητές προκάλεσαν σοβαρές κρίσεις με κατασχέσεις της μοναστηριακής περιουσίας, παρά τις επίσημες εγγυήσεις που είχαν δώσει για το σεβασμό της.

➤ **Κατά το 17^ο-18^ο αιώνα** η Χαλκιδική διαιρούνταν στους εξής ναχιγιέδες: Παζαργκιάχ(ανατολική Χαλκιδική) και Καλαμαριάς(δυτική Χαλκιδική). Ιδιαίτερες περιοχές αποτελούσαν τα χωριά των Σιδηροκαυσίων, της Κασσάνδρας και οι μονές του Αγίου Όρους.

➤ Το **1748** ιδρύθηκε η «**Αθωνιάς Σχολή**». Όσο κράτησε επηρέασε ουσιαστικά την εξέλιξη των εκπαιδευτικών πραγμάτων του υπόδουλου Ελληνισμού.

➤ Το χειρότερο συνέβη στο Άγιο Όρος **μετά την τραγική επανάσταση των Χαλκιδιωτών το 1821**, στην οποία συνεργάστηκαν και αυτοί, όταν ο πασάς Μεχμέτ Εμίν της Θεσ/νίκης, αφού έκανε σφαγές και κατάστρεψε ολοσχερώς τη γη της περιοχής της Κασσάνδρας, για να τιμωρήσει επιπλέον τους Αγιορείτες, συνέλαβε δεκάδες ομήρους και εγκατέστησε στα μοναστήρια ισχυρές φρουρές, που μόλις το 1830 αποσύρθηκαν, αφού στο μεταξύ είχαν προκαλέσει τεράστιες ζημιές. Οι μοναχοί, τρομοκρατημένοι, εγκατέλειψαν τις μονές. Έτσι, ενώ το 1821 υπήρχαν στο Άγιον Όρος 2.980 μοναχοί, το 1826 είχαν απομείνει μόλις 590. Πολλοί από τους καλόγερους βοήθησαν και προσωπικά την επανάσταση και φυσικά το Άγιον Όρος τιμωρήθηκε πολύ σκληρά μετά την αποτυχία της επανάστασης και τη νίκη των Τούρκων.

➤ Με τη συμπαράσταση του **Καποδίστρια** τα μοναστήρια άρχισαν να ανασυγκροτούνται.

➤ Όταν ο ελληνικός στρατός απελευθέρωσε τη Χαλκιδική το 1912, μια μοίρα του ελληνικού στόλου αγκυροβόλησε στο λιμάνι του Αγίου Όρους Δάφνη στις **2 Νοεμβρίου 1912** και απελευθέρωσε το Άγιον Όρος.

Ακολούθησαν βουλγαρικές και ρωσικές αντιδράσεις στην ενσωμάτωση του Όρους στο ελληνικό κράτος. Το ζήτημα της διεθνούς θέσεως του Αγίου Όρους θεωρήθηκε ιδιότυπο και αποτέλεσε αντικείμενο ανταγωνισμών, ιδίως μεταξύ Ελλάδας και Ρωσίας.

➤ Μετά από συζητήσεις στις διασκέψεις για τη σύναψη της Συνθήκης του Λονδίνου το 1913, το θέμα επανατέθηκε **μετά τη λήξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου**, όταν οι συνθήκες ήσαν ευνοϊκότερες για την ελληνική πλευρά: αφενός ο αριθμός των Ρώσων μοναχών στο Άγιον Όρος είχε μειωθεί σημαντικά και αφετέρου, μετά την επικράτηση των Μπολσεβίκων στη Ρωσία το 1917, η νέα σοβιετική κυβέρνηση δεν έδειξε ενδιαφέρον για το αγιορείτικο ζήτημα. Με τις **συνθήκες του Νεϊγύ(1919), των Σεβρών(1920) και της Λωζάννης(1923)** αναγνωριζόταν η ελληνική κυριαρχία επί του Αγίου Όρους.

➤ Το **1924** επιτροπή Αγιορειτών συνέταξε τον «**Καταστατικόν Χάρτην του Αγίου Όρους Αθω**», όπου κωδικοποιούνταν κανόνες και διοικητικές διατάξεις. Ο Καταστατικός Χάρτης εγκρίθηκε το ίδιο έτος από τη λεγόμενη διπλή Ιερά Σύναξη. Με βάση το επίσημο αυτό κείμενο συντάχτηκε από την ελληνική πολιτεία σχετικό Νομοθετικό Διάταγμα, που ψηφίστηκε από τη Βουλή των Ελλήνων το **1926**, όπου καθοριζόταν ότι η περιοχή του Αγίου Όρους είναι «αυτοδιοίκητο τμήμα του ελληνικού κράτους, του οποίου η κυριαρχία παραμένει άθικτος επ' αυτού». Έτσι, αν και η περιοχή του Αγίου Όρους ανήκει και προστατεύεται από το Ελληνικό Κράτος, είναι αυτοδιοίκητη.

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΟΥ

- Η **εθνολογική σύνθεση** του μοναχικού πληθυσμού του Αγίου Όρους: Υπήρχαν ανέκαθεν ξένοι μοναχοί, αλλά σε μικρό σχετικά ποσοστό. Ο αριθμός τους μεγάλωσε και η παρουσία τους έγινε πολύ αισθητή κατά την περίοδο **1480-1530**. Η παρουσία πάντως των Ρώσων άρχισε να φθίνει ήδη **από το 1913**, αλλά και το ρωσικό ενδιαφέρον για το Άγιο Όρος έφθινε με την Μπολσεβίκικη επανάσταση στη Ρωσία από τα 1917. Σήμερα οι μοναχοί του Αγίου Όρους έχουν όλοι τους την ελληνική υπηκοότητα, αφού και οι αλλοδαποί γίνονται αυτομάτως Έλληνες υπήκοοι μόλις εγγραφούν σε κάποιο μοναστήρι
- Σήμερα στο Άγιο Όρος υπάρχουν **20 μοναστήρια από τα οποία τα 17 είναι ελληνικά, ένα ρωσικό, ένα βουλγάρικο και ένα σέρβικο**. Έχουν την εξής ιεραρχική σειρά, όπως αυτή οριστικοποιήθηκε κατά τον 18ον αιώνα:

- 1.Μεγάλη Λαύρα
- 2.Βατοπεδίου
- 3.Ιβήρων
- 4.Χελανδαρίου
- 5.Διονυσίου
- 6.Κουτλουμουσίου
- 7.Παντοκράτορος
- 8.Ξηροποτάμου
- 9.Ζωγράφου
- 10.Δοχειαρίου
- 11.Καρακάλλου
- 12.Φιλοθέου
- 13.Σίμωνος Πέτρας
- 14.Αγίου Παύλου
- 15.Σταυρονικήτα
- 16.Ξενοφώντος
- 17.Γρηγορίου
- 18.Εσφιγμένου
- 19.Αγίου Παντελεήμονος
- 20.Κασταμονίτου.

Το επίγειο του Αγίου Όρους είναι η **Δάφνη**, περίπου 5 χιλιόμετρα από τις Καρυές, απ' όπου περνούν συνήθως οι προσκυνητές και οι επισκέπτες.

- Πρωτεύουσα – το «**Πρωτάτο**» - είναι οι **Καρυές**, που βρίσκονται στο κέντρο περίπου της χερσονήσου. Στις Καρυές υπάρχουν 19 κονάκια(κελιά), τα οποία στεγάζουν τους ηγούμενους κάθε μονής, εκτός αυτής του Κουτλουμουσίου. Στο κέντρο του μικρού αυτού χωριού βρίσκεται και η περίφημη εκκλησία του Πρωτάτου, ενώ στα βόρεια βρίσκεται το κτίριο των Συνάξεων.

- Ο επικεφαλής της Σύναξης εκλέγεται από τους ηγούμενους και ονομάζεται «**Πρώτος**». Με αυτόν συναντιούνται όλοι οι ηγούμενοι στο κτίριο των Συνάξεων, για να συζητήσουν τα όποια ζητήματα αφορούν τη ζωή μέσα στην Ιερά Κοινότητα.

ΜΕΤΟΧΙΑ

Τι είναι τα μετόχια...

Βυζαντινή εποχή, 7ος αιώνας και μετά: Ένα μοναστήρι είναι

Μετόχι Αγ. Παντελεήμονα,
Χωμίτσα Άγιο Όρος.

ένας οργανισμός, που την εποχή που ιδρύεται προικοδοτείται με ακίνητα και κινητά αγαθά, τα οποία του παρέχουν ένα εισόδημα για να συντηρούνται οι μοναχοί.

Τα έσοδα των μοναστηριών δεν προέρχονταν μόνο από τον τόπο τους, αλλά και από αφιερωμένα σ' αυτά κτήματα που βρίσκονταν σε διάφορες χώρες, από δωρεές ή κληρονομίες ευσεβών ιδιωτών, που ζητούσαν ως αντάλλαγμα τις προσευχές των μοναχών για την σωτηρία της ψυχής τους.

Ακόμα, και κυρίως, δέχονταν προνόμια και δωρεές από τους Βυζαντινούς αυτοκράτορες, οι οποίοι, εκτός από την ψυχή τους, ήθελαν να προστατεύσουν το θρόνο τους με την υποστήριξη της δημοφιλούς στο λαό εκκλησίας, να προπαγανδίσουν τη δύναμή τους και να προκαλέσουν τις θερμές παρακλήσεις των μοναχών προς το Θεό για τη νίκη των στρατευμάτων τους.

Έτσι, τον 8^ο πια αιώνα η εκκλησία ήταν κάτοχος μεγάλης

ακίνητης περιουσίας, η οποία αποτελούνταν από "κτήματα, οικήσεις, χωριά" και μεγάλο πλήθος παροικιών. Αυτή η μεγάλη περιουσία της εκκλησίας ορίστηκε να διοικείται από ειδικούς εκκλησιαστικούς λειτουργούς, τους ονομαζόμενους οικονόμους, και τους φροντιστές.

Τα ακίνητα των μοναστηριών, ως εκκλησιαστικά, δεν μπορούσαν να εκποιηθούν προς λαϊκούς, σύμφωνα με τη θεωρία ότι κανείς δεν μπορεί να πάρει πίσω κάτι που δόθηκε στο Θεό. Και σύμφωνα με τη νομοθεσία, εκκλησιαστική και πολιτική, τα αφιερωμένα στην εκκλησία κτήματα παρέμεναν αναπαλλοτρίωτα και η παράβαση

αυτής της αρχής ήταν σπάνια.

Μετόχι Αγ. Νικολάου
Μονοξυλίτης Άγ. Όρος.

Μετόχι Κοιμήσεως
Θεοτικού Λέχοβας,, Κιάτο

ΜΕΤΟΧΙΑ

Μετόχι λέγεται το κτήμα που ανήκει σε μια μονή και βρίσκεται εκτός της περιοχής της. Όλοι οι μοναχοί θεωρούνται μέτοχοι του κτήματος, εξού και η ονομασία μετόχι. Τα μετόχια συνήθως ήταν μεγάλες γεωργοκτηνοτροφικές μονάδες, μέσα στις οποίες βρισκόταν ο **ναός** και η **καθέδρα του μετοχιού**, δηλαδή το κτιριακό συγκρότημα όπου κατοικούσε ο οικονόμος του μετοχιού με τους βοηθούς του. Η καθέδρα αποτελούνταν συνήθως από τον πύργο και τα λοιπά βοηθητικά κτίρια, δηλαδή σπίτια, αποθήκες, στάβλους και τυχόν εργαστήρια, τα οποία φαίνεται ότι σχημάτισαν κλειστούς, οχυρωμένους περιβόλους προσαρτημένους στους πύργους, με ελεγχόμενες κεντρικές εισόδους. Μέσα σ' αυτό το συγκρότημα συγκεντρωνόταν η σοδειά, φυλάσσονταν τα ζώα και σε περίπτωση καταδρομής, κατέφευγαν οι «πάροικοι», κάποιες φορές μάλιστα μαζί με κόσμο από γειτονικά μετόχια.

Μετόχι Κριτσανών-Επανωμή:
Σχέδιο της καθέδρας.

Μετόχι Κριτσανών σήμερα.

ΜΕΤΟΧΙΑ ΚΑΘΕΔΡΑ

Οχυρωματικός περίβολος: Ήταν απαραίτητη η οχύρωση του μετοχιού για να αντιμετωπιστούν οι εχθροί. Οι οχυρώσεις των αγιορείτικων συγκροτημάτων έσωσαν τις μονές από ποικίλες καταδρομές καθ' όλη τη διάρκεια της τουρκοκρατίας. Ο φρουριακός αυτός περίβολος ονομαζόταν «μπαρμπάκα».

Πύργος: Ειδική κατηγορία της αγιορείτικης οχυρωματικής αποτελούν οι μεγάλοι πύργοι. Αυτοί λειτουργούσαν ως το τελευταίο καταφύγιο σε περίπτωση που κινδύνευε να εκπορθηθεί ένα μετόχι.

Υπολογίζουμε ότι μόνο στη Χαλκιδική υπήρχαν το 14^ο αι 70 μετοχικοί πύργοι. Οι περισσότεροι καταστράφηκαν το 1821 και λιθογραφήθηκαν το 1922.

2 μόνο σώζονται και 29 βρίσκονται σε ερειπώδη κατάσταση. Ονομαστοί πύργοι στη Χαλκιδική είναι του Ζωγράφου, των Μαριανών, της Ολύνθου, της Κρούνας στην Ιερισσό, της Γαλάτιστας, του Σταυρονικήτα στη Σάνη, του Αγίου Παύλου στη Ν. Φώκαια, του Προσφορίου στην Ουρανούπολη.

Οι πύργοι καταλάμβαναν την πλέον πρόσφορη πλευρά του συγκροτήματος. Έχουν ορθογώνια κάτοψη είναι κτισμένοι με ασβεστοκονίαμα και πολλές φορές χρησιμοποιούνται αρχαία αρχιτεκτονικά μέλη (πύργος Μαριανών). Κάποιοι έχουν και κεραμοπλαστικό διάκοσμο. Άλλοι ενισχύονται από συμφυείς εξωτερικούς πεσσούς (Γαλάτιστας). Το πιο μεγάλο και ψηλό κτήριο που χρησίμευε ως κατοικία του οικονόμου και για φύλαξη κειμηλίων, αλλά ήταν και παρατηρητήριο και καταφύγιο των μοναχών και των περιοίκων.

Οικονομείο: (οίκημα οικονόμου). Ο οικονόμος (μετοχικάριος) ήταν ο διαχειριστής του μετοχιού και έπαιρνε απόσπαση από το μοναστήρι. Οι οικονόμοι ήταν μοναχοί απόλυτης εμπιστοσύνης του ηγουμένου γιατί διαχειρίζονταν μεγάλες περιουσίες. Ο οικονόμος έμενε στο οικονομείο πολλές φορές και με άλλους μοναχούς. Τα μετόχια διοικούνται από το μοναστηριακό συμβούλιο της μονής στην οποία υπάγονται, γι' αυτό και στέλνει αυτή μοναχό αρμόδιο για να τις επιστατεί, τον ονομαζόμενο μετοχικάριο.

Μονή Βατοπεδίου,
Αμμουλιανή.

Μετόχι Ζωγράφου,
Χαλκιδική

ΜΕΤΟΧΙΑ ΚΑΘΕΔΡΑ

Σπίτια – κελιά : Κατοικίες μοναχών που ερχόταν για μικρό ή μεγάλο διάστημα από τα μοναστήρια για να τακτοποιήσουν δουλειές του μοναστηριού. Είναι πολλαπλά μαρτυρημένο ότι το ένα τρίτο περίπου των μοναχών βρισκόταν πάντοτε έξω από το Άγιον Όρος, σε «ζητείες» ή για υπηρεσία στα μετόχια.

Μετόχι Ζωγράφου

Εργαστήρια: υπήρχαν τυροκομεία, διαμερίσματα σηροτροφίας (χιλιάδες μουριές υπήρχαν στην περιοχή της νότιας Καλαμαριάς), σιδηρουργεία, μύλοι, φούρνοι, μαγειρεία.

Σημερινό εργαστήριο οινοποιίας
Μετόχι Αγ. Νικολάου, Μονοξυλίτης,

Ελαιοτριβείο ; Μετόχι Ζωγράφου

Αποθήκες: Στις αποθήκες των μετοχιών φυλάγονταν τα σιτηρά και άλλα δημητριακά. Τα μετόχια βρισκόταν στις πιο εύφορες περιοχές.

Αποθήκη, Μετόχι Ζωγράφου

Μονή Δοχειαρίου
Ποτίδαια- Ταξιάρχες

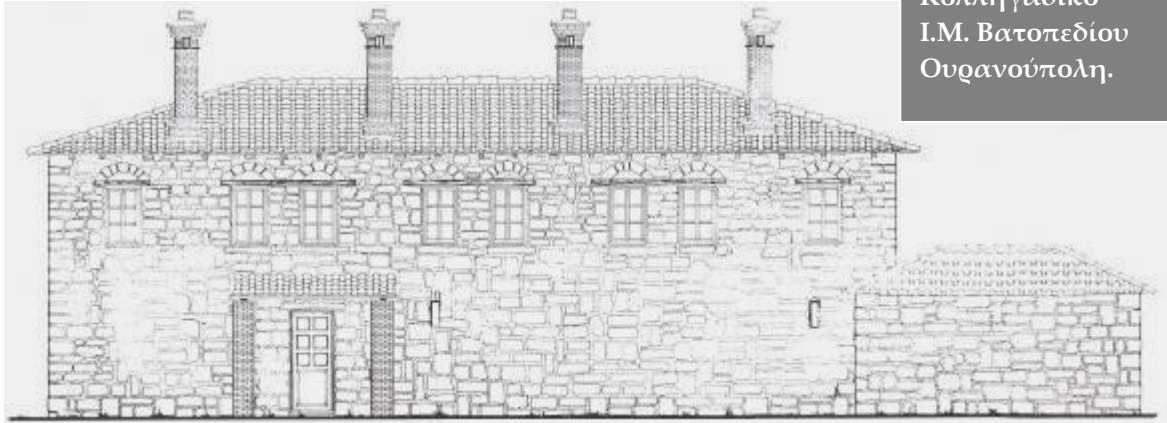
Ναός: Σε κάθε μετόχι υπήρχε και η εκκλησία, όπου γινόταν η λειτουργική σύναξη των μοναχών και των παροίκων του μετοχιού. Ήταν το κέντρο της ζωής των μοναχών.

ΜΕΤΟΧΙΑ

ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΕΔΡΑ

Κολληγόσπιτα: Τα κτήρια που έμεναν οι πάροικοι (κολλήγοι), δηλαδή οι μισθωτοί λαϊκοί εργάτες του μετοχιού.

Τα σπίτια τους ήταν έξω από την καθέδρα του μετοχιού.

Σιδεράδικο -
Κολληγάδικο
Ι.Μ. Βατοπεδίου
Ουρανούπολη.

ΤΙ ΗΤΑΝ ΟΙ ΠΑΡΟΙΚΟΙ Ή ΚΟΛΛΗΓΟΙ

Όταν οργανώθηκαν ως τον 11^ο αιώνα τα αγιορείτικα μετόχια ως μεγάλα αγροκτήματα, χρειάζονταν καλλιεργητές-εργάτες. Πολλοί φτωχοί από τα γύρω χωριά προσελκύνονταν για να βρουν δουλειά, και με τις οικογένειές τους φαίνεται ότι ενίσχυσαν τον πληθυσμό των παλιών χωριών ή ίδρυσαν νέα χωριά, ενώ και άλλοι από άλλα μέρη, που έψαχναν για να βρουν εργασία, έρχονταν και δούλευαν ως εποχιακοί ή και ως μόνιμοι εργάτες γης, ενώ και για λόγους ασφάλειας σε ταραγμένες εποχές άνθρωποι συγκεντρώνονταν στα μετόχια, υπό την προστασία του ισχυρού ιδιοκτήτη.

Ήταν εξαρτημένοι άμεσα από το μοναστήρι του μετοχιού, δεν ήταν δηλαδή ελεύθεροι, και ήταν δεμένοι με το κομμάτι γης που καλλιεργούσαν. Δεν μπορούσαν να εγκαταλείψουν τη γη, ήταν δεμένοι μ' αυτήν κληρονομικά. Ήταν υποχρεωμένοι να δίνουν ένα ενοίκιο για τη γη που καλλιεργούσαν, να πληρώνουν φόρους και να εκτελούν ορισμένες αγγαρείες για το μετόχι. Είχαν το δικαίωμα να κληροδοτούν κτήματα στα παιδιά τους και να κατέχουν μικρή περιουσία, κυρίως γεωργικά εργαλεία, βόδια, δέντρα ή περιβόλια.

Κολληγόσπιτα
Μετόχι Ζωγράφου.

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΣΤΗΝ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

➤ Η ίδρυση της Μεγίστης Λαύρας το 963, η έκδοση του Τυπικού από τον Τσιμισκή το 972, η οργάνωση του μοναχισμού, προσείλκυσαν πολλούς μοναχούς στο Άγιον Όρος και ιδρύθηκαν δεκάδες μονές. Η ειρήνη που επικρατούσε και οι δωρεές των αυτοκρατόρων και ιδιωτών ενίσχυσαν τις μονές, που άρχισαν να οργανώνονται και οικονομικά.

➤ Πολύ πριν από το 975 υπήρχε στη Χαλκιδική η μονή του Αββακούμ, που είχε μετόχια σε όλη τη Χαλκιδική. Αυτή η μονή περιήλθε, μαζί με τα μετόχια της πριν από το 975 στη μονή της Λεοντίας(Θεσσαλονίκη), και στα 979/80 όλα πέρασαν στην ιδιοκτησία της μονής Ιβήρων.

➤ Στους αιώνες 10^ο και 11^ο φαίνεται ότι έγιναν ιδιοκτήτριες των περισσότερων μονών της Χαλκιδικής και κάποιων της Θεσσαλονίκης, και των μετοχιών τους – τα περισσότερα ήταν στη Χαλκιδική.

➤ Τον 11^ο αιώνα ένα μεγάλο μέρος της καλλιεργούμενης γης της Χαλκιδικής, και κυρίως της εύφορης Καλαμαριάς, πέρασε στα χέρια των Αγιορειτών – οι ιδιωτικές γαίες έγιναν σταδιακά αγιορειτικά μετόχια. Το Άγιον Όρος δηλαδή, στην πρώτη ανθηρή του περίοδο, είχε εισοδήματα και από τα μετόχια της Χαλκιδικής. Στα μετόχια οι μονές έκτισαν επιβλητικά κτίρια και ναούς και την καλλιέργεια, όπως και

Μετόχι στη Ν. Τρίγλια

άλλες χειρωνακτικές εργασίες, την ανέθεταν σε μισθωτούς εργάτες, τους παροίκους, ενώ έβρισκαν δουλειά στα μετόχια και κάτοικοι των γύρω χωριών. Από τους συνοικισμούς των παροίκων προήλθαν πολλά νέα χωριά, που αναπτύχθηκαν πλάι στα ήδη υπάρχοντα.

➤ Στα μετόχια καλλιεργούνταν κυρίως σιτηρά, από τα οποία οι μονές εμπορεύονταν το περίσσειμα, αμπέλια, λινάρι, κηπευτικά δέντρα. Ακόμα εκτρέφονταν μελίτσια και η κτηνοτροφία ήταν μια άλλη από τις βασικές πηγές εισοδημάτων. Εισοδήματα υπήρχαν ακόμα από την εκμετάλλευση νερόμυλων και ανεμόμυλων, αστικών ακινήτων, μεταλλευτικών στοών και εργαστηρίων επεξεργασίας μεταλλευμάτων. Τα εισοδήματα αυτά, τα οποία μεγάλωναν με την πρόσθεση βασιλικών, αρχοντικών και άλλων δωρεών, αποτελούσαν ένα σημαντικότατο οικονομικό κεφάλαιο, στο οποίο οφείλονται και τα περισσότερα από τα οικοδομικά και καλλιτεχνικά έργα των μονών.

Ωστόσο το απαραβίαστο της μοναστικής περιουσίας καταλύθηκε και σε άλλες περιπτώσεις και ιδίως την εποχή της Τουρκοκρατίας.

➤ Όλοι σχεδόν οι αυτοκράτορες των τελευταίων, πριν την Τουρκοκρατία, παραχωρώντας κτήματα και φορολογικές απαλλαγές ή επιβεβαιώνοντας χαριστικές διατάξεις παλιότερων αυτοκρατόρων, βοήθησαν το Άγιον Όρος.

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΣΤΗΝ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

➤ Το **1424** το ΑΟ παραδόθηκε στο σουλτάνο **Μουράτ Β'**, αφού απέσπασε την υπόσχεσή του ότι θα γίνουν σεβαστά τα θέσμια του Άθω. Οι Αγιορείτες τότε χρησιμοποίησαν όλη την επίνοιά τους αλλά και χρήμα πολύ, για να τηρήσουν τον Άθω ακέραιο, γιατί στέναζε από τα υπέρογκα χαράτσια, τις αυθαιρεσίες των κρατικών οργάνων, το στρατωνισμό οπλιτών, τις πειρατικές και ληστροικές εφόδους. Τις κρίσιμες εκείνες ώρες ανέλαβαν την προστασία του ΑΟ οι ομόπιστοι ηγεμόνες του Βορρά: της Ουγγροβλαχίας, της Μολδαβίας, της Γεωργίας, της Ρωσίας.

Από το 1430 που η Χαλκιδική υποτάχτηκε ολόκληρη στους Τούρκους, οι Αγιορείτικες μονές υπέφεραν μαζί με τους Χαλκιδικιώτες τις αυθαιρεσίες και τα χαράτσια των κατακτητών.

➤ Στα **1432/33** ο σουλτάνος Μουράτ διέταξε (κατά τον σύγχρονο ιστορικό Ιωάννη Αναγνώστη) «πάσας μὲν ληφθήναι μονάς και νεώς, πάσας δε προσόδους αυτών και τα κτήματα αφαιρεθήναι». Οι Αγιορείτες κατόρθωσαν να πάρουν πίσω τα κτήματά τους, αν όχι κατά πλήρη κυριότητα, τουλάχιστον κατά το δικαίωμα της επικαρπίας.

➤ Κατά τη **βασιλεία του Σελίμ Β' (1566-1574)** το Άγιο Όρος πέρασε μια δεύτερη σοβαρή οικονομική δοκιμασία, όταν το **1568** ο σουλτάνος αποφάσισε να δημεύσει την εκκλησιαστική περιουσία και την περιουσία των μονών (μετόχια, μύλους, περιβόλια, χωράφια, αμπελώνες και κήπους) και να την εκποιήσει.

Αλλά οι μοναχοί, κατόρθωσαν και πάλι να εξαγοράσουν τα κτήματά τους έναντι ενός τεράστιου ποσού, αφενός χάρη στις οικονομικές χορηγίες των ηγεμόνων της Βλαχίας και της Μολδαβίας, αφετέρου παίρνοντας δάνεια - με βαρύτερους όρους - από Εβραίους τοκογλύφους της Θεσσαλονίκης, με κίνδυνο να περιέλθουν στην κατοχή αυτών. Το κέρδος από την περιπέτεια ήταν ότι τα μοναστηριακά κτήματα θεωρούνταν έκτοτε βακούφια, οπότε υπάγονταν σε μια δημοσιονομική κατηγορία προνομιούχα, αφού θεωρούνταν αναπαλλοτρίωτα.

➤ Από την άλλη μεριά, το **1600** οι Αγιορείτες έπρεπε να πληρώνουν ετησίως υπέρογκο ποσό για έκτακτους φόρους και τόκους χρημάτων που είχαν δανειστεί για να τα βγάλουν πέρα. Η μεγάλη αυτή οικονομική επιβάρυνση έφερε τον τόπο σε μεγάλη φτώχεια και όσα μοναστήρια δεν μπορούσαν να πληρώνουν έπεσαν σε μααρασμό.

Το **18^ο αιώνα**, εξαιτίας της δυσβάσταχτης φορολογίας, πολλά χωριά του καζά Θεσσαλονίκης, στον οποίο υπαγόταν η Χαλκιδική, μετατρέπονταν σε τσιφλίκια' στη χερσόνησο της Κασσάνδρας, αντί για τα τσιφλίκια κυριάρχησαν τα αγιορείτικα μετόχια, στα οποία δούλευαν και κάτοικοι των γύρω χωριών: αποτελούσαν το 47,82%. Πιο συγκεκριμένα, στο ναχιγιέ Καλαμαριάς τα μετόχια ήταν 13-το 19,69%, σημαντικό ποσοστό αν σκεφτεί κανείς ότι τα χριστιανικά χωριά στην περιοχή ήταν το 16,66%, τα μικτά ήταν 2-το 3,03% και τα χωριά με τσιφλίκια μικτά ήταν το 3-4,54%. Είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο τι υπέφερε το Άγιον Όρος για τη συμμετοχή του στην επανάσταση των Χαλκιδικιωτών. Ειδικά για την περιοχή της Καλαμαριάς, που μας ενδιαφέρει στην εργασία μας, ορίστε λίγα συγκεκριμένα στοιχεία με τις υλικές-οικονομικές συνέπειες της άτυχης επανάστασης για την περιουσία των μονών.

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΣΤΗΝ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

➤ Από την απογραφή του πληροφορούμαστε ότι όλα τα μετόχια της Χαλκιδικής είχαν πυρποληθεί, και τα ζευγάρια είχαν χαθεί. Συγκεκριμένα «εκάησαν» 57 μετόχια με 296 ζευγάρια και 3 μετόχια της Αγίας Αναστασίας με 36 ζευγάρια.

➤ Το 1822, μετά την καταστροφή της Κασσάνδρας, αυτοκρατορικό φερμάνι μας πληροφορεί ότι ο Σουλτάνος απάλλασσε τα χωριά-τσιφλίκια-μετόχια της Κασσάνδρας που κήκαν εξαιτίας της επανάστασης και οι διασωθέντες κάτοικοι διώχτηκαν και διασκορπίστηκαν, οπότε η γη δεν μπορούσαν να καλλιεργηθούν και έτσι δεν είχαν προσόδους, άρα δεν είχαν να δώσουν το φόρο που αναλογούσε στη γεωργική παραγωγή. Ανάμεσα σ' αυτά που κήκαν ήταν και τα εξής μετόχια στην περιοχή Καλαμαριάς: Ζωγράφου, Διονυσίου, Βατοπεδίου, Μυριόφυτο .

➤ Το 1824 διατάχτηκε η αγορά και η προμήθεια σε σιτάρι και κριθάρι από τον καζά Θεσσαλονίκης, για να σταλούν στους κατοίκους της Κωνσταντινούπολης. Υπάρχει επίσημο τουρκικό έγγραφο που λέει ότι εξετάστηκαν τότε από το ιεροδικείο οι κάτοχοι ζευγαριών και διαπιστώθηκε ότι στις περιφέρειες των δήμων Καλαμαριάς και Παζαρούδας, εξαιτίας της επανάστασης κήκαν και διασκορπίστηκαν τα χωριά, τα τσιφλίκια και τα μετόχια, οπότε δεν απέμεινε σ' αυτά ούτε ίχνος ζευγαριού. Ακόμα και με το που προσκύνησαν κάποιοι κάτοικοι και τους επιτράπηκε να επιστρέψουν, μόλις είχαν αρχίσει να δημιουργούν ζευγάρια και να καλλιεργούν τη γη. Έτσι αναφέρονται χωριά "ανέκαθεν αδύνατα" και "κατόπιν αδύνατα"(από την καταστροφή Κασσάνδρας και μετά) να πληρώσουν.

Συνολικά στα μετόχια της Καλαμαριάς: από τα 122 ζευγάρια τα 122 αναφέρονται "διασκορπισθέντα". Ανάμεσα σ' αυτά ήταν και ο χριστιανικός Άγιος Μάμας, που "εκάη": από τα 45 ζευγάρια τα 24 εμφανίζονται ως "διασκορπισθέντα", ενώ και το Μυριόφυτο "εκάη": 26 1/2 ζευγάρια/18 1/2 "διασκορπισθέντα" αναφέρονται.

➤ Μετά την καταστροφή άρχισε υποτυπώδης εκμετάλλευση των μετοχίων, ενώ οι αξιολογότερες εκτάσεις τους καλλιεργήθηκαν με τη διαδικασία της εκμίσθωσης και μόνο γύρω στα 1830 μπόρεσαν να αναλάβουν πάλι οι μονές τη διαχείρισή τους.

➤ Γι' αυτό το λόγο οι μονές αναγκάστηκαν, μόλις συνήλθαν από την καταστροφή να ξαναχτίσουν τα κτήρια των μετοχίων, που θα δεις παρακάτω ότι στην περιοχή μας είναι σχεδόν όλα του β' μισού του 19^{ου} αιώνα(και αρχές 20^{ου} του Βατοπεδίου), βασισμένες στα προγενέστερα.

Από το β' μισό του 19^{ου} αιώνα άρχισε στη Χαλκιδική η συστηματική καλλιέργεια της ελιάς, οργάνωση ελαιώνων, με τη μεταφύτευση εξημερωμένων ελαιοδέντρων. Οι αγιορείτικες μονές ακολούθησαν τις νέες καλλιεργητικές τάσεις: Εκχέρσωναν τα μετοχιακά κτήματα που είχαν μη επιδεκτικά για καλλιέργεια δημητριακά και εμβολίαζαν τα αυτοφυή άγρια ελαιόδεντρα. Από την άλλη μεριά, χρησιμοποιούσαν τα ξύλα και τις ρίζες από τις εκχερσώσεις για να παράγουν ξυλοκάrbουνο, που η παραγωγή του σημείωσε μεγάλη ανάπτυξη προς το τέλος του αιώνα.

Η εδραίωση της μοναχικής παρουσίας στη χερσόνησο του Άθωνα και η άνθηση της οφείλεται κυρίως στην συνεχή εκμετάλλευση του μεγαλύτερου μέρους των γεωργικών, κτηνοτροφικών και δασικών εκτάσεων της Χαλκιδικής από τους Αγιορείτες και στην επάνδρωση των μοναστικών κοινοτήτων σε σημαντικό ποσοστό με Χαλκιδιώτες μοναχούς.

Ι. Παπαγγελοσ

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΣΤΗΝ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΤΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ – Η ΝΕΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

1950 περίπου: Οι πρόσφυγες γιορτάζουν
Πρωτομαγιά μέσα στη “Ζωγραφίτικη” φύση.

➤ Το 1914 στη Χαλκιδική υπήρχε ένας μεγάλος αριθμός γόνιμων εκτάσεων που θα μπορούσαν να μοιραστούν σε Θρακιώτες πρόσφυγες, πχ στα χωριά της Καλαμαριάς, στο βορειοδυτικό μέρος της χερσονήσου, αφού αναχωρούσαν οι μουσουλμάνοι που κατοικούσαν εκεί. Πρόσφυγες μπορούσαν να δεχτούν και τα τσιφλίκια όπως του Αγίου Μάμα, του Μυριόφυτου

και της Πορταριάς. Αλλά πρόσφυγες μπορούσαν να εγκατασταθούν και σε μετόχια του Αγίου Όρους μετά από συνεννοήσεις με την Ιερά Κοινότητα. Στα μετόχια αυτά θα μπορούσαν να βρουν και εργασία και οι Ιερές Μονές να αναλάβουν τη διατροφή τους, όπως πρότεινε ο μητροπολίτης Κασσανδρείας.

Πρώτα Καρκάρα, μετά την
ανταλλαγή τα Σήμαντρα.

➤ Η προσέλευση προσφύγων στη Χαλκιδική ως το 1922 ήταν μικρή και όσοι ήρθαν αφομοιώθηκαν με τους ντόπιους πληθυσμούς και δεν ίδρυσαν νέους οικισμούς.

ΜΕΤΑ ΤΟ 1922

➤ Με το μεγάλο κύμα προσφύγων που ήρθε στην Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική καταστροφή του 1922, και μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923, η Χαλκιδική δέχτηκε πολλούς πρόσφυγες σε ανταλλάξιμα κτήματα,

➤ αλλά και σε αγιορείτικα μετόχια, που ήταν αναπαλλοτρίωτα, αλλά το κράτος αποφάσισε να τα νοικιάσει, προκειμένου η Ε.Α.Π. να τα παραχωρήσει στους πρόσφυγες, για να εγκατασταθούν και να αποκατασταθούν.

➤ Όταν εγκαταστάθηκαν οι πρώτοι πρόσφυγες, όπως φαίνεται στην απογραφή του 1923, ο αριθμός τους ανερχόταν σε 2.138, ενώ το 1926 το ποσοστό των Ελλήνων έφτασε το 97%, αφού οι Μουσουλμάνοι είχαν αποχωρήσει και οι διάφοροι μειώθηκαν σε 3%. Κατά την απογραφή του 1928 ο πληθυσμός έφτανε τους 12.171.

28) Τα Ν. Μουδανιά ήταν πριν το 1922 όρμος αφιλόξενος για στεριανούς, με ένα μόνο τσιφλίκι, ενός Τουρκαλβανού.

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΣΤΗΝ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

- Έτσι δημιουργήθηκαν νέα χωριά στη Χαλκιδική, άλλα ενισχύοντας πρώην μικτούς πληθυσμιακά – με χριστιανούς και μουσουλμάνους - οικισμούς, άλλα καθαρά προσφυγικά: οι άτυχοι πρόσφυγες, όπως αυτοί στο Καργή-Λιμάν(μετέπειτα Ν. Μουδανιά) ταλαιπωρούνταν, όπως και όσοι στάλθηκαν στα παράλια από την ελονοσία και γενικά από τις ανθυγιεινές συνθήκες διαβίωσης, ενώ οι τυχεροί, όπως ήταν όσοι εγκαταστάθηκαν σε μετόχια, που συνήθως οι οικισμοί ήταν μακριά από τη θάλασσα, είχαν καταλύματα, έτοιμη διατροφή και δυνατότητες αμεσότερης συγκρότησης οικισμών δικών τους, με αρχή και πυρήνα τους τα μετόχια.
- Αυτοί οι πονεμένοι πρόσφυγες έδωσαν μια νέα ώθηση στην ανάπτυξη της Χαλκιδικής, ιδίως της παραθαλάσσιας.

Αντρες στο καφενείο του
προσφυγικού χωριού Ζωγράφου.

Χάρτης 3
Θέση των οικισμών
που αναφέρονται στη μελέτη
και διάκριση κατά είδος

● Προσφυγικοί

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΣΤΗΝ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

Από διαφημιστικό για τον τουρισμό του Υπουργείου Εξωτερικών:

Ένας από τους σημαντικότερους λόγους για τους οποίους η Ελλάδα παραμένει στην κορυφή των τουριστικών προορισμών του πλανήτη είναι η πλούσια κληρονομιά της... που φέρει το στίγμα των διαφορετικών εποχών της μακραίωνης ιστορίας της χώρας. Εκτός από τους πολυάριθμους αρχαιολογικούς χώρους... η πολιτιστική κληρονομιά αντανακλάται και στους πολυάριθμους παραδοσιακούς οικισμούς με την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική τους, που βρίσκονται διάσπαρτοι σε όλη τη χώρα. Διατηρητέα κτίρια κοσμούν όχι μόνο τα αστικά κέντρα, αλλά και την Ελληνική ύπαιθρο... Κάστρα, πύργοι και τείχη, μοναστήρια (από τα μοναστικά συγκροτήματα του Αγίου Όρους και των Μετεώρων έως τα απλά ανδρικά και γυναικεία μοναστήρια της ηπειρωτικής Ελλάδας και των νησιών ή τα μετόχια και τις απομονωμένες σκήτες), εκκλησίες, δεξαμενές και αποθήκες, γεφύρια, ανεμόμυλοι, υδρόμυλοι, ηρώα, ανδριάντες, κρήνες... κτίσματα με διαφορετικές χρήσεις σήμερα, συμπληρώνουν την πλούσια εικόνα.

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΟΥ

ΖΩΓΡΑΦΟΥ	ΖΩΓΡΑΦΟΥ	<ul style="list-style-type: none"> * ΠΥΡΓΟΣ * ΕΚΚΛΗΣΙΑ * ΑΠΟΘΗΚΗ * ΚΟΛΛΗΓΟΣΠΙΤΑ * ΜΝΗΜΕΙΑΚΗ ΒΡΥΣΗ * ΟΙΚΟΝΟΜΕΙΟ * ΔΙΑΦΟΡΑ ΚΤΙΣΜΑΤΑ
ΦΛΟΓΗΤΑ	ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ	<ul style="list-style-type: none"> * ΕΡΕΠΙΑ ΚΟΛΛΗΓΟΣΠΙΤΩΝ * ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ * ΕΚΚΛΗΣΙΑ * ΚΤΙΣΜΑΤΑ
ΟΛΥΝΘΟΣ	ΔΟΧΕΙΑΡΙΟΥ ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΚΑΣΤΑΜΟΝΙΤΟΥ	<ul style="list-style-type: none"> * ΠΥΡΓΟΣ - ΚΟΓΧΗ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ <hr style="width: 20%; margin: 5px auto;"/> <ul style="list-style-type: none"> * ΘΕΜΕΛΙΑ ΠΥΡΓΟΥ & ΝΑΟΥ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΑΣΤΑΜΟΝΙΤΟΥ	_____
ΠΟΡΤΑΡΙΑ	ΕΣΦΙΓΜΕΝΟΥ	_____
ΑΓΙΟΣ ΜΑΜΑΣ	ΒΑΤΟΠΕΔΙΟΥ	ΟΙΚΟΝΟΜΕΙΟ; ΜΑΓΑΖΑΡΑ

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΟΥ

ΖΩΓΡΑΦΟΥ

ΜΕΤΟΧΙ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Πριν έρθουν οι πρόσφυγες το 1924 δεν υπήρχε ο οικισμός Ζωγράφου παρά μόνο το μετόχι του Ζωγράφου που ονομαζόταν και **βουλγάρικο** επειδή οι μοναχοί του μοναστηριού καταγόταν από τη Βουλγαρία. Οι κάτοικοι που δημιούργησαν το νέο χωριό κατάγονταν από το Ανταβάλ της Καππαδοκίας, ένα αμιγώς ελληνικό τουρκόφωνο χωριό. Όταν ήρθαν υπήρχαν μόνο τα κτίσματα της περιοχής που έχει το περίγραμμα, δηλαδή ο οικισμός του μετοχιού.

200 οικογένειες εγκαταστάθηκαν στο Ζωγράφου και πολλοί βολεύτηκαν μέσα στα κτήρια του μετοχιού στους στάβλους, στις αχυρώνες, στα κολληγόσπιτα ,στον πύργο. Τότε στο μετόχι ζούσαν 5-6 καλόγεροι που το εγκατέλειψαν σαν έφτασαν οι πρόσφυγες .Τα κτήματα του μετοχιού απαλλοτριώθηκαν και μοιράστηκαν στους πρόσφυγες σε κλήρους των 40 στρ. Τα κτήρια της καθέδρας δεν απαλλοτριώθηκαν αρχικά σε αντίθεση με τα κολληγόσπιτα .

*Μαρτυρία '
βουλγάρικο το λέγαμε*

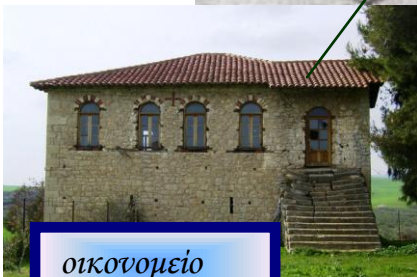
*Μαρτυρία
Όταν πρωτοήρθαμε μέναμε
στους στάβλους του μετοχιού,
και το κράτος έδωξε κάποιους
καλόγερους που έμεναν στις
αποθήκες και στα σπίτια για
να μπούμε.
Συνέντευξη Τσιγγελίδης Γεώργιος*

ΖΩΓΡΑΦΟΥ

ΜΕΤΟΧΙ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Τα κτήρια του μετοχιού που σώζονται :

Ο πύργος, το οικονομείο , η αποθήκη , το εκκλησάκι , η βρύση , τα κολληγόσπιτα και άλλα κτήρια.

Η βρύση και τα κολληγόσπιτα
είναι έξω από τον οικισμό

ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΠΥΡΓΟΣ

Το μετόχι πρέπει να ονομαζόταν Επάνω Βολβός.

Δεν γνωρίζουμε πότε οικοδομήθηκε ο πύργος, ίσως μετά το 1325 αλλά στα τέλη του 15^{ου} αι πρέπει να ανακατασκευάστηκε ριζικά.

Σύμφωνα με αρχαιολόγους πρέπει να είχε ακόμη ένα όροφο που έπεσε με τα χρόνια. Είναι επιβλητικός και το πάχος του τοίχου φτάνει το 1.80 περίπου. Στο κάτω μέρος δεν υπάρχουν ανοίγματα σε αντίθεση με τα ψηλότερα πατώματα. Η κεντρική είσοδος είναι ψηλότερα από το έδαφος για να μην έχουν πρόσβαση εύκολη οι επιδρομείς. Πάνω από τη είσοδο προβάλλει ένα τοξωτό υπέρθυρο που πιθανόν να είχε την

εικόνα του προστάτη αγίου. Εντύπωση προκαλούν οι γωνιακές πέτρες του κτηρίου (αγκωνάρια). Καλύφθηκε με επίχρισμα (ασβεστοκονίαμα) που το μεγαλύτερο τμήμα του έπεσε και φαίνεται καθαρά η λιθοδομή του κτηρίου.

Ο πύργος λέγεται της Καλής Μαρίας (αδερφή Μακεδόνων αυτοκρατόρων σύμφωνα με την παράδοση) εξού και η ονομασία της ευρύτερης περιοχής από τα υστεροβυζαντινά χρόνια ΚΑΛΑΜΑΡΙΑ. Σε παλαιότερες εποχές λειτουργούσε ως **καταφύγιο** των μοναχών και αυτών που εργάζονταν στο μετόχι, καθώς επίσης και ως **παρατηρητήριο**. Λένε ότι ο πύργος του Ζωγράφου επικοινωνούσε με τους πύργους των Φλογητών και της Ολύνθου.

Το 1924 όταν ήρθαν οι πρόσφυγες 3 οικογένειες εγκαταστάθηκαν εκεί τα πρώτα χρόνια. Τα τελευταία χρόνια καινούργια σκεπή χτίστηκε προστατεύοντας το κτήριο από τον κίνδυνο κατάρρευσης. Σήμερα σιδερένια πόρτα φράζει την είσοδο και δεν είναι δυνατή η πρόσβαση.

Μαρτυρία

Θυμάμαι έμενε ο Τελογλου Η., ο Γ.
Χασάπογλου όταν ήρθαν από τη πατρίδα.
Είχε 2 ορόφους...πήγαιναν όμως κρυφά και
πήραν όλη την ξυλεία ούτε καρφί δεν έμπαινε.
Σανίδια στυλώματα.....

Συνέντευξη *Μαρίκα Ατζέμογλου*

ΖΩΓΡΑΦΟΥ Ο ΠΥΡΓΟΣ

Μαρτυρία

Την εποχή που οι πειρατές έκαναν λεηλασίες επιτέθηκαν και στο μετόχι του Ζωγράφου. Χτυπούσαν με βόλια και βόμβες. Έτσι οι καλόγεροι για να προφυλαχτούν έμπαιναν μέσα στον πύργο γιατί ήταν χοντροί οι τοίχοι του και δε περνούσε τίποτε. Οι καλόγεροι που ήταν μέσα πυροβολούσαν από τα μικρά παραθυράκια που είχε ο πύργος δηλαδή από τις πολεμίστρες. Μέρες πολεμούσαν είχαν τρόφιμα αλλά δεν είχαν νερό. Έβαλαν τους κολληγούς να σκάψουν σε μια περιοχή έξω από το μετόχι (σημερινό φράγμα) μια σήραγγα 20 -30 μέτρα. Από εκεί φέρνανε νερό με πήλινους αγωγούς

Συνέντευξη :Τσιγγελίδης Γεώργιος

Μαρτυρία

Παιδιά σαν είμαστε βλέπαμε τρύπες τρύπες στον τοίχο ήταν από τα παλιά χρόνια που έρχονταν ληστές, ,κουρσάροι και πυροβολούσαν.

Συνέντευξη: Μαρίκα Ατζέμογλου

Μαρτυρία

Εδώ ήτανε η τουαλέτα κτισμένη κατά μήκος του πύργου. Σήμερα έμειναν μόνο δυο οριζόντιες πέτρες που βγαίνουν έξω από το κτήριο και τμήμα του πήλινου αγωγού.

Συνέντευξη: Π. Μηνάογλου

ΖΩΓΡΑΦΟΥ

ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΕΙΟ – ΠΑΛΙΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Το σπίτι του οικονόμου είναι κυβόμορφο κτίσμα με τετράριχτη σκεπή και λιτές όψεις. Η τοιχοποιία του είναι πλινθοπερίκλειστη. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα τοξωτά υπέρυθρα είναι κτήριο του 19^{ου} αι και χαρακτηρίζεται ιστορικό διατηρητέο μνημείο σύμφωνα με υπουργική απόφαση. Έχει εκπονηθεί μελέτη από την Εφορεία Νεότερων Μνημείων Κεντρικής

Μακεδονίας του υπουργείου Πολιτισμού. Προβλέπεται να λειτουργήσει ως Μουσείο και ο περιβάλλον χώρος θα φιλοξενήσει πολιτιστικές εκδηλώσεις. Ήδη άρχισαν οι εργασίες για την αποκατάσταση του μνημείου.

Ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα κτήρια του μετοχιού για την καλαισθησία του και την αρχιτεκτονική του. Στο μέρος που βρίσκεται η σκάλα (την έκτισαν οι πρόσφυγες και ήταν η είσοδος προς το σχολείο) υπήρχε ξύλινη βεράντα καθώς και σε άλλες δυο πλευρές του κτηρίου. Το κτήριο χαρακτηρίζεται για την επιμελημένη λιθοδομή του σε σχέση και με τα άλλα κτήρια.

Το οικονομείο τις πρώτες μέρες της προσφυγιάς στέγασε πολλές οικογένειες όταν αργότερα τακτοποιήθηκαν έγινε **σχολείο** μέχρι το 1960

Οι μαθητές στα σκαλιά του σχολείου

Κεραμοπλαστικός διάκοσμος με θέμα τον σταυρό. Κεραμικά στοιχεία υπάρχουν και στα τοξωτά υπέρυθρα των παραθύρων

Μαρτυρία

Υπήρχε σχολείο και το έχουμε ακόμα...Το σχολείο το βρήκαμε από τους καλογέρους. Λέγανε ότι εκεί μένανε πριν έρθουμε καλόγεροι θυμάμαι μικρή καλόγερους να τριγυρνάνε, μετά χάθηκαν είχαμε δάσκαλο τον Καπουτζίδα..

Συνέντευξη : Μαρίκα Ατζέμογλου

ΖΩΓΡΑΦΟΥ

ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΕΙΟ – ΠΑΛΙΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Η δυτική πλευρά του κτηρίου

Το πίσω μέρος του οικονομείου-σχολείου . Μάλλον ήταν για τους μοναχούς η κεντρική είσοδος . Για πολλά χρόνια ήταν χτισμένη. Από την άνοιξη του 2006 άρχισαν έργα για την αποκατάσταση του μνημείου και η πόρτα άνοιξε.. Είναι υπερυψωμένη για τον κίνδυνο των εχθρών .

Η νότια πλευρά του κτηρίου

Τα στενά μικρά ανοίγματα λειτουργούσαν ως αεραγωγοί και φωταγωγοί και ανήκουν στο υπόγειο τμήμα του οικονομείου. Στον επάνω όροφο διακρίνονται δεξιά και αριστερά της πόρτας τρύπες μεγάλες όπου περνούσαν τα ξύλινα στηρίγματα της βεράντας που υπήρχε. Η θέα είναι μοναδική. Ο κάμπος απλώνεται και στο βάθος φαίνεται ο Όλυμπος ο Κίσαβος και το Πήλιο. Μέρος στρατηγικής σημασίας και φυσικής ομορφιάς ...

Ο υπόγειος χώρος

Οι δυο από τις τέσσερις κεντρικές πέτρινες κολώνες που στηρίζουν το κτίριο . Έχουν ύψος 5 μέτρα περίπου και στηρίζουν το ξύλινο πάτωμα του πάνω ορόφου. Οι πρόσφυγες από το Ανταβάλ το χρησιμοποίησαν αρχικά ως προσωρινή κατοικία και αργότερα όταν έγινε σχολείο σαν αποθήκη. Εκεί βάζανε και τα ξύλα του σχολείου. Τον Απρίλιο του 2006 άρχισαν τα έργα για την αποκατάσταση .

Μαρτυρία

Τις μουριές από τους καλογέρους τις βάλανε σε δημοπρασία και τις πήρε το σχολείο. Τα παιδιά έβαλαν τα κομμένα ξύλα στο υπόγειο.

Συνέντευξη : Β . Κέριγκας

ΖΩΓΡΑΦΟΥ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ο Άγιος Γεώργιος

Ο Άγιος Γεώργιος είναι ο προστάτης της μονής Ζωγράφου στο Άγιο Όρος και επίσης προστάτης του μετοχιού.

Ο ναός ήταν μεγαλύτερος και την μορφή που έχει σήμερα την πήρε μετά από την μερική κατάρρευση του. Το 1977 κλάπηκε μεγάλο μέρος από τις ιερές εικόνες που ήταν απροστάτευτες.. Η παράδοση θέλει να αναγράφεται πάνω στην εικόνα του Αγίου Γεωργίου το όνομα Ζωγράφου όταν αποφάσιζαν οι Ανταβαλήδες πρόσφυγες για την ονομασία του χωριού. Το έσβησαν αλλά με θαυμαστό τρόπο ξαναγράφηκε. .

Μαρτυρία

Την εκκλησία την έχουμε ακόμα είναι ο Άγιος Γεώργιος, και την εκκλησία από τους καλογέρους τη βρήκαμε .Η εκκλησία ήταν πιο πλατιά από σήμερα εκεί παντρεύτηκα όμως δε θυμάμαι πως έπεσε και τη κτίσανε οι πρόσφυγες πιο μικρή όπως είναι σήμερα . Τη δεκαετία του '60 χτίσαμε τη καινούργια.

Συνέντευξη: Μαρίκα Ατζέμογλου

ΖΩΓΡΑΦΟΥ Η ΑΠΟΘΗΚΗ

- Το κτήριο των αποθηκών αποτελεί τμήμα του συγκροτήματος του παλαιού μετοχιού της Μονής Ζωγράφου.
- Κατασκευάστηκε το 1846 όπως μαρτυρεί κτητορική επιγραφή που σώζεται στο νότιο τοίχο του κτηρίου.
- Εντυπωσιακό σε μέγεθος αλλά και σε κατασκευή .
- Το 1924 πολλές οικογένειες έζησαν εδώ τα πρώτα δύσκολα χρόνια.
- Αποτελείται από 2 θολοσκέπαστους γειτονικούς χώρους.
- Τη δεκαετία του '60 έγιναν επεμβάσεις για να λειτουργήσει ως αποθήκη του αγροτικού Συνεταιρισμού .Ξηλώθηκαν 10 ξύλινοι ελκυστήρες που στήριζαν τη θολωτή στέγη, τοποθετήθηκε ενιαία στέγη έκλεισαν τα θολωτά ανοίγματα ανάμεσα στις δυο αίθουσες σοβατίστηκαν οι τοίχοι στο ύψος των 2 μέτρων

Σήμερα είναι ιδιοκτησία του συνεταιρισμού και υπάρχει πρόταση μετατροπής σε χώρο εκθέσεων και εκδηλώσεων

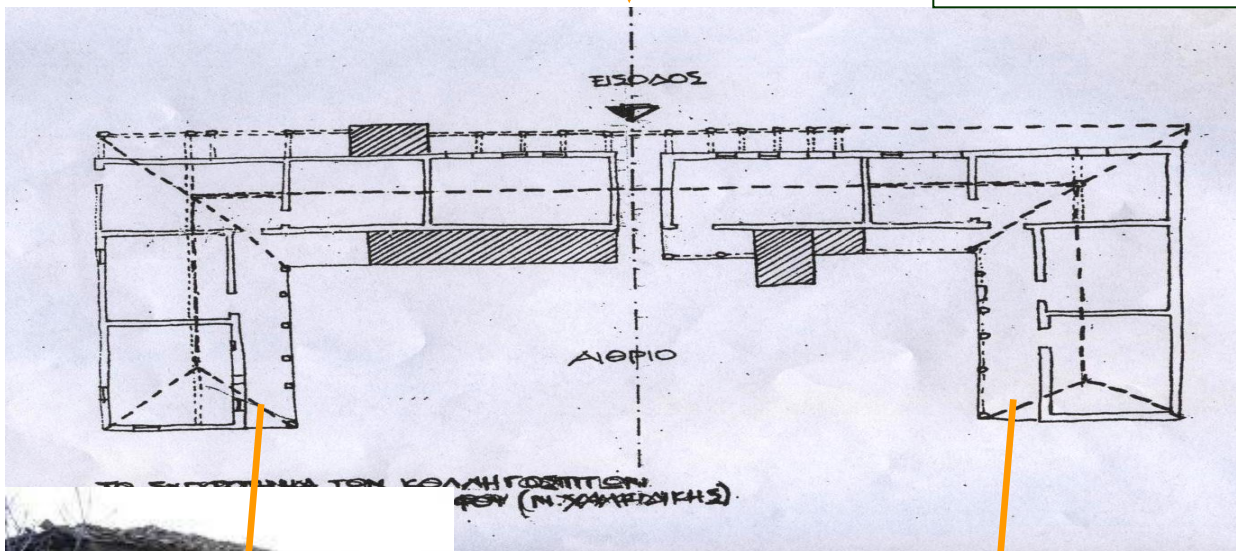
ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΤΑ ΚΟΛΛΗΓΟΣΠΙΤΑ

Τα κολληγόσπιτα του μετοχιού όπως είναι σήμερα . Το 1930 κρίθηκαν απαλλοτριωτέα. Βρίσκονται μακριά από τα άλλα κτίσματα .Είναι ισόγειο σε σχήμα Π Ήταν λιθόκτιστο με 12 δωμάτια.

Όταν ήρθαν οι πρόσφυγες κατοίκησαν 3 οικογένειες. Βρίσκονται πάνω στο δρόμο που οδηγεί προς τον Άγιο Παντελεήμονα. Σήμερα στέκονται ερειπωμένα...ποιος ξέρει ..περιμένοντας η την κατεδάφιση ή την αποκατάσταση.

ΖΩ

**ΖΩΓΡΑΦΟΥ
ΚΟΛΛΗΓΟΣΠΙΤΑ**

Μαρτυρία

Τρεις οικογένειες ο Καπλάνογλου ο Πασσαλής και ο Κουπελής έμειναν πρώτοι σε αυτά .Τότε ήταν τακτοποιημένα αλλά μετά από τους μεγάλους που πέθαναν, έφυγαν τα παιδιά τους εγκαταλείφθηκαν στη δεκαετία του 70 .Αυτοί οι 3 δεν πήραν σπίτια του εποικισμού, κράτησαν αυτά. Ήταν σοβατισμένα από τους καλογέρους με λάσπη και ότι είχαν, μετά όταν έπεσε ο σοβάς φάνηκαν πλιθιά και πέτρες.

Συνέντευξη Μ Ατζέμογλου.

ΖΩΓΡΑΦΟΥ

ΟΙΚΙΑ ΚΑΠΟΤΖΙΔΟΥ - ΠΑΛΑΙΟ ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ- ΒΡΥΣΗ

Οικία
Καποτζίδου ή το
σπίτι της κυράς
Πιπίνας.
Συνέχεια του
σπιτιού ήταν οι
στάβλοι κολλητά
στη οχύρωση

Το ελαιοτριβείο;
του μετοχιού δεν
έχει μείνει τίποτα
από την εποχή της
λειτουργίας του
αγοράστηκε και
άλλαξε χρήση.

Το **καμπαναριό** είναι
από τους καλογέρους η
προσθήκη έγινε από τους
πρόσφυγες .Στην βάση του
χρησιμοποιήθηκαν αρχαία
αρχιτεκτονικά μέλη.

Μνημειακή βρύση
του 1853 μαρμάρινη
Η επιγραφή είναι
στη βουλγαρική
γλώσσα

ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΟΧΥΡΩΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΟΧΙΟΥ

Η οχύρωση ήταν απαραίτητη στα μετόχια γιατί κινδύνευαν από επιδρομείς . Ένα μικρό μέρος των τοιχίων σώζονται στο μετόχι του Ζωγράφου. Σε κάποια σημεία το ύψος φτάνει τα 4 μέτρα. Ο φρουριακός περίβολος ονομαζόταν «μπαρμπάκα». Σύμφωνα με μαρτυρίες από την μάζα πλευρά του τείχους οι μοναχοί στέγαζαν τα ζώα και είχαν τις αχυρώνες τους. Σε άλλο μέρος του τείχους προς τα νότια υπήρχαν μεγάλες τρύπες όπου έβγαιναν τα απόβλητα των ζώων με ειδικούς αγωγούς.

ΖΩΓΡΑΦΟΥ

Η ιστορία του μορεώνα στου Ζωγράφου και η παρουσία του μετοχιού

Στη δεξιά φωτογραφία, στο χώρο που το 1960 φαίνεται λιβάδι, μέχρι το Β' παγκόσμιο πόλεμο ήταν ο μορεώνας που κρατούσε από τα χρόνια του μετοχιού.

Μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο η μεταξουργία άρχισε να παρακμάζει, ιδίως όταν βγήκε το χαμηλού κόστους συνθετικό μετάξι, οπότε οι κάτοικοι της Χαλκιδικής έπαψαν να ασχολούνται με τη σηροτροφία σε μεγάλη κλίμακα.

Η τύχη των δέντρων ήταν η εξής: η Κοινότητα τα έκοψε και τα έβγαλε σε δημοπρασία. Τότε τα αγόρασε το Δημοτικό σχολείο, που τα έκανε καυσόξυλα και τα αποθήκευσε, για να ζεστάνουν τα παιδιά το χειμώνα .

Απαλλοτριώθηκαν τα κολληγόσπιτα, 6.770 στρ., και 96 ελαιόδεντρα καθώς και 620 μουριές. Η καταβλητέα αποζημίωση ανήλθε για τις γαίες 618.000 δρχ., για τα ελαιόδεντρα 11.250 δρχ., για τα μορεώδεντρα 25.000 δρχ., και για τα κολληγόσπιτα 70.000 δρχ.(1930)

Οι καλλιέργειες του μετοχιού ήταν: σίτος ,κριθάρι ,βρώμη και ρόβη (1924)

Η κτηνοτροφική μονάδα : είχε 800 πρόβατα .

Οι εργάτες: 4 ποιμένες με μισθό 1000 δρχ μηνιαίως , 2 έκτακτοι βοηθοί στον καιρό της γέννας , 7 ζευγίτες (κολληγοί) που η μισθοδοσία του γινόταν με είδος (σιτάρι , λάδι , αλάτι, κρεμμύδια, όσπρια, τσαρούχια κλπ) αλλά και με ένα μέρος από τα έσοδα.

Δεν απαλλοτριώθηκαν τα συγκεντρωμένα κτήρια του μετοχιού με τους στάβλους τις αχυρώνες τις αποθήκες και ο αμπελώνας (1930).

ΦΛΟΓΗΤΑ
ΜΕΤΟΧΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ
(Το Ρούσικο)

Από τα Φλοϊτά ή Φλοητά ή Φλογητά - μια και γι' αυτό οι Τούρκοι ονόμαζαν το ελληνικό χωριό Σου Βερμέζ, που σημαίνει "χωριό που δε δίνει νερό", που όταν έσκαβαν κι έβρισκαν νερό, δεν το έδιναν δωρεάν, το πουλούσαν - αλλιώς από ένα χωριό που "δε σβήνει", 236 οικογένειες από τους πρόσφυγες, «στις 15 Ιουλίου του 1924, αφήνοντας πίσω τα αγαπημένα χώματα της ιδιαίτερης πατρίδας τους και σέρνοντας τον πόνο και την πίστη της προσφυγιάς, ξεκίνησαν για τη μητρόπολη Ελλάδα», κατέληξαν στη Χαλκιδική και ίδρυσαν τα Νέα Φλογητά στο μετόχι που τους φιλοξένησε.

Όμως, ενώ οι καλόγεροι είχαν χτίσει τον οικισμό τους μακριά από τη θάλασσα, για το φόβο της ελονοσίας που μάστιζε τα παράλια της Χαλκιδικής, οι πρόσφυγες έκαναν το χωριό παραθαλάσσια και σήμερα είναι δημοφιλές τουριστικό θέρετρο κοντά στη Θεσσαλονίκη.

Ο οικισμός του μετοχιού είναι έξω από το χωριό, πλάι στο δρόμο που πηγαίνει από τα Ν. Μουδανιά στη Θεσσαλονίκη.

ΦΛΟΓΗΤΑ

- ✓ Το **996** μαρτυρείται για πρώτη φορά μετόχι της Μονής Ρουσαίου στην περιοχή του Βουρβού.
- ✓ Η πρώτη αναφορά ως μετόχι της αγιορείτικης μονής του Αγίου Παντελεήμονος γίνεται το **1311** σε χρυσόβουλο του αυτοκράτορα Ανδρόνικου Παλαιολόγου .
- ✓ Το **1569** το μετόχι στην Καλαμαριά περιλάμβανε « καλλιεργήσιμη γη , σπίτια , και μια εκκλησία επ' ονόματι του αγίου Νικολάου».
- ✓ Το **1752** αναφέρεται σε πατριαρχικό σιγίλιο ότι οι «πατέρες του Ρωσικού αγόρασαν εκ νέου από τη μονή της Αγίας Αναστασίας το υποθηκευμένο μετόχι τους.
- ✓ **19ος αιώνας:** Στα πλαίσια της ρωσικής

του 19 ου αι .

πολιτικής(στον ανταγωνισμό για τη διανομή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας), οι Ρώσοι, έχοντας ως κέντρο τη σκήτη του Αγ. Ανδρέα και τη Μονή Αγίου Παντελεήμονος, μέσα στην έντονη πολιτιστική τους δράση, επανοικοδόμησαν και έκαναν σύγχρονες αγροτοκτηνοτροφικές μονάδες τα δύο βασικά τους μετόχια, του Μύλου στην Κασσάνδρα και του Επάνω Βολβού στην Καλαμαριά.

- ✓ Τα υφιστάμενα κτήρια είναι του μισού

ΦΛΟΓΗΤΑ

Οι πρόσφυγες – Το Αμερικανικό Νοσοκομείο Η απαλλοτρίωση

➤ Μετά το 1923 η ζωή του μετοχιού αλλάζει με την εγκατάσταση των προσφύγων από τα Φλογητά της Καππαδοκίας.

➤ Το μετόχι κηρύχθηκε απαλλοτριωτέο με διαταγή του Υπουργείου Γεωργίας το 1924, αν και δεν είχε συμπεριληφθεί σε προηγούμενη συμφωνία του κράτους με το ΑΟ.

➤ 1925, σε έκθεση για τη Γενικής Διεύθυνσης

Εποικισμού Μακεδονίας με θέμα την εκτίμηση της αξίας μετοχιών – στην αξία συμπεριλαμβάνονταν και οι απαραίτητες εγκαταστάσεις για την εύρυθμη λειτουργία του αγροκτήματος(στάβλοι, ποιμνιοστάσια, αποθήκες, κατοικίες, υπόστεγα, αρδευτικές εγκαταστάσεις) - μαθαίνουμε ότι η αξία του μετοχιού Παντελεήμονος πριν τον Α' παγκόσμιο πόλεμο ανερχόταν σε 232.400δρχ, με την τιμή το 1925 στις 2.031.775δρχ.

➤ Είχε έκταση 6.000περίπου στρ. και περιείχε ελαιώνα με 600 περίπου δέντρα, 2.000 περίπου μορεόδεντρα και αμπελώνα 7,5 στρ. Η κύρια εκμετάλλευση ήταν σιτηρά και εν μέρει εαρινές καλλιέργειες(καλαμπόκι, κουκιά, φακές, ρεβίθια).

➤ Η καλλιέργεια των σιτηρών γινόταν από 5 οικογένειες κολλήγων, που έπαιρναν μαζί με το 1\6 των παραγόμενων σιτηρών και 500 οκάδες σίτου, 10 οκάδες μαλλιού, 10 οκάδες κουκιά, 1 αμνό, μισό τομάρι για υποδήματα, 5 οκάδες ξύδι και 10 οκάδες αλάτι. Ο σπόρος και τα ζώα ήταν του μετοχιού.

➤ Εκτός από τους κολλήγους εργάζονταν και 8 μοναχοί, 4 εργάτες και 5 βοσκοί προβάτων, ενώ κατά την εποχή της συγκομιδής, όταν οι εργασίες γίνονταν πολλές, προσλαμβάνονταν περίπου 6 εργάτες για 4 μήνες.

➤ Οι μοναχοί εργάζονταν εικονικά αμισθί, σύμφωνα όμως με τους υπολογισμούς του συντάκτη της έκθεσης έπαιρναν μισθό ίσο με υπόλοιπους εργάτες. Μεταξύ των μοναχών υπήρχαν και ειδικοί για μηχανήματα, για την αλωνιστική μηχανή-επισκευές, ειδικοί για αμπελουργία και οινοποιία κ.ά.

➤ **Τέλος δεκαετίας του '30:** Ορόσημο στην ιστορία του κεντρικού κτιρίου αποτελεί η ίδρυση από τον Αμερικάνικο Ερυθρό Σταυρό(ενίσχυε ως φιλανθρωπική οργάνωση το έργο της ΕΑΠ), νοσοκομείου με χαρακτήρα αγροτικού κέντρου υγείας για τους πληθυσμούς της Καλαμαριάς (δυτική Χαλκιδική), που υπέφεραν από αρρώστιες και ιδίως από την ελονοσία που μάστιζε τους παράλιους οικισμούς της Χαλκιδικής. Αρα έγινε στα πλαίσια της προσφυγικής αποκατάστασης και υποστήριξης.

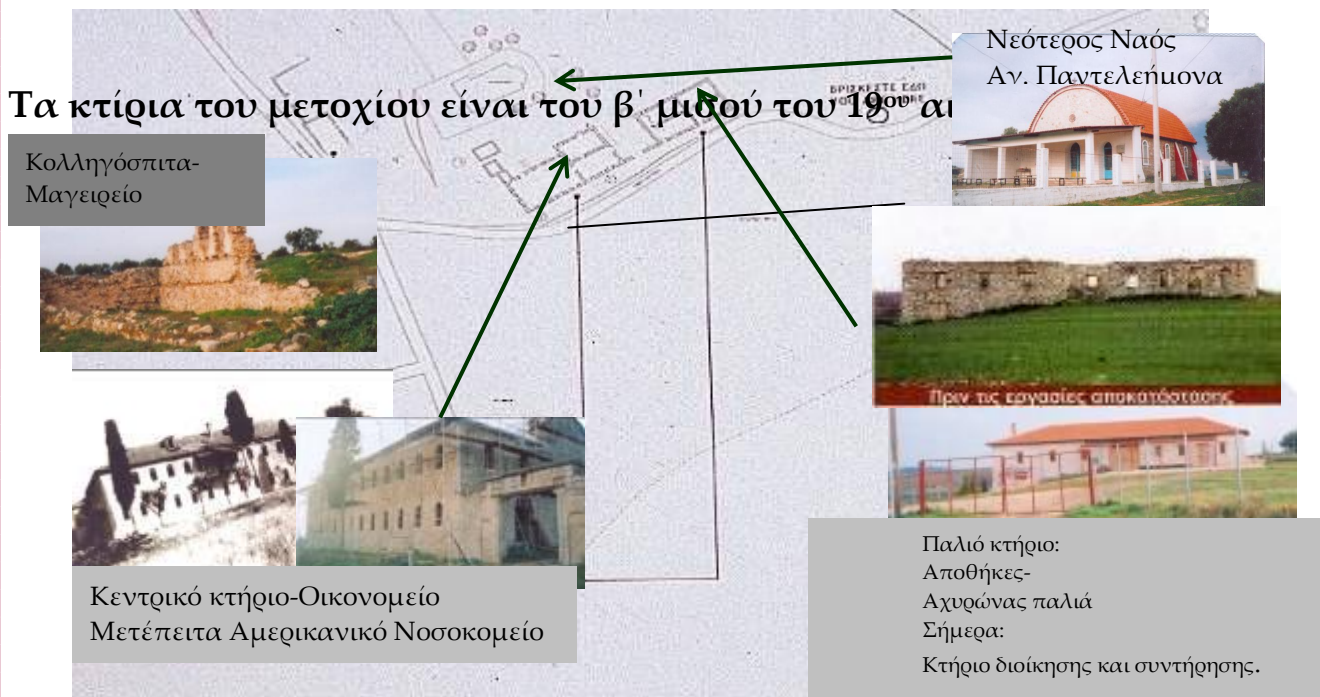
Το Νοσοκομείο λειτούργησε και μετά τη διάλυση της ΕΑΠ με τη μέριμνα του ελληνικού κράτους ως το 1923.

ΦΛΟΓΗΤΑ

- Η **απαλλοτρίωση του μετοχίου** τελικά υπογράφηκε στις 16 Σεπτεμβρίου του **1930**. Εξαιρέθηκαν από την απαλλοτρίωσης ο ελαιώνας, ο μορεώνας, ο αμπελότοπος, τα κτήρια του μετοχίου και ο ανεμόμυλος.
- Το καλοκαίρι του **1930** η ΕΑΠ διένειμε οριστικά στους κληρούχους πρόσφυγες τον ελαιώνα και το μορεώνα, ενώ τον αμπελότοπο τον παραχώρησε για να γίνει δημοτικό σχολείο.
- Κατά το **Β' παγκόσμιο πόλεμο** ο οικισμός μετατράπηκε σε έδρα κατοχικών δυνάμεων και μετά χρησιμοποιούσαν την έκταση το καλοκαίρι βοσκοί ως στάνες, ενώ μετά από πυρκαγιά του **1960** δεν καταστράφηκε μεν, αλλά εγκαταλείφθηκε. Πόση διαφορά από την άνθηση που είχε γνωρίσει...
- Η διανομή του οικισμού, αφού έγινε αποτύπωσή του πρώτα, ολοκληρώθηκε το **1968**. Στο μεταξύ τα κτίρια αφήνονταν να γκρεμιστούν και ερειπώθηκαν μέσα στην αχρησία τους.

Από την ερήμωση στην ανάπλαση – Το παρόν και το μέλλον του παλιού μετοχίου

- Το **1999** ο οικισμός περιήλθε στην κυριότητα του Υπουργείου Πολιτισμού και συγκεκριμένα της 10^{ης} Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Χαλκιδικής και Αγίου Όρους. Σκοπός: να τον επαναχρησιμοποιήσουν ως Κέντρο Χριστιανικού Πολιτισμού Χαλκιδικής με το όνομα "Ιουστινιανός".
- Από φέτος, το **2006**, άρχισε η **αναστήλωση του κεντρικού κτηρίου**, με σκοπό να το μετατρέψουν σε Μουσείο με μόνιμη έκθεση: Η Νότια Χαλκιδική στους παλαιοχριστιανικούς και βυζαντινούς χρόνους. Με την αναστήλωση προβλέπονταν και νέοι χώροι, όπως χώρος υγιεινής και αναψυκτήριο. Για 3 χρόνια όμως δεν υπήρχε χρηματοδότηση και δε γίνονταν έργα. Κι όμως, έγινε μια πολύ σημαντική αρχή – διάβασε πιο κάτω...

ΦΛΟΓΗΤΑ

Μαρτυρία

Η Λίτσα Φωτιάδου, μικρό κοριτσάκι την εποχή μετά τον πόλεμο, θυμήθηκε «σαν σε όνειρο» και μας αφηγήθηκε πόσο άρεσε στα παιδιά να πηγαίνουν στον οικισμό, “επίσκεψη” στους βοσκούς, για να απολαμβάνουν τα παλιά αλλά καλά τότε διατηρημένα κτήρια, που γι’ αυτά κουβαλούσαν ένα μυστήριο, έτσι ήθελαν να τα επισκέπτονται και να τα εξερευνούν.

Κυκλοφορούσαν μάλιστα και φήμες ότι σ’ αυτά σύχναζαν περίεργοι και επικίνδυνοι άνθρωποι – μήπως ήταν κατάσκοποι; αναρωτιόντουσαν οι κάτοικοι.

Σιγά σιγά λεηλασίες, πχ εικόνων από το ναό, απογύμνωσαν τα κτήρια, ώσπου το μετόχι κήκε.

Αποστολία Φωτιάδου

ΦΛΟΓΗΤΑ

Τα κτίσματα

Ανεμόμυλος

Ο **ανεμόμυλος** δεν απαλλοτριώθηκε. Αλλωστε, με το πέρασμα των χρόνων, έτσι κι αλλιώς κατάντησε εντελώς άχρηστος, καθώς την τέχνη του αντικατέστησε η νέα εμπορευματική τεχνολογία ατόνησε σιγά σιγά και η ανάγκη των ανθρώπων να φτιάχνουν μόνοι τους το ψωμί τους. Εδώ και χρόνια ερειπώθηκε. Και εξάλλου ήταν έργο τέχνης ; άξιζε να διασωθεί; Και είναι τόσο σημαντικό αυτό, θα μου πεις .

Μαρτυρία

Υπάρχει στο χωριό ένα φυσικό ύψωμα, στην κορυφή του οποίου υπήρχε ανεμόμυλος. Τον ανεμόμυλο αυτόν τον έφτιαξαν Ρώσοι καλόγεροι από το Άγιο Όρος και τον χρησιμοποίησαν την εποχή που έμεναν στο μετόχι. Λέγεται μάλιστα ότι τέτοιοι ανεμόμυλοι ρωσικής κατασκευής υπήρχαν 3 σε όλη την Ευρώπη.

Όταν ήρθαν οι πρόσφυγες, οι καλόγεροι έβαλαν οικογένειες μες στο μύλο να στεγαστούν. Μία απ' αυτές ήταν και η οικογένεια του παππού μου. Όταν οι καλόγεροι έφυγαν, θέλησαν να αφήσουν υπεύθυνο τον παππού μου να προσέχει το μύλο, αλλά δυστυχώς πέθανε. Έτσι υπεύθυνος ορίστηκε άλλος κάτοικος του χωριού, για να συντηρεί το μύλο.

Την εποχή της Κατοχής οι Βούλγαροι ανατίναξαν το μύλο, γιατί έδινε στόχο στα συμμαχικά καράβια. Ξέχασα να αναφέρω ότι η τοποθεσία του μύλου είναι κοντά στη θάλασσα.

Ο κάτοικος του χωριού που τον είχαν αφήσει υπεύθυνο οι καλόγεροι, έφτιαξε ένα ταβερνάκι και με ένα γραμμόφωνο οργάνωνε χοροεσπερίδες για τη νεολαία της εποχής εκείνης.

Δυστυχώς, τώρα με την καινούρια διανομή οικοπέδων στα Φλογητά, η περιοχή του μύλου έχει μοιραστεί σε οικόπεδα, εκτός από ένα μέρος(1.450τ.μ.), που ανήκει στους Ρώσους καλόγερους...

Τα κολληγόσπιτα

Στα **κολληγόσπιτα**, που την περίοδο της λειτουργίας του νοσοκομείου λειτουργούσαν ως μαγειρείο(πρόχειρης κατασκευής) , θα εφαρμοστεί μια μοντέρνα κατασκευαστική λύση, για να λειτουργήσουν ως πωλητήριο στο ισόγειο και ως εστιατόριο στον όροφο.

ΦΛΟΓΗΤΑ
Τα κτίσματα
Ο ναός

Σύγχρονο βίωμα

Υπάρχει δίπλα στο μετόχι η εκκλησία του Αγίου Παντελεήμονα, που τη γιορτάζουμε. Όλοι οι χωρικοί ξεκινούν από την εκκλησία του χωριού μαζί με την εικόνα, τον παπά και τα εξαπτέρυγα και πηγαίνουν στο μετόχι με τα πόδια.

Ένα χαρακτηριστικό που έχει η πορεία είναι ότι, όσες γυναίκες θέλουν, κρατούν την εικόνα του Αγίου, για να τους βοηθήσει ο Άγιος.

Σοφρωνία Χατζηκωνσταντίνου,
γ' γυμνασίου

Μαρτυρία

Οι Φλογητιανοί όμως δεν ξεχνούν το μετόχι και τον Άγιο Παντελεήμονα που τους φιλοξένησε, όταν ήρθαν πρόσφυγες ταλαιπωρημένοι και άρρωστοι, και έτσι κάθε χρόνο στις 27 Ιουλίου γιορτάζουν τον Άγιο Παντελεήμονα.

Οι πρόσφυγες έμειναν αρκετό καιρό στο μετόχι μέχρι να τους φτιάξει το κράτος τα σπίτια του εποικισμού και να τους μοιράσει κλήρο.

Μάγδα Αγγελίδου

Το πηγάδι του μετοχιού .

Τώρα είναι κλειστό. Βρίσκεται στο πίσω μέρος της εκκλησίας

ΦΛΟΓΗΤΑ
Τα κτίσματα

Το νοσοκομείο- κεντρικό κτήριο

Από φέτος, το 2006, άρχισε η **αναστήλωση του κεντρικού κτηρίου**, με σκοπό να το μετατρέψουν σε Μουσείο με μόνιμη έκθεση: Η Νότια Χαλκιδική στους παλαιοχριστιανικούς και βυζαντινούς χρόνους. Η **“εντατική”** θα στεγάζει έκθεση με μακέτα της Χαλκιδικής και του Αγίου Όρους, θα υπάρχουν και ηλεκτρονικοί υπολογιστές για να αντλούν οι επισκέπτες πληροφορίες πχ για τις αγιορείτικες μονές κλπ.

ΦΛΟΓΗΤΑ Ανάπλαση

Και το αισιόδοξο τώρα – τι έγινε ήδη: Το **2000** ξεκίνησε πιλοτικά η αποκατάσταση του Μεμονωμένου Κτηρίου που χρησίμευε στο μετόχι ως **Αποθήκες-Αχυρώνας**. Ολοκληρώθηκε το **2003**, ακολουθώντας το χρονοδιάγραμμα. Το έργο υλοποίησε η 10η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με την οικονομική υποστήριξη του Υπουργείου Πολιτισμού, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Δήμου Μουδανιών.

Εδώ δουλεύουν οι συντηρητές, που με διάφορα κομμάτια και υλικά, κεραμικά, υλικά για

Συντήρηση κεραμικών

Συντήρηση εικόνων

Συντήρηση χειρογράφων

εικόνες, χαρτί, “ξαναφτιάχνουν” τα παλιά έργα.

Τους συντηρητές “επί τω έργω” τους, μπορείς να τα δεις και να ρωτήσεις γι’ όσα θα βλέπεις αν επισκεφτείς το χώρο, που ήδη έχει αρχίσει να δέχεται επισκέψεις από σχολεία της Θεσσαλονίκης.

Να ένας έξυπνος τρόπος να επαναχρησιμοποιηθεί ένα παλιό κτήριο και να συνεχίσει τη ζωή του ανανεωμένο, τρόπος που φαντάζομαι ότι μπορεί να αποφέρει και χρήματα για να βοηθήσει να “αναστηθούν” και τα “αδελφά” του κτήρια, να ξαναγεννηθεί το μετόχι, να το γνωρίσουν οι νεότεροι και να το αγαπήσουν...

Το

συμπέρασμά μας:

Δημιουργικές ιδέες και πολύ μεράκι, συνεργασία επίσημων φορέων, επιμονή και υπομονή, για να ανανεωθεί και να αξιοποιηθεί το μετοχιακό συγκρότημα όπως αξίζει σ’ αυτό και στη Χαλκιδική!

**ΟΛΥΝΘΟΣ
ΜΕΤΟΧΙ ΚΑΣΤΑΜΟΝΙΤΟΥ
ΜΕΤΟΧΙ ΦΙΛΟΘΕΟΥ
ΜΕΤΟΧΙ ΔΟΧΕΙΑΡΙΟΥ**

Ερεθίσματα για τη Χρυσάνθη Μουτουρίδου – 2005-2006, α' γυμνασίου...

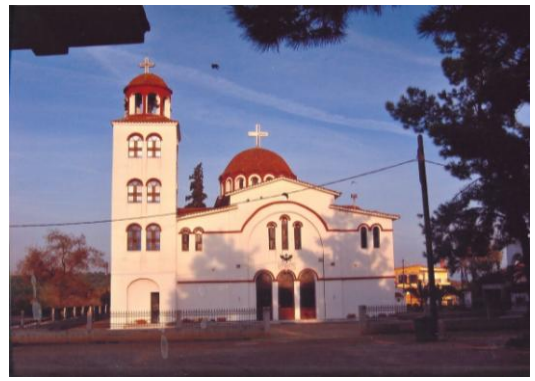
Αυτό που κάνει τόσο όμορφο το χωριό είναι το πράσινο. Παντού στους λόφους υπάρχει πράσινο χορτάρι και ίσα ίσα που διακρίνονται τα μπουμπούκια των λουλουδιών. Το πράσινο τοπίο συμπληρώνουν τα δέντρα. Το θρόισμα των φύλλων τους, που ακούγεται μέσα στην ηρεμία, και η γλυκιά φωνή των πουλιών, που έρχεται από τον ουρανό, κάνουν το τοπίο ακόμα πιο χαρούμενο.

Τα σπίτια του χωριού είναι σα μικρές φάρμες με τις μικρές καλλιέργειές τους και τα λίγα ζώακια που έχουν σ' ένα μικρό χώρο της αυλής. Κάθε πρωί τα ζώα φωνάζουν σα να θέλουν να μας πουν: «Σηκωθείτε! Ξημερώνει μια καινούρια μέρα!» Και τότε καταλαβαίνεις πως πρέπει να ξυπνήσεις. Τότε στο δρόμο ξεχύνονται τα παιδιά με τις τσάντες στον ώμο και πηγαίνουν στο μεγάλο δημοτικό σχολείο, που ξεχωρίζει απ' τα πλατάνια του και απ' τα μικρά παιδιά που τρέχουν από δω κι από κει. Δίπλα είναι η μεγάλη εκκλησία του χωριού. Κάθε Κυριακή η καμπάνα της χτυπά και προσκαλεί τους πιστούς να πάνε να προσευχηθούν.

Αυτό το μέρος με κάνει να νιώθω τόσο ωραία! Κάθε πρωί που ξημερώνει η φρεσκάδα του

αέρα και το φως του ήλιου χτυπούν το πρόσωπό μου και ξεκινάω τη μέρα μου χαρούμενα. Αυτό το μέρος είναι τόσο

μαγικό! Δεν υπάρχουν λόγια να το περιγράψει κανείς! Το αγαπώ τόσο πολύ που δε θα ήθελα να φύγω ποτέ!

ΝΕΑ ΟΛΥΝΘΟΣ - ΜΑΡΙΑΝΑ

Μετόχι Ι. Μ. Δοχειαρίου:

Όταν οι εποχές σμίγουν σ' έναν τόπο...

- ✓ Τα Μαριανά βρίσκονται 2.5 χλμ από τη Όλυνθο.
- ✓ Η ονομασία αυτή της περιοχής είναι γνωστή από έγγραφο του 996 .
- ✓ Στη βυζαντινή εποχή υπήρχε μετόχι της Δοχειαρίου (1373) με τον σωζόμενο πύργο 1375 βοηθητικά κτίσματα και υδρόμυλο.
- ✓ Στη πορεία των χρόνων έγινε τούρκικο τσιφλίκι μέχρι το 1912 στον πύργο λένε ότι είχε εγκατασταθεί ένας Τούρκος Ερίφ Τσιλεπής με άγρια ένστικτα και καταλήστευε τους περαστικούς) .Τραγούδια που σώθηκαν μας πληροφορούν ότι επιτροπή από τα χωριά πήγαν στο σουλτάνο να πουν τα παράπονα για τον Τούρκο Ερίφ Τσιλεπή.
- ✓ Το 1920 οι κάτοικοι ήταν 45 .
- ✓ Το 1922 30 οικογένειες προσφύγων (φερτικλήδες) κατοίκησαν απέναντι από την εκκλησία χτίζοντας μια -δυο σειρές ενωμένα σπίτια τελικά έφυγαν.
- ✓ Το 1924 με την ανταλλαγή των πληθυσμών στα Μαριανά εγκαταστάθηκαν οικογένειες από το Νιχώρι και τους Λαγοθήρες της Α. Θράκης περίπου 60 οικογένειες .
- ✓ Οι πρόσφυγες, όταν έχτισαν τα προσφυγικά τους σπίτια στο Μυριόφυτο εγκατέλειψαν τα Μαριανά, τα οποία σταδιακά ερημώθηκαν.
- ✓ το 1928 τα Μαριανά είχαν 361 κατοίκους και αποτελούσαν έδρα της κοινότητας Μαριανών, που περιελάμβανε τα Μαριανά και το Μυριόφυτο νότια.
- ✓ Το 1930 είχε 668 κατοίκους
- **Σήμερα σώζονται ο πύργος και ερείπια του Αγίου Νικολάου .**
Η τοποθεσία είναι γνωστή και ως "Πύργος" και αποτελεί τόπο αναψυχής και ιστορικής αναδίφησης

Μαρτυρία

Ένας Τούρκος μπέης ο Ριζα μπέης είχε τσιφλίκι του τα Μαριανά. Ήταν ανύπανδρος και μέθυσος

1900 περίπου

Κ.Ζαμπούνης¹⁰

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΟΥ

Η Κόγχη του ερειπωμένου ναού του Αγίου

ΟΛΥΝΘΟΣ

ΠΥΡΓΟΣ ΜΑΡΙΑΝΩΝ –ΜΕΤΟΧΙ ΔΟΧΕΙΑΡΙΟΥ

Ο πύργος παραδίδεται στη φθορά του χρόνου αργά αργά...

Ο ΠΥΡΓΟΣ ΤΟΥ 1370

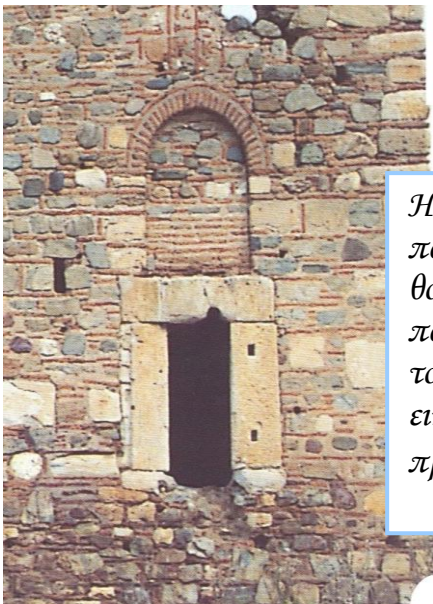
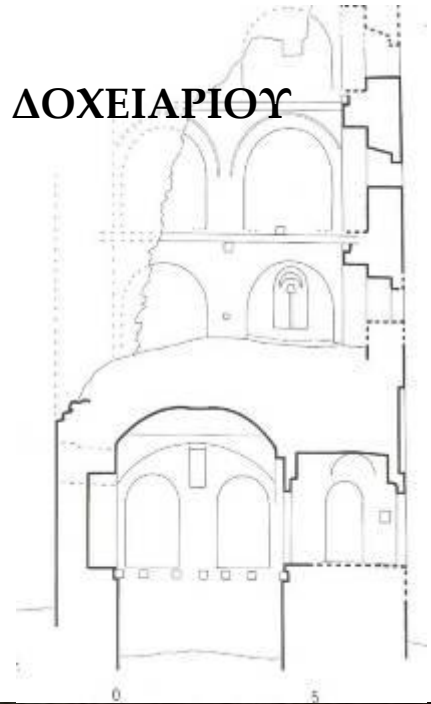
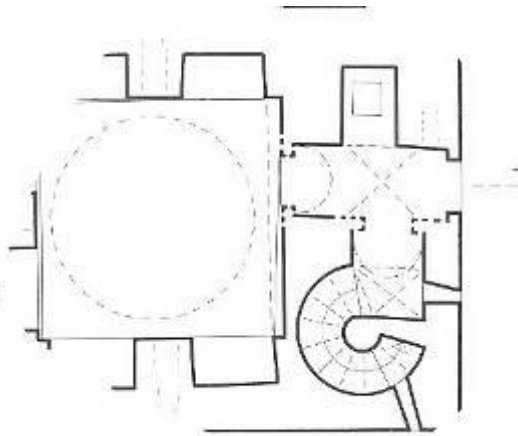
Ήταν ο πιο καλοχτισμένος πύργος της Χαλκιδικής. Έχει ύψος περίπου 15 μ
Για να ανεβαίνουν στους ορόφους του χρησιμοποιούσαν την «κοχλιωτή»
εσωτερική σκάλα. Πολλά μαρμάρινα αρχιτεκτονικά μέλη αποσπάστηκαν από
τον ναό του Αγίου Νικολάου και από την αρχαία πόλη με προσεγμένη παρεμβολή
πλίθων ανάμεσα στις πέτρες .

Κεραμοπλαστικό μονόγραμμα της μονής Δοχειαρίου

ΟΛΥΝΘΟΣ
ΠΥΡΓΟΣ ΜΑΡΙΑΝΩΝ – ΜΕΤΟΧΙ ΔΟΧΕΙΑΡΙΟΥ

Η υπερυψωμένη πόρτα και το θολωτό υπέρθυρο που τοποθετούσαν την εικόνα του προστάτη αγίου

Εσωτερική άποψη

Η είσοδος με το σταυροθόλιο

Η ερειπώδης κοχλιωτή σκάλα

ΟΛΥΝΘΟΣ

ΚΟΓΧΗ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ – ΜΕΤΟΧΙ ΔΟΧΕΙΑΡΙΟΥ

ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Σε απόσταση 150 μ. Β Α του πύργου βρίσκεται ο ερειπωμένος ναός του Αγίου Νικολάου. Πρόκειται για μια μεγάλη παλαιοχριστιανική βασιλική. Από μια σύντομη ανασκαφική έρευνα η εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων προέκυψε ότι πρόκειται για ένα πολύ αξιόλογο κτίσμα . Σώζεται σχεδόν ολόκληρη η κόγχη του Αγ. Βήματος .

Η κόγχη του αγίου Νικολάου και στο βάθος ο πύργος των Μαρριανών

- - Οι νεότεροι έχτισαν ένα εκκλησάκι για να συμπληρώσουν το ναό. Για κάποιους το εκκλησάκι χάλασε την εικόνα του μνημείου, για κάποιους άλλους το εκκλησάκι είναι απλώς η νεότερη έκφραση των διαχρονικών συναισθημάτων των ανθρώπων: όσο φτάνουν οι υλικές τους δυνάμεις – σημασία έχει που κρατούν ζωντανή την επαφή τους με τον Άγιο Νικόλαο στον παραδομένο από τους προγόνους τους τόπο.

ΟΛΥΝΘΟΣ

ΜΕΤΟΧΙ ΤΗΣ ΦΙΛΟΘΕΟΥ-ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΟΛΥΝΘΟΥ

Η κτηματική περιοχή της Ολύνθου προήλθε από την απαλλοτρίωση του μετοχίου της μονής Φιλόθεου .

Στη συνέχεια γίνεται αναφορά για την απαλλοτρίωση του μετοχίου , την παραχώρηση στο δημόσιο και την διανομή στους πρόσφυγες

ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΟΧΙΟΥ

Η κτηματική περιοχή της Ν. Ολύνθου προήλθε από την απαλλοτρίωση του μετοχίου «Φιλοθεϊτικο Καλαμαριάς» .

Η απόφαση απαλλοτρίωσης είναι η 40 /19.9.1932 της Ε.Α .Χ (επιτροπή απαλλοτρίωσης Χαλκιδικής) .Κατά την εκδίκαση της υπόθεσης η Ι .Μονή παρέστη με αντιπρόσωπο τον μοναχό Διονύσιο ενώ οι πρόσφυγες και το ελληνικό Δημόσιο δεν παρέστησαν. Η σχετική διαδικασία είχε προηγουμένως δημοσιευτεί σε φύλλο της τοπικής εφημερίδας «Πανχαλκιδική» 29.8.1932

Η έκταση του μετοχίου ήταν 941 στρ..Τα κτίρια που υπήρχαν για την γεωργική εκμετάλλευση του μετοχίου ήταν ένα οίκημα με 14 δωμάτια ,3 στάβλοι , 1 αποθήκη και 1 αχυρώνας.

ΟΛΥΝΘΟΣ

ΜΥΡΙΟΦΥΤΟ - ΜΕΤΟΧΙ ΚΩΣΤΑΜΟΝΙΤΟΥ

- ✓ Βυζαντινό χωριό που χτίστηκε μάλλον στα ερείπια αρχαίας πόλης στην όχθη του Ολυνθίου ποταμού.
- ✓ Άλλη αναφορά γίνεται επίσης και στο « Βίος αγίας Θεοδώρας της έν Θεσσαλονίκη», όπου αναφέρεται «κώμη ,λεγομένη Μυριόφυτος» 894 .
- ✓ Ο Χρυσανθίδης στο « Οδοιπορικό του περιηγητού »το 1869 αναφέρεται στο χωριό Μυριόφυτο ως μικρό χωριό με 30 σπίτια και εξαθλιωμένους κατοίκους από το χρέος στον Πασά της Θεσσαλονίκης και μια εκκλησία σχεδόν ερειπωμένη.
- ✓ Σε έγγραφο αναφέρεται ότι η Ιερά μονή Αγίας Αναστασίας της Φαρμακολύτριάς είχε στην ιδιοκτησία της νερόμυλο που τον νοίκιαζε.
- ✓ Τον 15^ο αι 1459 βρίσκεται στην κυριότητα της μονής Κωνσταμονίτου Αγίου Όρους . Ανατολικά της αρχαίας Ολύνθου υπάρχουν ερείπια του ναού του αγίου Νικολάου μάλλον του 10^{ου} αι. Σώζεται η τοιχοποιία του ναού σε ύψος 1 -1, 5 μ. Από το δάπεδο του που είναι ψηφιδωτό σώζονται μόνο μαρμάρινα περιγράμματα. Οι τοίχοι του είχαν τοιχογραφίες και ο πολυζωνικός τρούλος στηρίζονταν σε 4 μαρμάρινες κολόνες με κιονόκρανα. Επίσης σώζεται η θεμελίωση του πύργου του μετοχιού στην νότια άκρη του αρχαίου οικισμού.
- ✓ Στην επανάσταση του 1821 στο Μυριόφυτο στρατοπέδευσαν Τούρκοι ο Εμμανουήλ Παπάς επιτέθηκε στο χωριό και το τουρκικό ιππικό διέλυσε τους Έλληνες .
- ✓ Οι Τούρκοι μερίμνησαν να δοθούν στους κατοίκους ζώα και σπόρος για να καλλιεργήσουν τη γη τους .
- ✓ Το Μυριόφυτο το 1920 είχε 170 κατοίκους.
- ✓ Είπαμε ήδη ότι οι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν προσωρινά στα Μαριανά μετοίκησαν στο Μυριόφυτο όταν έχτισαν τα σπίτια τους και έκαναν μαζί με τους παλιούς κατοίκους το νέο χωριό, που μετονομάστηκε σε Νέα Όλυθο.
- ✓ Οι ντόπιοι κάτοικοι και οι Θρακιώτες έχτισαν τα σπίτια τους στο κάτω μέρος του χωριού, ενώ οι Μικρασιάτες στο πάνω, τα γνωστά ως Καραμανλίδικα.
- ✓ Το 1928 το Μυριόφυτο είχε 307 κατοίκους.

Μαρτυρία

Άλλο χωριό ήταν το Μυριόφυτο η Όλυθος η αρχαία. Αυτή είχε δυο αφεντικά ,το μισό ήταν τσιφλίκι και το άλλο μισό καλογερικό. το τσιφλίκι ήταν η αρχαία Όλυθος και τσιφλικός ήταν ο Ρίτσιος από τη Θεσσαλονίκη. Αυτός όταν έβρεχε πήγαινε στην Όλυθο και μάζευε αρχαία. Το άλλο μισό το είχε νοικιάσει από τους καλογέρους ο Ν. Σαμαράς.

1900 περίπου

Κ Ζαμπούνης

ΟΛΥΝΘΟΣ

ΜΥΡΙΟΦΥΤΟ - ΜΕΤΟΧΙ ΚΩΣΤΑΜΟΝΙΤΟΥ

Σώζονται δυστυχώς μόνο η θεμελίωση του πύργου του μετοχίου στη νότια άκρη του αρχαίου οικισμού και τα ερείπια του ναού του Αγίου Νικολάου.

Σε έγγραφο του 1459 αναφέρεται ότι «εν τω ύψει του πύργου ευρίσκεται σταυροθόλιος ναός της ομοουσίου και ζωοποιού τριάδος».

Θεμέλια πύργου

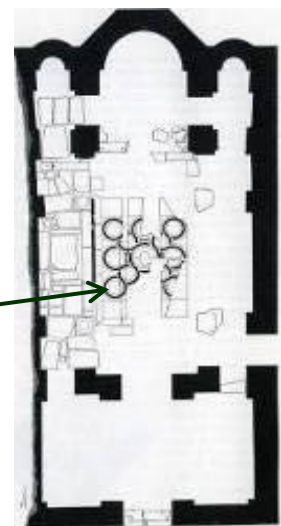

:
Τι θα μπορούσε να γίνει σ' ένα χώρο που δεν έχει μείνει τίποτα σχεδόν, παρά οι γραφές των αρχαιολόγων;

- Τα ερείπια του Αγίου Νικολάου βρίσκονται ανατολικά της αρχαίας Ολύνθου και το ναό ανέσκαψε ο Άγγλος αρχαιολόγος Robinson, που έκανε τις ανασκαφές στην αρχαία Όλυνθο στη δεκαετία του 1930.
- Πρέπει να είναι κτίσμα του 10^{ου} ή 11^{ου} αιώνα.
- Ο ναός ήταν φημισμένος στα βυζαντινά χρόνια.
- Ο χρόνος που καταστράφηκε είναι άγνωστος.
- Το δάπεδο του ήταν διακοσμημένο με ψηφιδωτή διακόσμηση, από την οποίας σώζονται μόνο τα μαρμάρινα περιγράμματα...
- Οι τοίχοι ήταν ζωγραφισμένοι και ο πολυζωνικός τρούλος στηριζόταν σε 4 μαρμάρινες κολόνες με χαρακτηριστικά κιονόκρανα.

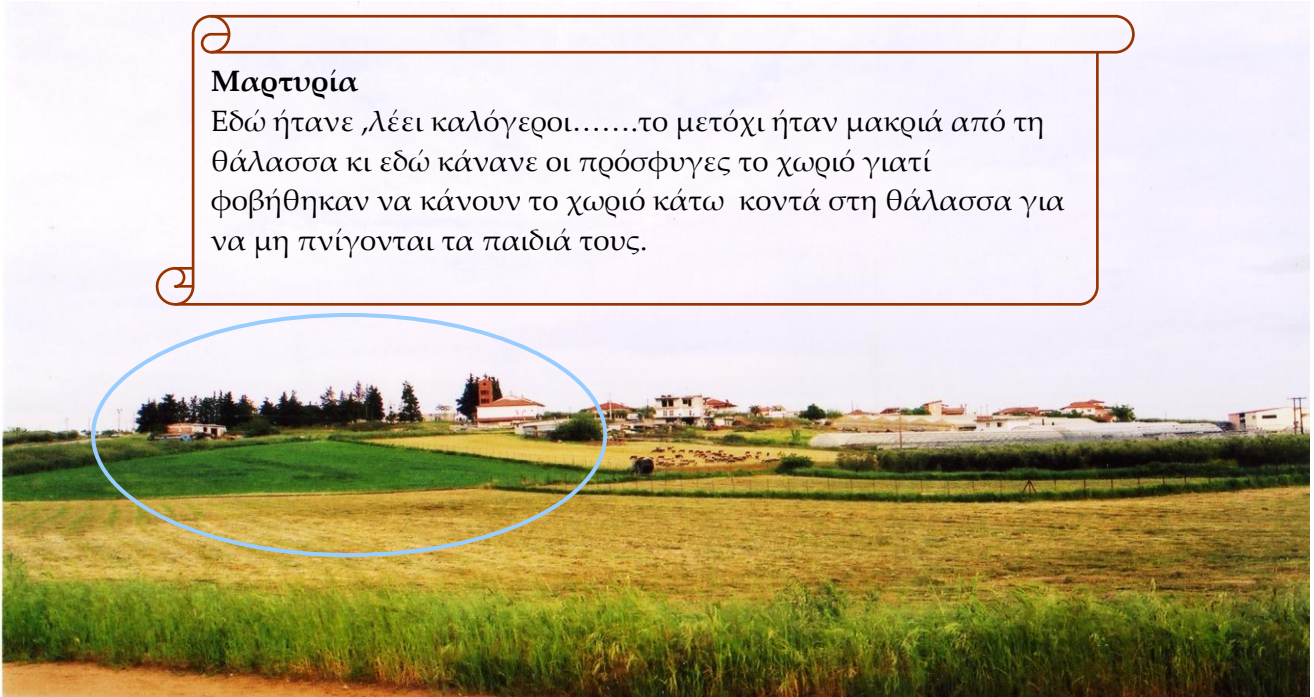
Δάπεδο του ναού

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΜΕΤΟΧΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ
ΜΕΤΟΧΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΜΟΝΙΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Μαρτυρία

Εδώ ήτανε ,λέει καλόγεροι.....το μετόχι ήταν μακριά από τη θάλασσα κι εδώ κάνανε οι πρόσφυγες το χωριό γιατί φοβήθηκαν να κάνουν το χωριό κάτω κοντά στη θάλασσα για να μη πνίγονται τα παιδιά τους.

Το χωριό Διονυσίου είναι χτισμένο σε ύψωμα περιβάλλεται από εύφορες εκτάσεις και έχει θεά προς τη θάλασσα

Ως κοινότητα αναγνωρίστηκε με Διάταγμα της 30.7.1929/ΦΕΚ261

A/1929. σήμερα είναι δημοτικό Διαμέρισμα του δήμου Μουδανιών.

➤ Το χωριό προήλθε από την απαλλοτρίωση δυο μετοχιών των **Ι.Μ.Κωνσταμονίτου και Διονυσίου**. Πριν το 1920 ζούσαν στο μετόχι 30 άνθρωποι Είναι προσφυγικό χωριό και οι κάτοικοι του προέρχονται από το Αρναούτ-κιοϊ της Ανατολικής Θράκης και από την περιοχή του Τσανάκαλε(στενά Δαρδανελίων) στη Μικρά Ασία.

➤ Το χωριό μαζί με τις γαίες του προήλθε από την απαλλοτρίωση δυο μετοχιών, της Ι. Μ. Κωνσταμονίτου και της Ι. Μ. Διονυσίου.

➤ Το **1920** το μετόχι Διονυσίου είχε 30 κατοίκους και το Κασταμονίτικο 68, ενώ το **1928** το χωριό Διονυσίου είχε 477 κατοίκους.

➤ Ως αυτόνομη κοινότητα με το όνομα “Διονυσίου” αναγνωρίστηκε το **1929** – αρχικά συμπεριέλαβε και τον οικισμό Ζωγράφου.

Μαρτυρία

Στην αρχή οι καλόγεροι δεν ήθελαν να φύγουν αλλά οι πρόσφυγες τους έδιωξαν με τη βία .είχαν μωρά παιδιά και δεν είχαν που να μείνουν
Συνέντευξη Ελμαϊδης

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

ΜΕΤΟΧΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ
ΜΕΤΟΧΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΜΟΝΙΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

➤ Το 1964 δημιουργήθηκε ο παραλιακός οικισμός Διονυσίου – οι ακτές δεν ήταν πια τόπος αρρώστιας για τους ανθρώπους, αλλά παραθεριστικό και πλουτοπαραγωγικό κέντρο. Έτσι έγινε το Κάτω Διονυσίου και το Πάνω Διονυσίου, το παλιό παραδοσιακό χωριό.

Προσφυγόσπιτο στο Διονυσίου

Μαρτυρία

Μετόχι υπήρχε ένα πάνω στο χωριό Διονυσίου, πίσω από την τωρινή εκκλησία. Ήταν ξύλινο μέσα και με πέτρα χτισμένο.

Υπήρχαν μαγειρεία, φούρνος, στάβλοι και από πάνω δωμάτια.

Όταν έφυγαν οι καλόγεροι, κάθονταν μέσα οικογένειες που δεν είχαν σπίτια.

Από αυτό το μετόχι το μόνο που σώζεται είναι η βρύση.

Τότε όλο το χωριό έπαιρνε νερό απ' αυτή τη βρύση.

Στεφάνου

Η παραλία Διονυσίου

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΜΕΤΟΧΙ ΤΗΣ Ι. Μ. ΚΩΣΤΑΜΟΝΙΤΟΥ

Η απαλλοτρίωση του μετοχιού της Ι.Μ. Κωνσταμονίτου έγινε το 1932 στο πρωτοδικείο Πολυγύρου και παρέστησαν οι : ο δικηγόρος της μονής ο πρόεδρος της κοινότητας ο πρόεδρος του γεωργικού συνεταιρισμού ενώ το ελληνικό δημόσιο δεν παρέστη.
Η έκταση του μετοχιού ήταν περίπου 5.000 στρ.

Αγροί 4.149
Ελιές 50
Μουριές 1500
Λιβάδια 369 στρ.
Έλος 114 στρ.
Κήπος 16 στρ.
Ρέματα 17 στρ..
Αμμώδης έκταση 93.5 στρ .
έκταση 9 στρ. με κτιριακές εγκαταστάσεις

10 κολληγόσπιτα 4 X 4

Αποθήκη 12 X 8

4 στάβλοι

Τυροκομείο

Αχυρώνας 10 X 10

Μαγειρείο

Φούρνος 4X5

Διαμέρισμα σηροτροφίας

Σιδηρουργείο

Εκκλησία 6X9

➤ Το 1932 παραχωρήθηκε όλη αυτή η έκταση από τη μονή Διονυσίου στο Δημόσιο.

➤ Το 1937 παραχωρήθηκε από το δημόσιο σε ιδιώτη με σκοπό να κατεδαφίσει και να πάρει τα υλικά για να ανεγείρει στάβλο και αχυρώνα ενώ το 1939 βγήκε απόφαση για αναγνώριση κληρονομών.

➤ Σήμερα

➤ Δεν υπάρχει τίποτε που να θυμίζει ότι κάποτε εδώ άκμασε μικρή μοναστική κοινότητα.

Μαρτυρία

Τώρα είναι σκουπιδότοπος και πριν από λίγο καιρό άδειαζαν τους βόθρους .Κάποτε ήταν πέτρινα δυοροφα σπίτια .Ήρθαν από το Διονυσίου κάποιοι πρόσφυγες Γερακούδη τους έλεγαν εκεί έζησαν ως το 1950 περίπου μετά έφυγαν γιατί δεν άντεξαν το «Κασταμπόλ» (Κασταμονίτικο μετόχι) ήταν μακριά από το Διονυσίου σιγά σιγά γκρεμίστηκαν .

Συνέντευξη Π .Μηνάογλου

Μαρτυρία

Πολλά κτήρια ήταν.. μικρή πήγαινα .. Γερακουδη τους λέγανε δεν το πρόσεξαν και με το καιρό γκρεμίστηκε Τη δεκαετία του 30 πήγαινα εκεί και έπαιρνα τυρί ακόμα μπροστά μου τη βλέπω τη γυναίκα με την τσαντίλα στα χέρια να φτιάχνει τυρί . Κασταμονίτικο το λέγανε εκεί πήγαιναμε εκεί παίζαμε(ήταν λίγο έξω από το Ζωγράφου και στα σύνορα Ζωγράφου Διονυσίου).

Συνέντευξη Μ Ατζέμογλου.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ Ι.Μ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

- ✓ Το σημερινό χωριό πήρε την ονομασία του από το μετόχι της Μ Διονυσίου
- ✓ Η εκδίκαση της απαλλοτρίωσης έγινε με παρουσία των αντιπροσώπων της Ι. Μονής , Χαράλαμπου και Γαβριήλ και των προσφύγων. Και εδώ το κράτος δεν είχε εκπρόσωπο.
- ✓ Η έκταση που παραχωρήθηκε από το μετόχι στους πρόσφυγες ήταν περίπου 3.500 στρ. και περιλάμβανε αγρούς ,λιβάδι κήπο ,δρόμος ,ρέματα, νεκροταφείο ,αμμώδη έκταση καθώς και τον νεοπαγή συνοικισμό έκτασης 150 στρ.

Όταν ήρθαν οι πρόσφυγες το μετόχι του Διονυσίου είχε τις παρακάτω κτηριακές εγκαταστάσεις

Σπίτι οικονόμου

3 αποθήκες

τυροκομείο 5X6

φούρνο 5X2

αχυρώνα 30 X10

2 στάβλους 12X6 και 30 X01

Σιδηρουργείο 5x5

Μύλο 6 X5

Μαγειρείο 7 X7

Εκκλησία (καταστράφηκε από πυρκαγιά)

Το 1932

Το κτηριακό συγκρότημα του μετοχιού παραχωρήθηκε στο Ελληνικό δημόσιο

Το 1968-1970

Ολοκληρώθηκε η οριστική διανομή του οικισμού

Μαρτυρία

Θυμάμαι πως μπροστά από τη σημερινή εκκλησία υπήρχαν πέτρινα κτήρια τώρα υπάρχουν ελιές . Εκεί έμενε ο δάσκαλος .Δεν θυμάμαι πως εγκαταλείφθηκαν αλλά πολλές πέτρες πήραν και έχτισαν αποθήκες ,οι δικοί μας.

Συνέντευξη Ελμαΐδης

Εδώ βρίσκονταν οι κτηριακές εγκαταστάσεις του μετοχιού Διονυσίου

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

ΜΕΤΟΧΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΜΕΤΟΧΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΜΟΝΙΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Σήμερα δεν υπάρχουν ούτε ερείπια που να θυμίζουν την ύπαρξη αγιορείτικων μετοχιών στο Διονυσίου.

Όταν ήρθαν οι πρόσφυγες κάποιοι εγκαταστάθηκαν σε διώροφα κτήρια έξω από το Διονυσίου που μάλλον ανήκαν στη μονή Κωνσταμονίτου. Σήμερα η περιοχή είναι γνωστή ως «το Κασταμονίτικο». Υπάρχουν μαρτυρίες για την ύπαρξη πέτρινων κτισμάτων. Σήμερα δυστυχώς στο μέρος αυτό ρίχνονται σκουπίδια, έγινε σκουπιδότοπος.

Όσον αφορά το μετόχι του Διονυσίου μέσα στο χωριό μπροστά από την σημερινή εκκλησία υπήρχαν πέτρινα κτήρια όπου μάλιστα ζούσε και ο δάσκαλος του χωριού λέγεται πως όταν ήρθαν οι πρόσφυγες έδιωξαν με τη βία τους μοναχούς. Από τα κτήρια δεν έχει σωθεί τίποτε. Πολλές όμως πέτρες-δομικά υλικά χρησιμοποιήθηκαν από τους κατοίκους για την ανέγερση κτισμάτων.

Αυτό το κτίσμα κτίστηκε με πέτρες που προέρχονταν από κτίρια του Διονυσίου

Βρύση που πότιζαν τα ζώα του μετοχιού λίγο πιο έξω από το χωριό

Σήμερα δεν υπάρχει τίποτε που να θυμίζει ότι κάποτε εδώ άκμασε μικρή μοναστική κοινότητα. Όπως μπορείς να διαβάσεις και στη μαρτυρία δίπλα, η χρήση του μετοχιού άλλαξε ριζικά... Χτυπούν άσκημα στο αυτί μου οι λέξεις “σκουπιδότοπος” και “βόθροι”, σε μια πλήρη αντίθεση με το πάλαι ποτέ μετόχι της Ι.Μ. Κασταμονίτου.

Και τότε κάθομαι και σκέφτομαι για λίγο όλη την ιστορία του χώρου ξανά.

Στην αρχή λοιπόν ήταν ένα πλούσιο μετόχι.

Κάποια στιγμή φιλοξένησε τους πρόσφυγες στην “πρώτη αναμπουμπούλα”, μέχρι να κάνουν τα σπίτια τους.

Εκεί εγκαταστάθηκε μια οικογένεια και οι παλιοί θυμούνται ότι εκεί έφτιαχναν τυρί και οι γύρω κάτοικοι πήγαιναν κι έπαιρναν.

Μετά εγκαταλείφτηκε και το μέρος σιγά σιγά ερήμωσε.

Όλα αυτά τα χρόνια, το χωριό Διονυσίου αναπτυσσόταν επουλώνοντας σιγά σιγά – οι καινούριες γενιές το προσφυγικό του τραύμα, αφού είχαν κάνει μια νέα πατρίδα.

Μάλιστα επεκτείνονται και στη θάλασσα. Μεγάλωσε ο συνοικισμός – πολλά τα σπίτια και τα μαγαζιά.

Κάποτε διαπιστώνουν ότι χρειάζονται ένα μέρος για να αδειάζουν τους βόθρους τους. Και τότε θυμούνται το παλιό μετόχι, που εδώ και πολλά χρόνια “κάθεται άχρηστο”...Κι έτσι το ξαναχρησιμοποιούν. Με τον καιρό φαίνεται λογικό να πετάνε εκεί και τα σκουπίδια τους.

Αλλάζουν οι ανάγκες των ανθρώπων, αλλάζουν και οι χρήσεις των χώρων...

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

ΟΙ ΜΟΥΡΙΕΣ (Ο ΜΟΡΕΩΝΑΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ ΕΓΙΝΕ ΜΙΚΡΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ)

Ξεκινώντας από τα Ν. Μουδανιά, παίρνουμε τον παραλιακό δρόμο που διασχίζει τον Ελαιώνα και περνάει από την παραλία Διονυσίου και φτάνουμε αριστερά, στον οικισμό Μουριές, που βρίσκεται κοντά στη θάλασσα .

Πριν να χτιστούν σπίτια, στην περιοχή υπήρχαν πολλές μουριές, συκαμινιές, όπως τις λένε αλλιώς, που τα φύλλα τους είναι η τροφή για τους

μεταξοσκώληκες. Δυο από τα μέρη αυτά ήταν οι Καλύβες και οι Μουριές στο Διονυσίου. Αυτό τουλάχιστον λέει ο Στ. Κοβράκης στο βιβλίο του για τα Ν. Μουδανιά.

Και διαβάζοντάς το εγώ, ενδιαφέρθηκα να μάθω για τις μουριές στο Διονυσίου. Μπορούσε κάποιος να μου φέρει μια φωτογραφία από το χώρο αυτό;

- Ναι, εγώ μένω στις Μουριές, μου είπε ο Μιχάλης.

Στο νου μου είχα σχηματίσει μια εικόνα λίγο πολύ σχετική μ' αυτό που είχα διαβάσει για τις Μουριές. Έτσι, όταν πήρα τις φωτογραφίες, έπαθα έκπληξη και χρειάστηκε να με διαβεβαιώσουν ότι όντως αυτή η περιοχή ήταν οι μορεώνες για τους οποίους είχα διαβάσει. Πώς αλλάζει ο χώρος ριζικά...

Οι μορεώνες του μετοχιού, που είχαν 1.500 μουριές, μετέπεσαν σε αχρησία... Θυμήσου την παράλληλη περίπτωση του Ζωγράφου... Το μέρος που ήταν οι μουριές κράτησε το όνομα, αλλά σιγά σιγά θα γινόταν όλο και πιο δύσκολο να βρει κανείς έστω και μια μουριά για δείγμα εκεί. Τα δέντρα κόπηκαν - οι άνθρωποι δεν είχαν ισχυρούς λόγους να ασχολούνται πια με τη σηροτροφία - στη θέση των δέντρων έχτισαν σπίτια, δημιουργώντας τον οικισμό "Μουριές".

Αρχικά οι Μουριές δόθηκαν στους πρόσφυγες από το Ανταβάλ αλλά πήγαν και πίεσαν τον τότε νομάρχη και τους παραχώρησε χωράφια προς την περιοχή των Σημάντρων. Τότε μάλιστα καμάρωναν γιατί τους δόθηκε καλύτερο μέρος για τις καλλιέργειες τους .

ΑΓΙΟΣ ΜΑΜΑΣ - ΒΑΤΟΠΕΔΙΝΟ ΜΕΤΟΧΙ

Ο Άγιος Μάμας βρίσκεται ανάμεσα στις χερσονήσους Κασσάνδρας και Σιθωνίας και βρέχεται από τον Θερμαϊκό κόλπο και τον Τορωναίο.

- ✓ Πήρε το όνομα του από τον Άγιο Μάμα από έγγραφο **1047**.
- ✓ Τον 14^ο αι ο Κραλης της Σερβίας Στέφανος Δουσάν πρόσφερε το συνοικισμό του αγίου Μάμαντα στη μονή Βατοπεδίου.
- ✓ Το **1329** μάλιστα σωζόταν ακόμα ο πύργος του μετοχιού που φαίνεται ότι ανήκει στη Μονή Βατοπεδίου η οποία κατείχε την περιοχή ως το 1930 περίπου που απαλλοτριώθηκε .
- ✓ Σύμφωνα με έγγραφο του **1348** αναφέρεται το Βατοπεδινο μετόχι του Αγίου Μάμα που συμπεριλάμβανε τους «εκείσε καθημένους Κασανδρινούς.....».

M Lascaris actes serbes de Vatopedi 1935

- ✓ Το **1350** χτίστηκε κάστρο .
- ✓ Το **1390** αναφέρεται ως « χωρίον του Αγίου Μάμαντος –Μετόχιον τιμώνμενον στο όνομα του αγίου μεγάλου Γεωργίου».
- ✓ Το **1423** το χωρίο υποτάχτηκε στους Οθωμανούς,
- ✓ Το **1569** στο βακουφναμέ της μονής Βατοπεδίου αναφέρει ότι το μετόχι του Αγίου Μάμαντος περιορίζεται « υπό φρουριακών τειχών, των γνωστών υπό το όνομα Κασσανδρείας » .
- ✓ Το **1793** περιόδευσε στην περιοχή ο Γάλλος πρόξενος E. Cousinery και αναφέρει «προβάλουν οι οικοδομές ενός μεγάλου τσιφλικιού, περιτριγυρισμένες από ένα τοίχο πολύ χονδρό κατασκευασμένο από πέτρες και υλικά παρμένα από αρχαία κτήρια.Πρόκειται για την ιδιοκτησία του **Γιουσούφ Βέη** που ασκεί και καθήκοντα βοιβόδα στον Άγιο Μάμα. Υπάρχουν ιδιοκτήτες μικρών κτημάτων αλλά οι περισσότεροι είναι κολλήγοι στα χωράφια του Βέη».

ΑΓΙΟΣ ΜΑΜΑΣ - ΒΑΤΟΠΕΔΙΝΟ ΜΕΤΟΧΙ

- ✓ Το 1821 οι Τούρκοι κατέστρεψαν και ερήμωσαν τη Κασσάνδρα.
- ✓ Το 1865 το τσιφλίκι ήταν αντικείμενο διαμάχης του κτηματία Μιχαήλ Μπέη και της Μονής Βατοπεδίου.
- ✓ Κατά τα τελευταία χρόνια της τουρκοκρατίας οι Τούρκοι έδωσαν γη σε Έλληνες που συνεργάζονταν μαζί τους ή προσέφεραν κάποια υπηρεσία. Ένας από αυτούς ήταν και ο Μπέης ή κατά άλλους Βέης.
- ✓ Το κτήμα στα νεότερα χρόνια ανήκε στον χριστιανό Νικόλαο Μπέη που το μεταβίβασε στα παιδιά του Μιχαήλ και Αλέξανδρο. Σώζεται το γνωστό «κονάκι των Μπέηδων» 1908.
- ✓ Το 1914 ο πληθυσμός του Αγίου Μάμα είναι 405 κάτοικοι και λειτουργούσε και δημοτική σχολή. Το 1924 εκδόθηκε Νομοθετικό Διάταγμα που

Μαρτυρία
*Ο σουλτάνος πρόσφερε στον πατέρα των Μπέηδων την περιοχή σαν αντάλλαγμα για μια υπηρεσία που του προσέφερε....
Ο Μπέης φοβήθηκε την απαλλοτρίωση και τα ξεπούλησε
Θ. Χατζηπαναγιώτου*

εξουσιοδοτούσε τον Υπουργό Γεωργίας να υπογράψει 2 συμβάσεις με την Ι. Κοινότητα ΑΟ και τη Μ. Βατοπεδίου για την παραχώρηση και την εκμίσθωση από το Δημόσιο διάφορων αγροκτημάτων, με σκοπό την εγκατάσταση

προσφύγων και την ίδρυση συνοικισμών. Η πρώτη σύμβαση ρύθμιζε δεκαετή εκμίσθωση. Η δεύτερη αφορούσε την οριστική παραχώρηση και μεταβίβαση στην κυριότητα του Δημοσίου των 2 μετοχιών της

μονής, στο Άγιο Μάμα και στο Σοφουλάρ(μετέπειτα Ν. Τρίγλια).

Σε εφαρμογή υπογράφηκε το 1924 το "Μισθωτήριο των εν Χαλκιδική αγιορείτικων μετοχιών" για 18 από 20 μετόχια εκτός του ρωσικού και της Μονής Χιλανδαρίου. Στο Συμβόλαιο υλοποιούνταν και η παραχώρηση των 2 μετοχιών που είπαμε πριν.

Η ενοικίαση όμως κατέληξε σε αναγκαστική απαλλοτρίωση.

✓ Χάρη στις ενέργειες του γεωπόνου Χρήστου Βασματζίδα, που εργαζόταν για την Ε.Α.Χ., ως το 1930 τελείωσε η διανομή αγροτεμαχίων στην περιοχή των Μουδανιών, με την απαλλοτρίωση 1700 στρ. που ήταν το αγιορείτικο μετόχι Βατοπεδινό, μεταξύ του Αγίου Μάμα και των Ν. Μουδανιών.

Αυτό το μέρος δεν προοριζόταν να διανεμηθεί στους ακτήμονες ως κλήροι – όσο κι αν οι πρόσφυγες στα Ν. Ν. Μουδανιά το ήθελαν – εκεί έγινε ο Σταθμός Γεωργικής Έρευνας, που προοριζόταν να βοηθά στην πρόοδο της γεωργίας και στην προκοπή των γεωργών κατοίκων της Χαλκιδικής.

Μαρτυρία
ο Άγιος Μάμας ήταν τσιφλίκι του Ν Μπέη που έμενε Θεσσαλονίκη .Ήταν σκληρός....ο Ληστής καπεταν Γιωργάκης τον αιχμαλώτισε εκεί και τον σκότωσε 1900 περίπου
Κ Ζαμπούνης

ΑΓΙΟΣ ΜΑΜΑΣ - ΒΑΤΟΠΕΔΙΝΟ ΜΕΤΟΧΙ

✓ Η ΕΑΠ ίδρυσε το 1928 στον Άγιο Μάμα γεωργικό σταθμό για να προωθήσει τη γεωργική παραγωγή σε ό,τι αφορά τα δημητριακά. Υπέδειξε την εισαγωγή νέων ποικιλιών σπόρου, πιο ανθεκτικών και αποδοτικών. Εκεί λειτούργησε μια από τις 8 κτηνοτροφικές φάρμες που είχαν ιδρυθεί στη Β. Ελλ., συγκεκριμένα ιπποτροφείο: διασταύρωναν εντόπια είδη ζώων όπως εδώ άλογα με ξένα επιλεγμένα, συγκεκριμένα εδώ μια ράτσα μικρόσωμη από Ιταλία πιο ανθεκτική.

✓

Τι σώζεται από το μετόχι σήμερα:

Στην τοποθεσία που βρίσκεται ο σημερινός σταθμός Γεωργικής Έρευνας που εδρεύει στον Άγιο Μάμα ήταν κάποτε μετόχι της μονής Βατοπεδίου.

Σώζονται ακόμη και σήμερα δύο κτήρια όπως ήταν τότε. Το ένα τριώροφο όλο πέτρα χωρίς τσιμέντο. Το άλλο μονώροφο και αυτό όλο πέτρα. Οι μοναχοί το έλεγαν «Μαγαζάρα» το έλεγαν έτσι γιατί είχαν μέσα τα τρόφιμά τους.

Το κτίσιμό τους χρονολογείται το 1907. Η χρονολογία τους είναι σκαλισμένη στην πέτρα στη βορειοδυτική γωνία του κτηρίου κάτω από ένα σταυρό πελεκητό.

Υπήρχε και ένα κτήριο με κελιά που έμεναν οι μοναχοί αλλά τώρα δεν υπάρχει. Κατεδαφίστηκε το 1960 περίπου και τη θέση του πήραν τα σημερινά γραφεία του ιδρύματος.

Από μαρτυρίες των κατοίκων της περιοχής οι μοναχοί διατηρούσαν καλές σχέσεις με τους κατοίκους του χωριού.

Η έκταση που είχε το μετόχι ήταν 1433 στρ. Ξεκινούσε από τα τελευταία σπίτια του χωριού και έφτανε στην τοποθεσία « Ανδρόνινα».

Κατά την παράδοση όταν βρέθηκε η εικόνα του αγίου Μάμα στη θάλασσα οι μοναχοί την ζήτησαν μέσα στο μετόχι για να γίνει η εκεί η εκκλησία του αγίου. Οι κάτοικοι όμως την ζητούσαν στο χωριό.

Η μαγαζάρα

ΑΓΙΟΣ ΜΑΜΑΣ - ΒΑΤΟΠΕΔΙΝΟ ΜΕΤΟΧΙ

Τότε οι μοναχοί έξεψαν σε ένα αραμπά δυο βουβάλια και είπαν ότι όπου θα σταματούσαν θα γινόταν η εκκλησία. Το είπαν αυτό γιατί πίστευαν πως τα βουβάλια θα πήγαινα πάνω στο γνώριμο δρόμο στο μετόχι. Όμως...

Τα βουβάλια σταμάτησαν έξω από το τσιφλίκι στο ενδιαμέσο με το χωριό. Και δεν κουνήθηκαν. Οι μοναχοί δεν το δεχτήκανε θέλησαν να το επαναλάβουν για δεύτερη φορά.

Και τότε τα βουβάλια γονάτισαν στο ίδιο σημείο και δεν σηκώθηκαν.

Έτσι η εκκλησία του αγίου Μάμα κτίστηκε έξω από το μετόχι των μοναχών

Όταν το 1922 ήρθαν οι πρόσφυγες η μαγαζάρα ήταν γεμάτοι τρόφιμα. Οι μοναχοί ήταν ανένδοτοι και δεν την άνοιγαν. Τότε ο μετέπειτα υπουργός γεωργίας Βασματζίδης άνοιξε με δική του πρωτοβουλία τη μαγαζαρα (χρησιμοποιώντας βία και διπλωματία

Γύρω στα 1933-34 τη δικαιοδοσία του χώρου ανάλαβε το υπουργείο Γεωργίας και οι μοναχοί αναγκάστηκαν να επιστρέψουν στη μονή Βατοπεδίου.

ΠΟΡΤΑΡΙΑ - ΜΕΤΟΧΙ ΕΣΦΙΓΜΕΝΟΥ

Κτίστηκε στην περιοχή της αρχαίας πόλης **Σπάρτωλες**; αλλά πήρε το όνομα από τη μεγάλη πόρτα που βρισκόταν στην πλατεία του χωριού.

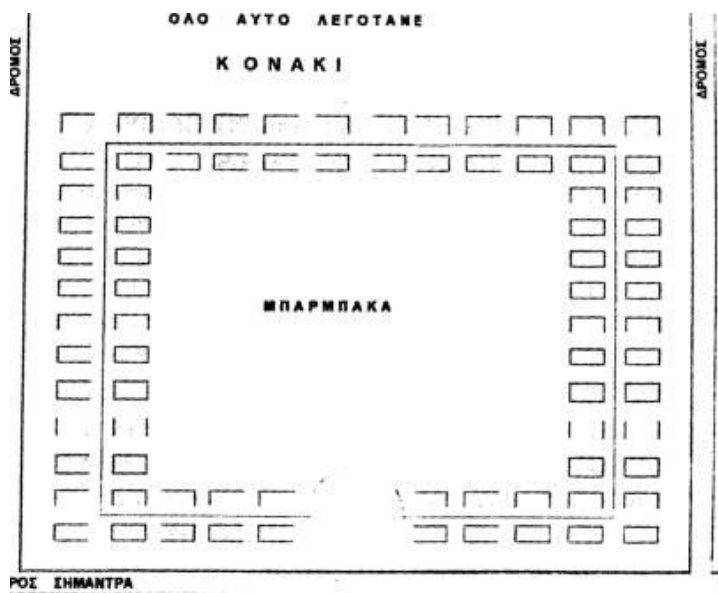
✓ Αναφορά για την περιοχή έχουμε και το **14^ο αι ' .** Ο Γεώργιος Αναταυλάς ο οποίος κατείχε κτήματα στην Πορταριά ως τα χρόνια της πρώτης τουρκικής κατάκτησης. Τα κτήματα του γειτόνευαν με τα κτήματα της μονής Εσφιγμένου. Μετά την πρώτη τουρκική κατάκτηση το **1383** η μονή διεκδίκησε από τους Τούρκους τα κτήματα της στην Πορταριά και πέτυχε όχι μόνο να ανακτήσει την κυριότητα των δικών της κτημάτων, αλλά και να συμπεριλάβει ιδιοκτησίες και τα κτήματα που είχε κάποτε ο Γεώργιος Αναταυλάς . Το 1388 λοιπόν ο Γ. Αναταυλάς ξέροντας ότι δε μπορεί να διεκδικήσει ο ίδιος τη γη που άλλοτε του άνηκε, δε βρίσκει άλλη διέξοδο παρά να ζητήσει αντάλλαγμα από το μοναστήρι δυο διακονίες «*ηγουν προς με τον υιον μου τον κυρ Θεόδωρον την μίαν ,εκ του σίτου δηλονότι κατ 'ενιαυτον ταγάρια δωδεκα, οίνου μέτρα εικοσιτέσσερα, ελαιου μέτρα εξ, οσπρίου ταγάρια δύο και μυζίθρας λίτρας τριακοντατην δε λοιπήν παρέχεις εμοι ελθόντι εις τη μονην και εκδουλεύοντι αόκνωσ ένθα προσταχθη*»actes d Esphigmenou. Το μετόχι, όπως καταλάβαμε από την επιστολή του Αναταυλά στον ηγούμενο της μονής, περιλάμβανε χωράφια

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΟΥ

όπου καλλιεργούνταν σιτάρι και όσπρια, αμπελώνα, ελαιόδεντρα και χώρο βοσκής .

- ✓ **Στα χρόνια της τουρκοκρατίας** οι κάτοικοι της Πορταριάς εγκαταστάθηκαν στη περιοχή του Αγίου Αντωνίου. Επειδή όμως το χωριό βρισκόταν κοντά στη θάλασσα οι θαλασσοπειρατές βλέποντας τα φώτα του χωριού έβγαιναν και έκλεβαν όσα σπίτια μπορούσαν. Η αντίδραση των κατοίκων ήταν να φύγουν και να μετακομίσουν κάπου αλλού. Μεταφέρθηκαν λίγο πριν τη Καρκάρα (Σήμαντρα) επειδή όμως υπήρχε κίνδυνος από τις επιθέσεις των Τούρκων μετακόμισαν στο μέρος που είναι το σημερινό χωριό ,όπου δεν υπήρχε σοβαρό πρόβλημα.

Μεταφέρθηκαν σε μια λάκκα για να μην βλέπουν τα φώτα οι θαλασσοπειρατές .Τα σπίτια του χωριού ήταν χτισμένα το ένα δίπλα στο άλλο σχηματίζοντας έτσι τετράγωνο. Απο τη έξω μεριά είχαν σηκώσει τείχος πέτρινο και στο χωριό έμπαινες από μια μεγάλη πόρτα (πορτάρα)

Αυτό όλο ονομαζόταν «Κονάκι» «αυλή της Μπάρμπακας»

- ✓ **Στο τέλος του προηγούμενου αιώνα** στην περιοχή της Πορταριάς υπήρχε τσιφλίκι που ανήκε σε ιδιώτη με το όνομα Χρηστάκης Ζωγράφος. Στο τσιφλίκι ζούσαν 70 οικογένειες χριστιανών γεωργών. Περιλάμβανε εκκλησία και μετόχι της μονής Εσφιγμένου. (γίνεται

αναφορά για αμπέλια).

- ✓ Ο ελαιώνας του Χρηστάκη περιήλθε με ανταλλαγή στο τουρκαλβανό Χατζή Οσμάν που τον εξέτεινε στα υψώματα των Μουδανιών αυτό έγινε μετά το **1881** με την απελευθέρωση της Θεσσαλίας. Ο Έλληνας Χρηστακης πήγε στην Θεσσαλία και ο Οσμάν στην τουρκοκρατούμενη ακόμα Χαλκιδική .
- ✓ Το **1913** περιλάμβανε 120 κατοικίες με 290 κατοίκους και λειτουργούσε δημοτική σχολή συμπεριλαμβανομένων και μουσουλμάνων.
- ✓ το **1924** συντάχτηκε το «μισθωτήριο των εν Χαλκιδική αγιορείτικων μετοχιών» που όριζε την εκμίσθωση των μετοχιών για μια δεκαετία προς εγκατάσταση σε αυτά προσφύγων και προς ίδρυση συνοικισμών. Τελικά η

ΠΟΡΤΑΡΙΑ ΜΕΤΟΧΙ ΕΣΦΙΓΜΕΝΟΥ

✓ ενοικίαση κατάληξε ουσιαστικά σε απαλλοτρίωση. Ένα από τα μετόχια ήταν και το Εσφιγμενίτικο στην περιφέρεια Πορταριάς
Σύμφωνα με μαρτυρίες κτίσματα του μετοχιού υπήρχαν μέχρι τη δεκαετία του '50 αλλά μετά από μια πυρκαγιά χάθηκαν. Τα κτίσματα του μετοχιού βρισκόταν εκεί που είναι σήμερα ο γεωργικός συνεταιρισμός.

Μαρτυρίες για το μετόχι έχουμε από το 1383 έως το 1950 Δυστυχώς δεν υπάρχουν ούτε ερείπια του μετοχιού μόνο τα έγγραφα της απαλλοτρίωσης που αναφέρονται στα κτήματα του(αμπέλια)

Το κεφαλοχώρι Πορταριά

Η Πορταριά αποτέλεσε ιδιαίτερη Κοινότητα από το 1918, περιλαμβάνοντας τους εξής οικισμούς:

Η απαλλοτρίωση του μετοχιού

Η Πορταριά, αν και δεν ήταν προσφυγικό χωριό, αποτέλεσε αντικείμενο νέου σχεδιασμού, χάραξης και πολεοδόμησης από το Υπουργείο Γεωργίας ακολουθώντας τις αρχές με τις οποίες οργανώθηκαν τα προσφυγικά χωριά.

➤ Το **1924** συντάχτηκε το «μισθωτήριο των εν Χαλκιδική αγιορείτικων μετοχιών», που όριζε την εκμίσθωση των μετοχιών για μια δεκαετία, με σκοπό την εγκατάσταση σε αυτά προσφύγων και την ίδρυση συνοικισμών. Τελικά η ενοικίαση κατέληξε να γίνει αναγκαστική απαλλοτρίωση. Ένα από τα μετόχια που απαλλοτρώθηκαν ήταν και το Εσφιγμενίτικο στην περιφέρεια Πορταριάς.

➤ Η πρώτη απόφαση για την παραχώρηση κλήρων με σκοπό την αποκατάσταση των ακτημόνων καλλιεργητών είχε παρθεί το 1920, αλλά προφανώς δεν πραγματοποιήθηκε, ενώ οι κάτοικοι γενικά του χωριού, που δε συμπεριλαμβάνονταν σ' αυτήν την πρώτη εκδίκαση της υπόθεσης παραχώρησης κλήρων, μπήκαν κι αυτοί στην υπόθεση από το 1921.

Και λίγα λόγια για τις Μονές του Αγίου Όρους . . .

Αθέατη από την παραλία,
μέσα σε μια δασωμένη πλαγιά στα δυτικά της
χερσονήσου...

Ιερά Μονή Ζωγράφου

Σύμφωνα με την παράδοση η μονή Ζωγράφου ιδρύθηκε τον 10^ο αιώνα από τρεις μοναχούς, το Μωυσή, τον Ααρών και τον Ιωάννη, αδέρφια που κατάγονταν από την Αχρίδα. Αλλά στο κείμενο του Α' Τυπικού του αγίου όρους υπογράφει ως ηγούμενος της μονής ο «Γεώργιος ο Ζωγράφου».

Το 13^ο αιώνα η μονή Ζωγράφου είχε μοναχούς Βουλγάρους. Ο αυτοκράτορας Μιχαήλ Η'. Παλαιολόγος με τη συνεργασία και του Πατριάρχη Ιωάννη Βέκου – ενωτικοί και οι δύο - βασάνισαν αγιορείτες ανθενωτικούς μοναχούς. Ειδικά στην μονή Ζωγράφου μαρτύρησαν, αφού ρίχτηκαν στην φωτιά από απεσταλμένους του αυτοκράτορα, 26 μοναχοί της, και σε ανάμνηση αυτού του γεγονότος κτίστηκε ένα κενοτάφιο στην αυλή του μοναστηριού.

Το μοναστήρι λίγο αργότερα έζησε ξανά δύσκολες στιγμές από τους Καταλανούς πειρατές, που το έκαψαν και το κατέστρεψαν στο μεγαλύτερο μέρος του. Ανοικοδομήθηκε όμως σύντομα, χάρη στις χορηγίες των Παλαιολόγων αυτοκρατόρων και κυρίως του Ανδρόνικου Β' και του Ιωάννη Ε'. Στη συνέχεια τα πράγματα άλλαξαν προς το χειρότερο και η μονή Ζωγράφου έφτασε μέχρι την τέλεια σχεδόν ερημωσή της.

Το 1862-1896 ανακαινίστηκε. Γενικά ακολούθησε μια ανοδική πορεία σε όλη αυτή τη περίοδο και έφτασε στο σημείο να ξεπερνά σε πλούτο πολλές από τις άλλες μονές του Αγίου Όρους.

Στις αρχές του 18^{ου} αιώνα και για πολύ καιρό, εκτός από τους Βούλγαρους κατοικούσαν σε αυτή και Σέρβοι, αλλά και πολλοί Έλληνες μοναχοί. Αλλά από τα 1845 και μέχρι σήμερα επικράτησε το βουλγαρικό στοιχείο και έμειναν μόνο Βούλγαροι μοναχοί - από το 1841 μόνο 10. (Δίπλα εικόνα του Αγ. Γεωργίου)

Ιερά Μονή Παντελεήμονος

Στη δυτική ακτή της χερσονήσου,
μια μικρή πολιτεία
με τις πολυώροφες οικοδομές
και τις εκκλησίες
με τους υψηλούς τρούλους...

Πρώτη φορά ιδρύθηκε το 10^ο αιώνα, όμως μετά λίγα χρόνια ερημώθηκε. Το 1030 περίπου έφτασε στο ΑΟ ομάδα Ρώσων μοναχών. Το 1168 η Ι. Σύναξη τους παραχώρησε την ιδιοκτησία της κατεστραμμένης Μονής του Παντελεήμονος. Ως το 1497 ο ηγούμενος έγραφε ελληνικά, άρα η πλειονότητα των μοναχών ήταν Έλληνες.

Γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη και ρεύμα μοναχών χάρη σε χορηγίες του Ιωάννη Ε' Παλαιολόγου και των Σέρβων ηγεμόνων Στέφανου Δουσάν και Γεωργίου Α' Βράνκοβιτς.

1237: Με την εισβολή των Τατάρων στη Ρωσία κόβεται το ρεύμα μοναχών προς τη Μονή. Με την απελευθέρωση της Ρωσίας και την υποστήριξη των τσάρων διευρύνεται ο αριθμός Ρώσων μοναχών.

Αντιμέτωπος οικονομική κρίση που επιδεινώθηκε το 1730: ο Ρώσος περιηγητής και ζωγράφος Barsky συνάντησε τότε εκεί μόνο 2 Ρώσους και 2 Βούλγαρους μοναχούς.

Το 1735 ανέλαβαν τη διοίκησή της οι Έλληνες και αποφάσισαν να ανεγείρουν νέα Μονή σε άλλο μέρος. Εκεί τη συναντάμε από το 1765 και μετά που την έκτισαν. Στην ανέγερση της μονής βοήθησε ο ηγεμόνας της Μολδοβλαχίας Σκαρλάτος Καλλιμάχης.

Το 1821, για να συμμετάσχουν στην επανάσταση, οι Έλληνες μοναχοί άφησαν τη Μονή, και τότε άρχισε να αυξάνεται η επιρροή και ο αριθμός των Ρώσων μοναχών. Από το 1875 εκλέγουν Ρώσο ηγούμενο. Στο τέλος του περασμένου αιώνα οι Ρώσοι μοναχοί ξεπερνούσαν τους 1000.

Στις επόμενες δεκαετίες και ως την επανάσταση των Μπολσεβίκων το 1917, η Μονή έγινε εργαλείο της Ρωσικής επεκτατικής πολιτικής.

Μετά οι μοναχοί έπαψαν να ανανεώνονται, η Μονή γερνούσε και πέθαινε, έφτασε στα πρόθυρα της ερήμωσης καθώς πάθαινε και από τις φθορές του χρόνου, ώσπου με την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού στη Ρωσία άρχισαν να ξαναέρχονται μοναχοί.

Έχει πολλές εικόνες και πλούσια βιβλιοθήκη με 20.000 βιβλία, 1.320 ελληνικά εικονογραφημένα χειρόγραφα και άλλα 600 σλαβικά.

Το πολύτουλο Καθολικό της Μονής

Η πρώτη που αντικρίζει κανείς
παραπλέοντας τις αθωνικές ακτές
από την Ουρανούπολη προς τη Δάφνη...

Ιερά Μονή Δοχειαρίου

Την ονομασία της την οφείλει στον κτήτορά της, που ήταν **δοχειαρής**, δηλαδή φρόντιζε για τα δοχεία του κρασιού και του λαδιού. Τα κτίριά της χρονολογούνται από την πρώτη εμφάνιση της Μονής(10^{ος} αιώνας) ως το 18^ο που ανεγέρθηκε το τελευταίο τμήμα της βορειοανατολικής πτέρυγας και το κωδωνοστάσιο.

Μεταξύ των πρώτων που ευεργέτησαν τη Μονή ήταν ο αυτοκράτορας Νικηφόρος Γ' ο Βοτανειάτης, που μνημονεύεται και ως συνιδρυτής της' επίσης μετά από αυτόν οι Κομνηνοί(1081 – 1185) και οι της δυναστείας των Αγγέλων(1185 – 1204). Ευεργέτης της

ήταν και ο αυτοκράτορας Μιχαήλ Δούκας. Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους σημειώθηκε περίοδος παρακμής της Μονής, που ανακόπηκε από τους Παλαιολόγους (1261 – 1453) και το βασιλιά των Σέρβων Στέφανο Δουσάν(1331 – 1355). Νέες δοκιμασίες γνώρισε η Μονή Δοχειαρίου και μετά την κατάκτηση της Σερβίας από τους Τούρκους(1459) και εξαιτίας

πειρατών, ώστε έφτασε σε οριακό σημείο φτώχειας και ερήμωσης. Με τη βοήθεια του αυτοκράτορα Ιωάννη Ε' του Παλαιολόγου Το 1560, το αγιασμένο νερό των Αρχαγγέλων, το οποίο αναβλύζει από το καθολικό, θεράπευσε τον ιερωμένο Γεώργιο από την Ανδριανούπολη. Ο ίδιος, ως δείγμα ευγνωμοσύνης, δώρισε στη Μονή όλη του την περιουσία.

Από τα 8 παρεκκλήσια της Μονής γνωστότερο είναι της Παναγίας Γοργοεπηκόου χάρη στη θαυματουργή εικόνα της Παναγίας.

Μέσα σ' ένα καταπράσινο τοπίο
στη βορειανατολική πλευρά
της χερσονήσου...

Ιερά Μονή Φιλοθέου

Στα τέλη του 10^{ου} αιώνα τρεις μοναχοί που ήταν σύγχρονοι του οσίου Αθανασίου του Αθωνίτου, οι Αρσένιος, Διονύσιος και Φιλόθεος (από τον οποίο έλαβε και την ονομασία) ίδρυσαν τη Μονή.

Μεταξύ των

σημαντικότερων χορηγών της Μονής ήταν ο αυτοκράτορας Νικηφόρος Γ' Βοτανειάτης, ο δεύτερος κτήτορας, που της αφιέρωσε πολύτιμα δώρα, όπως ένα καρφί από τη σταύρωση του Ιησού Χριστού. Δύο αιώνες αργότερα ακολούθησαν ως προστάτες της οι Παλαιολόγοι Ανδρόνικος Β', Ανδρόνικος Γ' και Ιωάννης Ε'.

Μετά το 1453 την προστασία της Μονής ανέλαβαν Ρουμάνοι, Σέρβοι και Ίβηρες ηγεμόνες. Στα μέσα του 15^{ου} αιώνα μόναζαν εκεί Σέρβοι και Βούλγαροι μαζί με τους Έλληνες, που πλειοψηφούσαν.

Οικονομική κρίση την ανάγκασε το 1573 να πουλήσει το κελί Σταυρονικήτα στον επίσκοπο Γρηγόριο Γηρομέριο, ο οποίος το μετέτρεψε σε Μονή.

Τον 17^ο αιώνα αδελφοί της στη Ρωσία έκαναν εράνους γι' αυτήν με άδεια του Τσάρου. Επίσης, ο ηγεμόνας της Βλαχίας Γρηγόριος Γκίκας ρύθμισε την καταβολή στη Μονή ετησίων χορηγήσεων, υπό τον όρο ότι η Μονή Φιλοθέου θα έστελνε στη Βλαχία ως ευλογία το δεξιό χέρι του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου, που κατείχε και φύλασσε.

Εδώ μόνασε και ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός.

Μεταξύ των κειμηλίων που διαθέτει είναι η εικόνα της Παναγίας της Γλυκοφιλούσας, που την έριξε στα νερά της Κωνσταντινούπολης η αρχόντισσα Βικτώρια, για να τη σώσει από το μίσος των εικονομάχων.

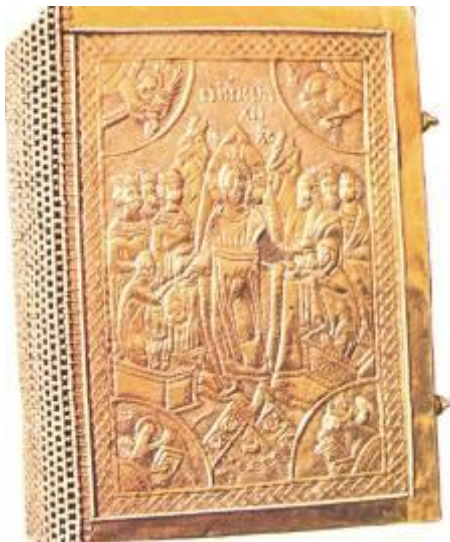

Αγκαλιασμένη από δάσος,
σε απόσταση μισής ώρας από το Σιγγιτικό κόλπο...

Ιερά Μονή Κασταμονίτου

Για την προέλευση του ονόματος και την ίδρυση της μονής υπάρχουν εκδοχές που στηρίζονται σε παραδόσεις, οι οποίες όμως δεν αποδεικνύονται: Μία από αυτές ανάγει την ίδρυση στον Μέγα Κωνσταντίνο και το γιο του Κωνσταντίνο (337 – 361). Δεύτερη υποστηρίζει την ίδρυση από κάποιον μοναχό καταγόμενο από την Κασταμονή της Μικράς Ασίας, γι' αυτό και συναντάται και με το όνομα Μονή Κασταμονής. Τέταρτη εκδοχή λέει ότι κτήτορας ήταν κάποιος Κώνστας, εξού και Κώνστα Μονή. Όπως συνέβη και με τις άλλες μονές του Άθω, στα τέλη του 13^{ου} ή τις αρχές του 14^{ου} αιώνα, Καταλανοί μισθοφόροι προξένησαν σοβαρές ζημιές και στη Μονή Κωνσταμονίτου. Με χορηγίες αποκαταστάθηκαν σε σύντομο χρονικό διάστημα. Η βοήθεια συνεχίστηκε από το Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγο (1391 – 1425) και τον ηγεμόνα των Σέρβων Γεώργιο Βράνκοβιτς, για την επανόρθωσή της ύστερα από μεγάλη πυρκαγιά (1438 – 39). Την ίδια περίοδο ο στρατηγός Ράντιτς έγινε μοναχός στη Μονή και της δώρισε όλη του την περιουσία. Έτσι η μονή έφτασε σε σημείο ακμής. Η ανοδική της πορεία ανακόπηκε μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης και εξαιτίας του κεφαλικού φόρου που επιβλήθηκε από τους Τούρκους και στις Μονές.

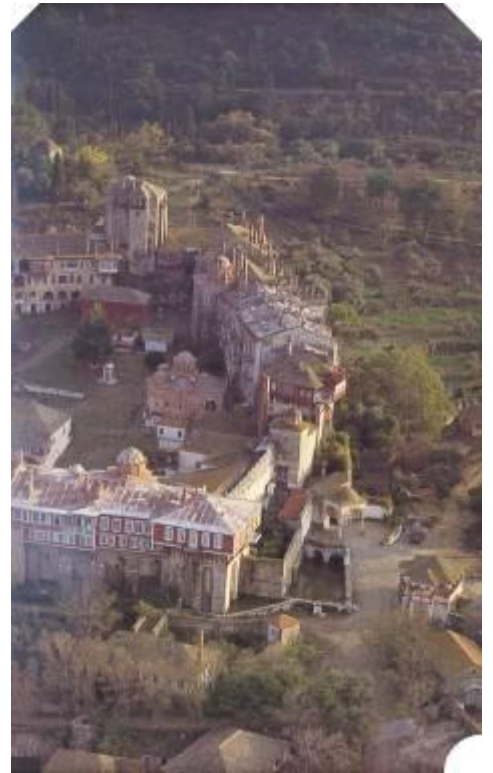
Το 16^ο αιώνα, η Μονή τέθηκε σε νέες δοκιμασίες, με αποτέλεσμα να περιπέσει σε οικονομικό μαρασμό και να μειωθούν δραματικά οι μοναχοί της, ώστε το 1666 είχαν απομείνει μόλις 6. Το 1722 την εγκατέλειψαν και οι τελευταίοι, αλλά το 1799 ο πατριάρχης Νεόφυτος προσπάθησε να την αναζωογονήσει, μετατρέποντάς την σε κοινόβια. Ακολούθησαν δωρεές που επέτρεψαν την ανοικοδόμησή της, όπως το 1818-20 από την κυρα-Βασιλική των Ιωαννίνων (δες το κάλυμμα του ευαγγελίου της).

Στα μέσα του 16^{ου} αιώνα, η Μονή τέθηκε σε νέες δοκιμασίες, με αποτέλεσμα να περιπέσει σε οικονομικό μαρασμό και να μειωθούν δραματικά οι μοναχοί της, ώστε το 1666 είχαν απομείνει μόλις 6. Το 1722 την εγκατέλειψαν και οι τελευταίοι, αλλά το 1799 ο πατριάρχης Νεόφυτος προσπάθησε να την αναζωογονήσει, μετατρέποντάς την σε κοινόβια. Ακολούθησαν δωρεές που επέτρεψαν την ανοικοδόμησή της, όπως το 1818-20 από την κυρα-Βασιλική των Ιωαννίνων (δες το κάλυμμα του ευαγγελίου της).

Στη Μονή φυλάσσεται τεμάχιο του Τιμίου ξύλου και λείψανα, όπως το δεξιό χέρι του Αγίου Στεφάνου, τα οστά του Αγίου Παντελεήμονος, των Αναργύρων Κοσμά και Δαμιανού κ. α., όπως επίσης και η εικόνα της Παναγίας Πορταΐτισσας.

ΜΟΝΗ ΒΑΤΟΠΕΔΙΟΥ

Η μονή ιδρύθηκε ανάμεσα στα 972-985 από τρεις μαθητές του Αθανασίου του Αθωνίτη, της Αθανάσιο, Νικήτα και Αντώνιο από την Αδριανούπολη. Με τη βοήθεια των Κομνηνών αυτοκρατόρων έγινε πολυάνθρωπη και πλούσια. Η ανέγερσή της

μάλιστα ολοκληρώθηκε χάρη στη χορηγία του Μανουήλ Α' Κομνηνού.

Τον 12^ο αι και 13^ο αιώνα μόνασαν οι Σέρβοι άγιοι Σάββας και Συμεών.

Δεν έλειψαν της και οι δύσκολες ώρες, της η Δ' Σταυροφορία, οι επιδρομές πειρατών και κυρίως των Καταλανών το 1307, οπότε έπεσε σε παρακμή.

Ανορθώθηκε πάλι χάρη της Παλαιολόγους αυτοκράτορες, ιδίως στον Ανδρόνικο Β' Παλαιολόγο(1143-1180) και αργότερα χάρη στον βασιλιά της Σερβίας Λάζαρο Α', τον ηγεμόνα της Μολδαβίας Στέφανο Μεγάλο και της Δούκες των Παραδουνάβιων Ηγεμονιών. Ενισχύθηκε και από της τσάρους της Ρωσίας.

Το 1743 ίδρυσε "φροντιστήριον ελληνικών μαθημάτων", που έγινε γνωστό ως Αθωνιάς Ακαδημία' σε δύσκολους καιρούς πρόσφερε τροφή πνευματική στο έθνος.

της αρχές του 18^{ου} αιώνα η Μονή ανακαινίστηκε και γνώρισε νέα περίοδο ακμής χάρη στη συμβολή των πατριαρχών Κωνσταντίνου Κυπριανού και Αλεξάνδρου Γερασίμου Β'.

Μια νέα κρίση της την ανάγκασε να πουλήσει κτήματά της στην Ελλάδα και σε της χώρες.

Σήμερα έχει περίπου 60 μοναχούς.

Έχει πλούσια βιβλιοθήκη, από την οποία ξεχωρίζουν 625 περγαμνηνοί κώδικες διακοσμημένοι και αγιογραφημένοι, 10.000 βιβλία από τα πρώτα μετά την εφεύρεση της τυπογραφίας και από της αρχαιότερους χάρτες του Πτολεμαίου, φιλοτεχνημένους από το Στράβωνα. Ανάμεσα στα κειμήλιά της είναι η τίμια Ζώνη της Παναγίας, αλλά και οι 5 θαυματουργές εικόνες της. Στη διπλανή φωτογραφία βλέπεις το ευαγγέλιο του Ν. Φωκά, 10^{ου} αιώνα.

Μια λάμψη φωτός , λένε, οδήγησε το Διονύσιο από την Καστοριά στα νοτιοδυτικά της χερσονήσου, σ' έναν αγέρωχο βράχο, 80 μέτρα πάνω από τη θάλασσα, που προκαλεί δέος...

Ιερά Μονή Διονυσίου

Η μονή αυτή ιδρύθηκε κατά την παράδοση από το Διονύσιο από την Κορησό Καστοριάς το 1370. Ο αδελφός του Διονυσίου, Θεοδόσιος, έγινε πνευματικός πατέρας του Αλεξίου Γ' Κομνηνού και εξελέγη μητροπολίτης Τραπεζούντας. Χάρη σ' αυτό του το κύρος, η ίδρυση της Μονής περιβλήθηκε με την εύνοια του αυτοκράτορα, που με χρυσόβουλο την προικοδότησε με ετήσιες προσόδους.

Ένα περίπου αιώνα μετά την ίδρυση της μονής σημειώθηκε η άλωση της

Κωνσταντινούπολης και κόπηκαν οι αυτοκρατορικές χορηγίες της αυτήν. Τα οικονομικά προβλήματα που προέκυψαν προθυμοποιήθηκαν να καλύψουν ηγεμόνες της Μολδαβίας και της Βλαχίας. Οι σπουδαιότεροι από της επιχορήγησαν την ανέγερση του ισχυρού πύργου, που υπάρχει ακόμη και σήμερα.

Το 1535 μεγάλη πυρκαγιά κατέστρεψε όλα σχεδόν τα κτίσματά της και σώθηκε μόνο ο πύργος της. Νέα πολυετής προσπάθεια, με τη γενναία συνδρομή των ηγεμόνων, απέδωσε καρπούς: Η Μονή οφείλει τη σημερινή της μορφή στην περίοδο αυτή του 16^{ου} αιώνα. Πολλοί αυτοκράτορες, ηγεμόνες αλλά και αγιογράφοι προθυμοποιήθηκαν να βοηθήσουν την ανασύλωση της Μονής μετά τη μεγάλη καταστροφή.

Οι υπέροχες τοιχογραφίες που κοσμούν το καθολικό, το αφιερωμένο στο γενέσιο του Ιερού Ιωάννου Προδρόμου, φιλοτεχνήθηκαν από τον Τζώρτζη(16^{ος} αιώνας, Κρητική σχολή). Η Μονή έχει σπάνια κειμήλια, της η αρχαιότατη εικόνα της Παναγίας του Ακαθίστου από κηρομαστίχη, ίσως του Λουκά, καθώς και πλούσια βιβλιοθήκη, όπου ξεχωρίζουμε το τετραευαγγέλιο του 13^{ου} αιώνα με περίφημο ξυλογράφημα και χρυσόβουλο του Αλεξίου Γ' Κομνηνού(βλ. δίπλα).

ΜΟΝΗ ΕΣΦΙΓΜΕΝΟΥ

Σφιγμένη ανάμεσα
σε δυο βουνά και στη θάλασσα,
που βρέχει τη βορινή της άκρη...

Ιδρύθηκε στα τέλη του 10^{ου} αιώνα. Ο ιδρυτής της ήταν πάντα σφιχτοδεμένος με τη ζώνη του, γι' αυτό λεγόταν Εσφιγμένος. Ενώ στο Α' Τυπικό δεν αναφέρεται, στο Β' τοποθετείται στην πέμπτη θέση της ιεραρχίας των Αθωνικών Μονών. Σήμερα κατέχει τη 18η θέση. Λόγω της ευάλωτης θέσης της έγινε θύμα πολλών

επιδρομών και καταστροφών από τους πειρατές, Σαρακηνούς, Τούρκους και Καταλανούς μισθοφόρους. Με τη συνδρομή όμως βυζαντινών αυτοκρατόρων και ηγεμόνων της Μολδαβίας και της Βλαχίας αναστηλώθηκε και αναζωογονήθηκε.

Αξιωματιμόνευτοι είναι ο Σέρβος βασιλιάς Στέφανος Δ' και ο δεσπότης Γεώργιος Βράνκοβιτς, που επισκεύασαν τη Μονή μετά την πυρκαγιά του 14ου αιώνα.

Στη συνέχεια είχε ανοδική πορεία ως το 1533 που πειρατές τη λεηλάτησαν και κατέστρεψαν κτίσματά της, οπότε τη ανασύλωσαν Σέρβοι, Ρώσοι και Μολδαβοί ηγεμόνες. Οι Ρώσοι έτρεφαν μεγάλη αγάπη για τη Μονή, γιατί εκεί είχε ασκηθεί ο Αντώνιος Πετσέρσκι και από εκεί έφερε στη Ρωσία το μοναχισμό(1051).

Κατά την ελληνική επανάσταση υπέφερε πολλά από τους Τούρκους.

Η Μονή Εσφιγμένου απέκτησε φήμη και γιατί φιλοξένησε σημαντικές προσωπικότητες, όπως το μοναχό Ακάκιο, μετέπειτα πατριάρχη Κωνσταντινούπολης, τον Άγιο Γρηγόριο Παλαμά, αρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης, τον πατριάρχη Γρηγόριο Ε'.

Η τοιχογράφηση του ναού της έγινε από Γαλατσιάνους ζωγράφους.

Η βιβλιοθήκη έχει 372 χειρόγραφα και 8.000 βιβλία – 2.000 παλαιότυπα, ενώ αξιωματιμόνευτο είναι το εικονογραφημένο Μηνολόγιο και ένα σπάνιο αντίγραφο της "Ερμηνείας της Ζωγραφικής" του Διονυσίου του εκ Φουρνά.

Ανάμεσα στα κειμήλιά της βρίσκεται και ψηφιδωτή εικόνα του Χριστού(14ος αιώνας), διακοσμημένη με παραστάσεις των Αποστόλων και ένθετα τεμάχια ιερών λειψάνων.

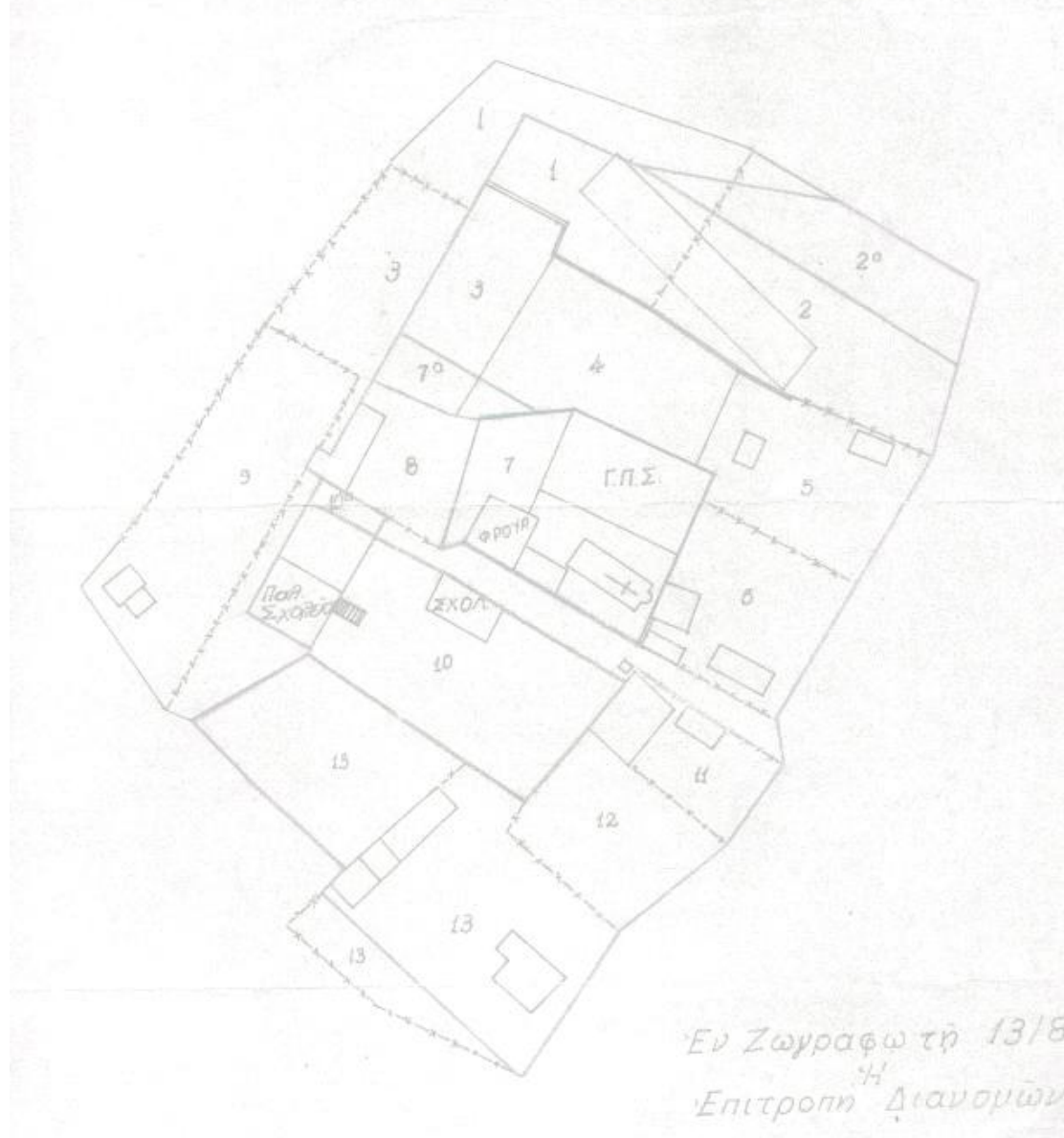

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

- Τοπογραφικό μετοχίου Ζωγράφου
- Κάτοψη κολληγόσπιτων Ζωγράφου
- Έγγραφο απαλλοτρίωσης
- Χαρακτηρισμός διατηρητέων
- Ανάπλαση μετοχίου στα Φλογητά
- Πρόταση ανάπλασης και ανάδειξης αποθηκών

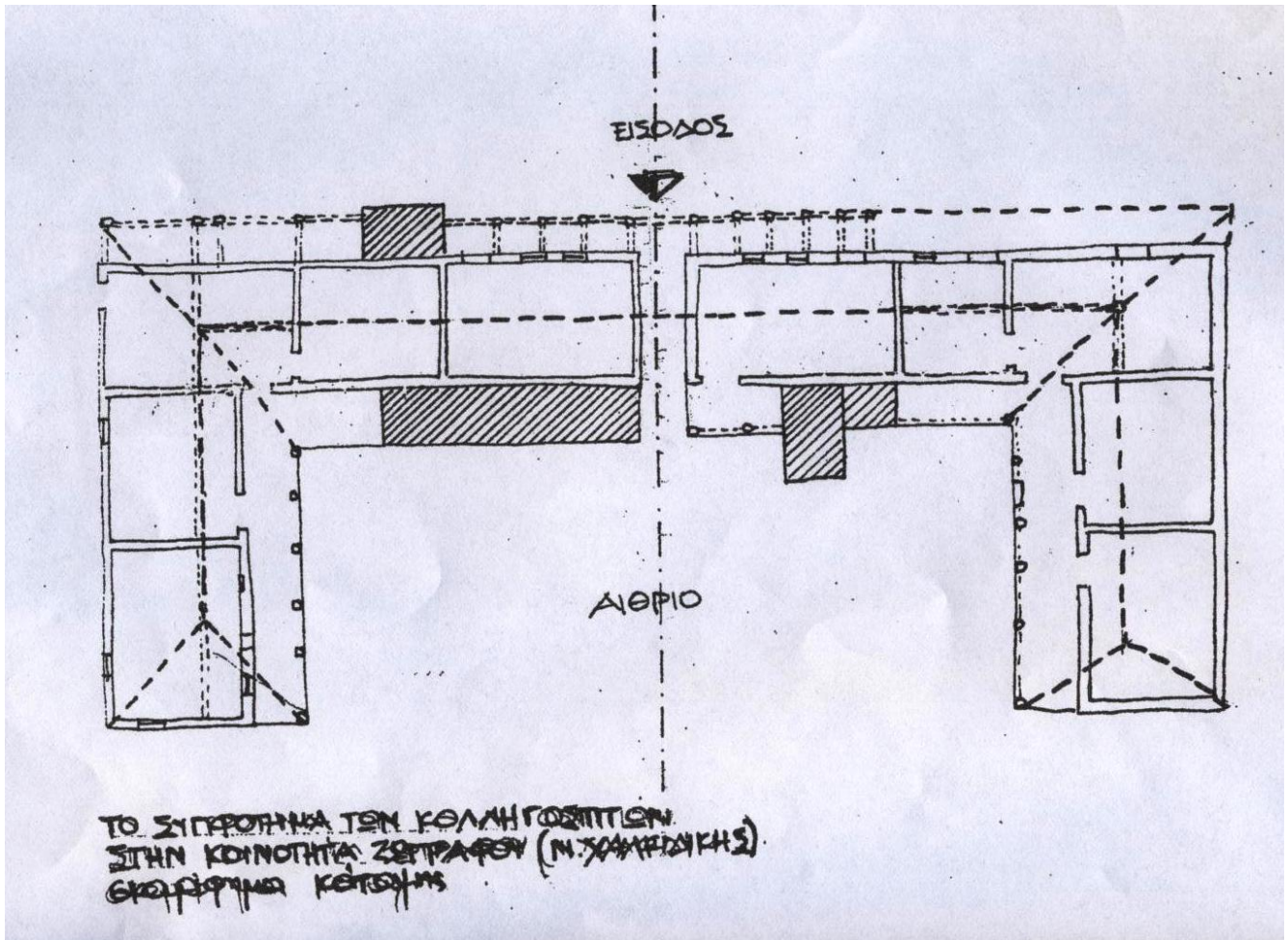
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Διαχωρισμού ορίων τῆς μὴ ἀπαλλοτριθείσης
ἐκτάσεως γερᾶς Μονῆς ΖΩΓΡΑΦΟΥ
Δυνάμει τῆς 7/30 Ἀποφάσεως Ε.Α.Χ.
ΚΛΙΜΑΞ 1:1000

ΑΤΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΟΥ

ΚΑΤΟΨΗ ΚΟΛΛΗΤΟΣΠΙΤΩΝ ΜΕΤΟΧΙΟΥ ΖΩΤΡΑΦΟΥ

ΕΓΓΡΑΦΟ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗΣ ΜΕΤΟΧΙΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ

Έπιτροπή Απαλλοτριώσεων Χαλκιδικής
Αριθ. 7.-

Η κατά τό Άρθρον 65 του άγροτικού νόμου Έπιτροπή Απαλλοτριώσεων Χαλκιδικής.

Ευκαιρένη έκ των Σταύρου Βλαχογιάννη Πρωτοδίκου Χαλκιδικής ως Πρόεδρου, Γεωργίου Απακρυακούλου γεωπόνου Υπουργείου Γεωργίας καί Βασίλειου Απαρραφίανου Είσηγητού του αΐτου Υπουργείου, ως μελών.

Ενέλευσα εΐς δημοσίαν συνεδρίασιν έν τῇ δικαστικῇ καταστήματι του Πρωτοδικείου Χαλκιδικής, κειμένου έν Πολυγύρφ καί επί της πλατεί-
ας Δικαστηρίων τῇ 21 Αύγουστου καί άρ. 11 π.μ. παρουσίῃ καί του Γραμματέως αΐτης Χρ. Κατομήτρου, έν άποφάνθῃ επί της κάτωθι υποθέσεως, άφο-
ρώσης τήν απαλλοτριώσιν του Μετοχίου Ζωγράφου έν Καλαμαριῶ Χαλκιδικής
μεταξύ

Τῆς έν Αΐτῃ ὄρει γάρως κωνῆς Ζωγράφου ως ἰδιοκτητρίας, παραστάσης εΐς
του γερμον άγρου Μελετίου καί του Πληρεξουσίου της δικηγόρου Έλευθερί-
ου Παγγύκη.-

2) Του συνεταιρισμοῦ άποκαταστάσεως άκτημένων Καλλιεργητῶν προσφύγων
του συνοικισμοῦ Ζωγράφου παραστάτος διά του αντιπροσώπου αΐτου Άνα-
νία Πασιόκη.-

3) Τῆς προσφυγικῆς ομάδος του αΐτου συνοικισμοῦ, παραστάσης διά του
πληρεξουσίου αΐτης Παρασκευῆ Τσικουρίδου.-

4) Του Έλληνικοῦ Δημοσίου, οὐδόπως παραστάτος. καί

5) Τῆς έπιτροπῆς άποκαταστάσεως προσφύγων, μή παραστάσης.-

Ο Προστάμενος του Γεωργικοῦ Γραφείου Χαλκιδικής διεβίβασε τόν
σχετικόν φάκελλον του Μετοχίου Ζωγραφίτικο Καλαμαριῶ, μεθ' αΐδων των
σχετικῶν έγγραφων, πρὸς τόν Πρόεδρον της παρούσης έπιτροπῆς, ὅστις διά
πράξεως του δημοσιευθείσης εΐς τό υπ' αριθ. 16 τῆς 3 Αύγουστου φύλλον
τῆς ένταυθα εκδιδομένης εφημερίδος φωνή τῆς Χαλκιδικής, ὥρισε δικαιο-
μον τήν έν ἑρχῇ τῆς παρούσης αναφερομένην, καθ' ἣν, ἤκουσε καί των πλη-
ρεξουσίων των παραστάντων διαδίκων άνατιυξάντων γραπτῶς καί προφορικῶς
τάς αντίρρήσεις καί παρατηρήσεις των. Έπιφυλαχθεῖσα δέ έν άποφασίση

ΑΤΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΟΥ

ΚΑΛΑΜΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΔΙΕΥΚΥΝΣΗ ΑΣΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΜΝΗΜΕΩΝ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

Αθήνα 20 Απριλίου 1982

Αριθ. Πρωτ.

ΥΠΠ/ΔΙΑΜΠ/Τ/910/2706

Παρ. Δ/ση : Ερμού 17

Πληροφορίες: Τ. Κατζηνικόλαου

Τηλέφωνο : 3232 611

ΚΟΙΝ: Υπηρεσία Εθνικού Τοπογραφείου

Τμήμα Δημοσιευτέας "Είλες

(με την παράκληση να δημοσιευθεί

στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως

και να μας αποσταλεί σέ Φ.Π.).

ΘΕΜΑ: Παρακλιτισμός ως ιστορικών διατηρητέων μνημείων των κτηρίων του πρώην μετοχίου και της παλιάς Ερύσης της Μονής Ζωγράφου στην Κοινότητα Ζωγράφου Ν. Χακιδίκης.

Α Π Ο Φ Α Σ Η

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις α) του άρθρου 52 του Ν. 5351/1932 "Περί Αρχ/των".
β) του Π. 1469/50 "Περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενεστέρων του 1830".
γ) του Π. Δ. 941/77 "Περί Οργανισμού του ΥΠΠΘ".
2. Την άρ. 71/11-2-81 έγγραφο της Κοινότητας Ζωγράφου.
3. Την γνωμοδότηση του Τοπικού Συμβουλίου Μνημείων Κεντρικής και Βορείου Ελλάδος με άρ. 54/24-2-82.

Α π ο φ α σ ί ζ ο υ μ ε

Χαρακτηρίζουμε ως ιστορικά διατηρητέα μνημεία τα παρακάτω κτίσματα του πρώην μετοχίου της Μονής Ζωγράφου στην Κοινότητα Ζωγράφου Ν. Χακιδίκης μαζί με τον περιβάλλοντα αυτό χώρο, όπως ορίζεται από την παλιά περιγραφή του μετοχίου, γιατί αποτελούν πολύ αξιόλογα αρχιτεκτονικά έργα, σημαντικά για την ιστορία της νεοελληνικής αρχιτεκτονικής. Τα κτίσματα αυτά είναι:

- 1) Τό σπλιτ του οικονόμου, ιδιοκτησίας της Σχολικής Έφορευσης. Είναι ένα κυβόμορφο κτίσμα με τετράριχτη στέγη και λιτές όψεις. Η τοιχοποιία του είναι κατασκευασμένη κατά το πλινθοπερίκλειστο σύστημα των βυζαντινών εκκλησιών. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ανοίγματα τα πού φέρουν τοξωτό υπέρθυρο.

./.

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΗΡΙΩΝ ΤΟΥ «ΡΩΣΙΚΟΥ»
ΦΛΟΓΗΤΑ
ΑΠΟ ΤΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
Το έργο βρίσκεται σε εξέλιξη

Το 2000 ξεκίνησε πιλοτικά η αποκατάσταση του *Μεμονωμένου Κτηρίου*, που ολοκληρώθηκε, βάσει του χρονοδιαγράμματος, στα τέλη του 2003. Το έργο υλοποιήθηκε από τη 10η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, με συγχρηματοδότηση του Υπουργείου Πολιτισμού, της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Γ' Κ.Π.Σ.) και τη συμπαράσταση του Δήμου Νέων Μουδανιών. Στόχος της αποκατάστασης είναι η στέγαση των υπηρεσιών διοίκησης και συντήρησης αρχαιοτήτων.

Επόμενος στόχος είναι η αποκατάσταση - επανάχρηση του *Κεντρικού Κτηρίου*. Σήμερα βρίσκονται σε εξέλιξη οι προκαταρκτικές στερεωτικές εργασίες. Η επέμβαση αποσκοπεί στη λειτουργία του κτηρίου ως *Μουσείο Παλαιοχριστιανικού & Βυζαντινού Πολιτισμού Χαλκιδικής*.

Στα πλαίσια της επανάχρησης του μετοχιακού συγκροτήματος, προβλέπεται η δημιουργία ενός πολυδύναμου "Κέντρου Χριστιανικού Πολιτισμού Χαλκιδικής", με την επωνυμία "Ιουστινιανός".

- Ο πυρήνας του συγκροτήματος θα λειτουργήσει ως μουσείο. Το *Κεντρικό Κτήριο* θα φιλοξενήσει μόνιμη Έκθεση με θέμα τη νότια Χαλκιδική κατά τους παλαιοχριστιανικούς και βυζαντινούς χρόνους, ενώ στον όροφο του *Παλαιού Κτηρίου* θα εκτεθεί μακέτα, μεγάλων διαστάσεων, της χερσονήσου της Χαλκιδικής & του Αγίου Όρους.
- Το *Μεμονωμένο Κτήριο* θα λειτουργήσει ως *Κτήριο Διοίκησης & Συντήρησης Αρχαιοτήτων*, ανοικτό στο κοινό.
- Τα *Κολλιγόσπιτα* θα "κλείσουν" με μια σύγχρονη κατασκευαστική αντιμετώπιση, προκειμένου να στεγάσουν το πωλητήριο του Κέντρου, στο ισόγειο και εστιατόριο, στον όροφο.
- Θα προστεθούν μεμονωμένοι κτηριακοί όγκοι, οι οποίοι θα στεγάσουν αναψυκτήριο, χώρους υγιεινής, φυλάκιο κλπ., καθώς και ένα υπαίθριο αμφιθέατρο, που θα μπορεί να φιλοξενεί εκδηλώσεις ακόμα και εκτός ωραρίου λειτουργίας του συγκροτήματος.
- Θα διαμορφωθεί χώρος στάθμευσης, 150 περίπου θέσεων, έξω από της περίφραξη του Κέντρου.

Κτήριο Διοίκησης & Συντήρησης Αρχαιοτήτων

ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΑΠΟΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΜΕΤΟΧΙΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ

Στο Ζωγράφο στο χώρο του μετοχιού υπάρχουν παλαιές αποθήκες . Το κτήριο των αποθηκών βρίσκεται κοντά στο κέντρο του οικισμού Ζωγράφου και αποτελεί τμήμα του συγκροτήματος του παλαιού μετοχιού της μονής Ζωγράφου του Αγίου Όρους . Κατασκευάστηκε το έτος 1846.

Εντυπωσιακό (εσωτερικά) αποτελείται από δυο γειτονικούς χώρους θολοσκέπαστους.

Στην δεκαετία του 1960 έγιναν επεμβάσεις στο κτήριο για να λειτουργήσει ως αποθήκη του συνεταιρισμού. Δεν αλλοιώθηκαν τα βασικά χαρακτηριστικά του κτηρίου δημιουργήθηκαν όμως προβλήματα στατικά.

Ξηλώθηκαν 10 ξύλινοι ελκυστήρες στη βάση των θόλων ,έκλεισαν τα τοξωτά ανοίγματα ανάμεσα στις δυο πτέρυγες, τοποθετήθηκε ενιαία στέγη σοβατίστηκαν οι τοίχοι κ. α.

Υπάρχουσα κατάσταση

πρόταση μετατροπής των παλαιών αποθηκών σε χώρο εκθέσεων και εκδηλώσεων

Η Συμφωνία του Αναταυλά για τα κτήματα της Πορταριάς

+ Γεώργιος ο Ἀναταυλάς τό παρόν τῆς ἐπ' ἀδελφικῇ μετοχῇ συμφωνίας γράμμα ποιῶ διά σου τοῦ τιμιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις καί καθηγουμένου τῆς τοῦ Ἐσφιγμένου σεβασμίας μονῆς πρός τήν τοιαύτην μονήν καί πρός ἅπαν τό μέρος αὐτῆς. Ἐπεὶ γάρ εἶχον εἰς τό κτήμα τῆς μονῆς τήν **Πορταριάαν γην** κοινῶς μετ' αὐτῆς, ἣτις δὴ γῆ καί τό κτήμα μου πᾶν ἀποσπασθέν παρά τῶν Τούρκων ἐδόθη πρός μουσουλμάνον, καί ἀναδραμόντων ὑμῶν καί σπουδῆν καί ἔξοδον ποιησαμένων οὐκ ὀλίγην εἰς τόν μέγαν αὐθέντην καί τόν Ἄλι πασειάν, εὐηργετήθητε τό τοιοῦτον κτήμα, καί διά ταῦτα φιλονεικίαν ποιησαμένου μου πολλήν, τέλος ἐχωρήσαμεν εἰς εἰρήνην καί διεκρίνατε ἵνα ἔχω ἀπό τῆς μονῆς ἀντί τοῦ κτήματος διακονίας δύο, τούτου χάριν λέγω καί συμφωνῶ ἵνα τήν μέν δεσποτείαν μου πᾶσαν τήν εἰς τήν **Πορταριάαν** ἔχη ἡ κατά σέ τοῦ Ἐσφιγγμένου μονῆ ὁμολογουμένων ἀπάρτι καί ἀναντίρρητον, παρέχη δέ ἀντί τούτου διακονίας δύο, ἡγουν πρός μέν τόν υἱόν μου τόν κύρ Θεόδωρον τήν μίαν, ἐκ τόν σίτου δηλονότι κατ' ἑνιαυτόν ταγάρια δώδεκα, οἴνου μέτρα εἰκοσιτέσσαρα, ἐλαίου μέτρα ἕξ, ὀσπρίου ταγάρια δύο καί μυζίθρας λίτρας τριάκοντα, εὐγνωμόνως ἀνυστερήτως καί παρ' ὅλην αὐτοῦ τήν ζωήν τήν δέ λοιπήν παρέχης ἐμοί ἐλθόντι εἰς τήν μονήν καί ἐκδουλεύοντι ἀόκνως ἐνθα προσταχθῆ. Μετά δέ τελευτήν ἡμῶν παύωσιν αἱ τοιαῦται. Ἄν δ' ἴσως οὐ διδῶνται αἱ διακονίαι εὐγνωμόνως, ἵνα χωρίς λόγον καί τό κτήμα ἀντιστρέφεται πρός με ἀλλά καί ἐγώ αὐτός εἰ ἐπανεέλθωσι τά πράγματα εἰς τήν Ῥωμαίων ἀρχήν καί ἡ τοῦ κτήματος δεσποτεία προς με, ἵνα οὐδεμίαν ἀδειαν ἔξω ἢ τό μέρος μου ἀνατρέψαι τήν παροῦσαν κατάστασιν καί ἀνακαλέσασθαι τό κτήμα ἀπό τῆς μονῆς εἰ δέ πειραθῶ ποιῆσαι τοιοῦτόν τι, ἵνα ἀποδιώκωμαι ἀπρακτος. Οὐ χάριν καί τό παρόν ἐξεθέμην γράμμα, μηνί Φεβρουαρίῳ ἰνδικτιῶνος ια^{τ(ης)}+

+ Γεωργιος ὁ Ἀνάταυλας υπέγραψα

σίγγον Θεοδώρου
τοῦ γνησίου υἱοῦ αὐτοῦ

+ Γεωργιος ὁ Παλαιολόγος

μαρτυρῶν υπέγραψα +

ὁ Μαρκόπουλος συμμαρτυρῶν υπέγραψα +

Πώς εργαστήκαμε...

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Έρευνα σε έντυπη βιβλιογραφία και στο διαδίκτυο
- Αναζήτηση αυθεντικών πηγών και συνεντεύξεις από κατοίκους της περιοχής, αρμόδιους και ειδικούς επιστήμονες
- Επεξεργασία στοιχείων, οργάνωσή τους και παραγωγή ενός κειμένου εργασίας με την ηλεκτρονική εφαρμογή Word
- Επιτόπιες έρευνες των χώρων και φωτογραφήσεις
- Ανταλλαγή προσωπικών βιωμάτων των παιδιών από τους χώρους και παραγωγή προσωπικού λόγου
- Παραγωγή ζωγραφικών αναπαραστάσεων και χαρτών
- Παρουσίαση προγράμματος με την ηλεκτρονική εφαρμογή Power Point
- Ανοιχτή στο κοινό έκθεση φωτογραφίας, ζωγραφικής, κολλάζ και άλλων στοιχείων της εργασίας
- Εκδρομή – αυτοψία τοπικών μετοχιών και άλλων βυζαντινών μνημείων (πραγματοποιήθηκε εκδρομή στην Καστοριά και στη Βέροια και στο μετόχι Ζωγράφου)
- Ημερίδα – Παρουσίαση της εργασίας στο κοινό
- Έκθεση φωτογραφίας

Κρίσεις και ρήσεις των παιδιών...

Πηγαίναμε στο μετόχι και παίζαμε ..τόρα όμως το βλέπουμε με άλλο μάτι .Τα κτήρια δεν μας είναι πια αδιάφορα γιατί ξέρουμε ότι κρύβουν μεγάλη ιστορία...αιθανόμαστε δέος και θαυμασμό.

Κυριακή Μηνάογλου α' γυμνασίου

Στην αρχή, το θέμα δε μου φαινόταν ενδιαφέρον, αλλά σιγά σιγά άρχισε να μου αρέσει και να το δουλεύω με ευχαρίστηση. Μέσω αυτής της εργασίας μου δόθηκε η ευκαιρία να γνωρίσω τι είναι το μετόχια, ποιος τα είχε, σε ποιον δόθηκαν, και να γνωρίσω τα μοναστήρια του Αγίου Όρους, πράγμα που το θεωρώ πολύ σημαντικό.

Αρίστη Μπούλμπου, α' γυμνασίου

Ήθελα να μάθω για τα μετόχια...

καταρχάς γιατί είναι μέρος της καθημερινότητάς μου και πάντοτε είχα την περιέργεια να μάθω σε τι εξυπηρετούσαν στο παρελθόν όσα παλιά κτήρια και πράγματα βλέπω σήμερα. Άλλωστε τα στοιχεία του παρόντος είναι συνέχεια στοιχείων του παρελθόντος και μας βοηθούν να καταλάβουμε το παρόν.

Άννα Τακαβίτη, α' γυμνασίου

Ένα παράπονο...

Χριστίνα και Μαρία: Κυρία, έχουμε όμως ένα παράπονο...

Η κυρία: Ποιο;

Μαρία και Χριστίνα: Κάποιος μας είπε ότι δε θα γράψετε τίποτε για την Πορταριά γιατί δε σώθηκε τίποτε απ' το μετόχι, γιατί δεν υπάρχει τίποτε πια εκεί...

Μαρία Ηρακλού – Χριστίνα Κασσαμανώλη, γ' γυμνασίου

Η περιβαλλοντική εργασία που κάναμε ήταν ένα ενδιαφέρον πρόγραμμα, γιατί μας έδωσε την ευκαιρία να γνωρίσουμε διάφορα πράγματα για τον τόπο μας, τα οποία δεν τα ξέραμε.

Καλλιόπη Μπαχτσεβανίδου, γ' γυμνασίου

Τα μετόχια που σώζονται μου προκάλεσαν το θαυμασμό και μου κίνησαν το ενδιαφέρον να μάθω περισσότερα γι' αυτά. Επίσης έμαθα περισσότερα πράγματα για τον τόπο στον οποίο μένω.

Δημήτρης Μπίτικας, γ' γυμνασίου

Είμαι πολύ ενθουσιασμένος που μάθαμε το παρελθόν του τόπου μας.

Νίκος Νατσόπουλος, γ' γυμνασίου

Κρίσεις και ρήσεις των παιδιών

Νιώθω χαρά, ευχαρίστηση και ικανοποίηση από το αποτέλεσμα του περιβαλλοντικού προγράμματος, το οποίο με έφερε πιο κοντά με τους συμμαθητές μου που συμμετείχαν σ' αυτό. Επίσης με ευχαρίστησε το ότι όλοι δούλεψαν εξίσου γι' αυτό.

Δημοσθένης Ξανθόπουλος, γ' γυμνασίου

Πιστεύω ότι από την περιβαλλοντική εργασία έμαθα διάφορα πράγματα, αν και μου πήρε πολύ χρόνο να τελειώσω το δικό μου μέρος, γιατί δεν ήταν και κάτι εύκολο να αναζητάς πληροφορίες του παρελθόντος από διαφορετικές πηγές και να τις διασταυρώνεις για να καταλήξεις στη σωστή εικόνα. Πιστεύω πως τα περιβαλλοντικά προγράμματα είναι πολύ σημαντικά, γιατί προσφέρουν επιπλέον γνώσεις στα παιδιά, ενώ μαθαίνουν να κάνουν και πράγματα που δεν ήξεραν.

Κωσταντίνα Ουζούνη, γ' γυμνασίου

Η περιβαλλοντική εργασία μου τράβηξε ιδιαίτερα το ενδιαφέρον. Έμαθα διάφορα πράγματα για τον τόπο μου και κυρίως για την ιστορία του. Γνώρισα όμως και τους γύρω τόπους. Συνεργάστηκα και αντάλλαξα πληροφορίες και ιδέες με τους συμμαθητές μου, ένα πράγμα που μου άρεσε πολύ!

Αυτή η περιβαλλοντική εργασία πιστεύω πως είναι ένα πολύ καλό και παιδαγωγικό πρόγραμμα που θα μπορούσε να μπει στα πλαίσια της εκπαίδευσης. Γιατί μας πρόσφερε επιπλέον γνώσεις για τον τόπο που πιστεύαμε ότι ξέρουμε καλά, οδηγώντας μας και σε ξεχωριστούς, όμορφους κι ενδιαφέροντες κόσμους...

Σοφρονία Χατζηκωνσταντίνου, γ' γυμνασίου

Όταν ξεκίνησα να ψάχνω για το μετόχι, ήμουν σίγουρη πως δε θα κατάφερα να βρω κάτι για την περιοχή μου, όμως δεν το έβαλα κάτω.

Έψαξα στην Κοινότητα, όπου βρήκα ένα έγγραφο. Αφού πήρα από κει πληροφορίες, συνέχισα να ψάχνω πηγαίνοντας σε έναν κύριο, ο οποίος ήρθε πρόσφυγας στο Ζωγράφου από το Ανταβάλ και μου μίλησε για τη ζωή του, αλλά και για το μύθο και το όνομα του Ζωγράφου, της εκκλησίας που χτίστηκε μαζί με το μετόχι .

Ένιωσα μια έκπληξη και έναν ενθουσιασμό για όσα έμαθα για το χωριό μου, που μεγάλωσε γιατί με τη δική μου έρευνα κινήθηκε το ενδιαφέρον και άλλων για το χώρο του μετοχιού και είναι σα να ξαναζωντάνεψε ή σα να τον ξαναφτιάχναμε εμείς.

Σοφία Τσετσελίδου, γ' γυμνασίου

Άκουγα να λένε στην ώρα της περιβαλλοντικής για μέρη στο χωριό μου που ήξερα πού είναι και μου κίνησαν την περιέργεια. Πήγα και τα είδα από κοντά, δεν είχε βρέξει και μπόρεσα να κατέβω μέχρι κάτω στον αγωγό, να τον δω από κοντά και να ρθώ να τους πω πώς ακριβώς είναι και τι έκανε μ' αυτόν το μοναστήρι του Ζωγράφου.

Ηρακλής Μπουρούνης, γ' γυμνασίου

Πηγές βιβλιογραφία

Χαλκιδική Ι. Παπάγγελου

Ετήσιος οδηγός Χαλκιδική '94

Ιστορία της Χαλκιδικής Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Χαλκιδικής

Χαλκιδική η εξέλιξη του οικιστικού δικτύου 1912 -1960 Μ Σπυρόπουλου Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Χαλκιδικής

Το αγιον όρος Θωμάς Προβατάκης

Πανόραμα 20 αιώων χριστιανισμού

Χρονικά Χαλκιδική τεύχος 42 43

Πρακτικά πρώτου πανελληνίου συμποσίου 1984

Σχοινάς οδοιπορικές σημειώσεις 1887

Όλυνθος εικόνες του χτες και του σήμερα

Πολύτιμη βοήθεια

για να βρούμε στοιχεία για τα μετόχια κλπ μας έδωσαν:

- Αγγελίδου Μαγδαληνή, για το μετόχι Παντελεήμονος
- Ατζέμογλου Μαρίκα για τα μετόχια Ζωγράφου και Κασταμονίτου στο Διονυσίου
- Ελμαΐδης Νικόλαος για το μετόχι Διονυσίου
- Καμπούρη για το μετόχι Διονυσίου
- Μηνάογλου Πρόδρομος για το μετόχι Ζωγράφου και το μετόχι Κασταμονίτου στο Διονυσίου
- συνταξιούχος υπάλληλος του Γεωργικού Σταθμού, για το μετόχι Βατοπεδίου
- γραμματέας της Κοινότητας Πορταριάς, για το μετόχι Εσφιγμένου
- Κασσαμανώλη για το μετόχι Εσφιγμένου
- Σίσκος δάσκαλος, για τα μετόχια της Ολύθου
- - Τσιγγελίδης Γεώργιος για το μετόχι Ζωγράφου
- Φανής Χ. συνταξιούχος υπάλληλος του Γεωργικού Σταθμού, για το μετόχι Βατοπεδίου
- Καπανδρίτη Νατάσα, για το μετόχι Παντελεήμονος

καθώς και οι συνάδελφοι

- Βαρβάρη Αννούλα, που μας βοήθησε για το μετόχι Εσφιγμένου και συνόδεψε την ομάδα στην εκδρομή .
- Σταυριανοπούλου Ανθή, που συνόδεψε την ομάδα στην εκδρομή
- Τσικώτη Αθηνά, που μας βοήθησε για το μετόχι Παντελεήμονος

1. Για τα μετόχια γενικά:

- www.gnosinet.gr/ez/ShowCategory.asp?CatID=121&Skip=260

- Εγκυκλοπαίδεια Ελευθερουδάκη

- Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Η' τόμος

Και για τα αγιορείτικα μετόχια στη Χαλκιδική ειδικότερα:

- [www.culture.gr\(Δικτυακός τόπος Υπουργείου Πολιτισμού\)](http://www.culture.gr(Δικτυακός τόπος Υπουργείου Πολιτισμού)): Κείμενο Χ. Γ. Πατρινέλη.

- [www.e-politismos.com/agio_oros.php\(Πολιτιστικός Οργανισμός Χαλκιδικής\)](http://www.e-politismos.com/agio_oros.php(Πολιτιστικός Οργανισμός Χαλκιδικής))

- [www.fhw.gr/chronos/projects/justinian/gr/culture/c3e.html\(Δικτυακός τόπος Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού\)](http://www.fhw.gr/chronos/projects/justinian/gr/culture/c3e.html(Δικτυακός τόπος Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού))

- [www.ec-patr.gr\(Δικτυακός τόπος Οικουμενικού Πατριαρχείου\)](http://www.ec-patr.gr(Δικτυακός τόπος Οικουμενικού Πατριαρχείου)) : Ν.Κ. Μουτσόπουλος, Αρχείο Πάπυρος

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΟΥ

- “Χαλκιδική”, έκδοση Κοινοβίου Ευαγγελισμού Θεοτόκου Ορμύλιας, όπου περιέχονται πολλά χρήσιμα κείμενα.
- Πελαγία Κολτούκη, “Η Χαλκιδική στο Μεσοπόλεμο. Η όψη ενός ξεχασμένου νομού”.
- Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου, “Χαλκιδική. Η εξέλιξη του οικιστικού δικτύου κατά την περίοδο 1912-1960”
- περ. έκδοση “Χρονικά της Χαλκιδικής”, τ. 46-47,
- www.halkidiki.gov.gr/nomarxia/nomos_history/history.asp(Δικτυακός τόπος Νομαρχίας Χαλκιδικής)
- (Δικτυακός τόπος Υπουργείου Εξωτερικών Ελλάδας).

2. Για την ιστορία της Χαλκιδικής:

- www.halkidiki.gov.gr/nomarxia/nomos_history, βλ. παραπάνω
- “Χαλκιδική”, βλ. παραπάνω
- “Χρονικά της Χαλκιδικής”,
- users.teilam.gr/~georgiadr/perigrafipoliw.htm
- www.mpa.gr
- Απόστολου Βακαλόπουλου
- Πελαγία Κολτούκη, βλ. παραπάνω
- Μαρίας Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου, βλ. παραπάνω
- Εργασία για την τοπική ιστορία της Γ' γυμνασίου κατά το έτος 2004-2005.

3. Για το Άγιον Όρος (όπως και για κάθε μονή ξεχωριστά, προς το τέλος της εργασίας μας):

- www.mountathos.gr: Κείμενο μοναχού Δωρόθεου Αγιορείτη
- Θωμά Προβατάκη, “Το Άγιον Όρος: Ιστορία-Μνημεία-Παράδοση”
- Ευάγγελου Λέκκου, “Τα Ελληνικά μοναστήρια”
- www.stagira.gr/12.htm
- www.culture.gr, βλ. παραπάνω.